

XVII. évf. (2007) 28. szám

Rendvédelem- történeti Hírlevél

Nuntiotores Historiae Preasidii Ordinis

HU ISSN 1785-3257

A SZEMERE BERTALAN MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI
TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG

ÉS A

SZEMERE BERTALAN MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI ALAPÍTVÁNY
KIADVÁNYA

XVII. évf. (2007) 28. szám

Rendvédelem- történeti Hírlevél

Nuntiotores Historiae Preasidii Ordinis

HU ISSN 1785-3257

A SZEMERE BERTALAN MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI
TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG

ÉS A

SZEMERE BERTALAN MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI ALAPÍTVÁNY
KIADVÁNYA

IMPRESSZUM

A periodikum hivatásának tekintjük a diszciplína művelése során keletkezett operatív információk közlését. Tisztelettel köszönik e szám szerkesztői mindazok segítségét, akik tevékenységükkel hozzájárultak a kiadvány létrejöttéhez. Kérjük a Hírlevél olvasóit, hogy periodikánk megjelenéséhez, színvonalas szerkesztéséhez járuljanak hozzá.

A szerkesztőség segítséget vár:

- ◆ A szerkesztőség által nem figyelt hazai és külföldi lapok figyelését szívesen fogadják a szerkesztők.
- ◆ Ugyancsak szívesen vesszük egyes hazai vagy külföldi gyűjteményben található rendvédelem-történeti témájú kiadványok bibliográfiájának elkészítését.
- ◆ Köszönettel vesszük a tájékoztatásokat a már lezajlott és a meghirdetett rendvédelem-történeti orientáltságú rendezvényekről.

A kiadványban aláírással megjelenő írások eltérhetnek a szerkesztőség álláspontjától!

A beküldött írásokat, számítógéplemezeket, fényképeket, videó tekercseket, stb. a szerkesztőség nem küldi vissza, valamint fenntartja magának a publikálásra kerülő anyagok javításának jogát!

„Cum historia pro
securitate”

„Történelemmel a
biztonságért”

Főszerkesztő: Dr. PARÁDI József

Szerkesztő: Dr. SUBA János

Technikai szerkesztő: SZÉKELY Zoltán, SOM Krisztián

SZERKESZTŐSÉG ELÉRHETŐSÉGI ADATAI:

Levélcím: 1037, Budapest, Haránt utca 12.

Tel.: (+36/06-1) 325-1673 Fax.: (+36/06-1) 325-1674

Mobil: (+36/06-30) 479-5654

E-mail: szbmrtd@gmail.com

SZERZŐK

BANICZ László:

(+36/06-30) 600-7313; baniczster@googlemail.com

Ph.D. doktorandusz, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja, kutatási területe a dualizmuskori magyar pénzügyőrség.

DOMOKOS Sándor: ☞ ✎ ✨ 📧

(+1-204) 943-3277; adomokos@shaw.ca

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja, a magyar csendőrség történetének kutatója, az ikonográfia történelmi segédtudományt a magyar rendvédelem története terén műveli.

FAZAKAS László: ☞ ✎ ✨ ✨ 📧

(+36/06-30) 986-3997; fazakas@imm.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, testőrség-történeti szakértő, Képviselőházi-, korona- és testőrség történeti kutató

Dr. LÓRÁNT Csaba: ☞ ✎ ✨ ✨

(+36/06-30) 914-2049; lorant01@citromail.hu

A műszaki tudományok egyetemi doktora, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság gyűjtők szakosztályának vezetője, magyar egyenruha-történeti szakértő, kutatási területe a magyar csendőrség története, a testület öltözékére és felszerelésére szakosodott legnagyobb szakgyűjtemény birtokosa.

Dr. MARKÓ György:

(+36/06-1) 325-1606; marko.gyorgy@hm-him.hu

A hadtudomány kandidátusa, a Hadtörténelmi Közlemények HU ISSN 0017-6540 szerkesztőbizottsági tagja. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar hadtörténelem.

Dr. PARÁDI József: Ph.D./Cs.C., mag., ☞ ✎ ✨ ✨ ✨ 📧

(+36/06-30)912-7651; jparadi@freemail.hu

Bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületi tagja, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke, a Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774 és a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis) HU ISSN 1785-3257 főszerkesztője, határőrizet-történeti szakértő, a magyar rendvédelem-történet dualizmuskori és két világháború közötti időszakának kutatója.

Mag. SIMON F. Nándor: ☞ ✎ ✨ ✨ ✨ 📧

(+36/06-1) 416-2433; simon.f.nandor@freemail.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, a diplomatica-paleográfia-papirologia-szfragisztika segédtudományoknak a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője, a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Praesidii Ordinis) HU ISSN 1785-3257 szerkesztője.

Dr. SÁNDOR Vilmos prof.: ☞ ✖ ✖ ✖

(+36/06-30) 932-1691; sandor.vilmos@zmne.hu

A hadtudomány egyetemi doktora és kandidátusa, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság és Jogtudományok osztálya Hadtudományi és Rendészettudományi Bizottságának tagja, a Szemre Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja.

Dr. SUBA János Ph.D./Cs.C. : mag. ☞ ✖ ✖ ✖ ✖

(+36/06-30) 566-7120; suba.janos@webmail.hu

A geodézia egyetemi és Ph.D. doktora, A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, a Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774 szerkesztője, magyar államhatár-történeti szakértő, A magyar állam geodéziai elhelyezkedése és jelölése történetének kutatója.

ZEIDLER Sándor: ☞ ✖ ✖ ✖ ✖ ✖

(+36/06-30) 961-9148; zeidler.o@chello.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alelnöke, az archontológia – falleriszтика – heraldika – insigniológia – vexillológia – numizmatika – ikonográfia történelmi segédtudományoknak a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője.

Piktogram	A rendvédelem-történeti elismerések
	Rendvédelem-történetért Díj
	Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének
	Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának
	Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének
	Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának
	Rendvédelem-történetért Érdemérem
mag.	Rendvédelem-történet magisztere

Gondolatok a *Rendvédelem-történeti Hírlevél* (*Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis*) szerkesztéséhez

A Rendvédelem-történeti Hírlevél első száma adta közre a szerkesztői ars dictandumot. Újabb ars dictandum létrehozását a szerkesztőség indokolatlannak tarja. Úgy gondoljuk azonban, hogy a szerkesztőség tagjai körében – a hajdani ars dictandum megerősítése és pontosítása céljából – megvitatott és elfogadott szerkesztői intenciók kivonatát megjelentetjük a lap hasábjain, mivel a szerkesztői munka irányelveit nyilvánosnak tekintjük.

I. PRAKTIKUS ALAPELVEK

1. A Rendvédelem-történeti Hírlevél az egyetlen magyar nyelvű periodika, amely a rendvédelem-történeti diszciplína művelésének operatív információit közli.

2. A periodika a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöksége és a tagság között az egyetlen rendszeres írásos kapcsolat.

3. A periodika pénzügyi alapjai labilisak. Szorult helyzetben házilagos kivitelezés lehetőségét célszerű előtérbe helyezni.

4. Célszerű – a stabil szerkesztői team mellett – minél szélesebb kört bevenni az alkalmi közlések, illetve egy-egy rovat kivitelezésére. Előtérbe kell helyezni az elektronikus terjesztést.

5. Indokolt olyan honlapot keresni, vagy létrehozni, amely befogadja a periodikát.

6. Célszerű megszervezni – esetleg hallgatók bevonásával - hogy a periodika a világhírelvek egyikén is publikálásra kerüljön, akár elektronikus formában is.

7. Indokolt tágítani a periodika szerkesztéséhez potenciális hírfanyagot nyújtó intézményekkel a kapcsolatot (hazai és külföldi társaságok, szerkesztőségek és kiadók, gyűjtemények, oktatási intézmények stb.)

II. FORMAI SZEMPONTOK

1. Az A/5-ös méret bevált és az olvasók szeretik, e mellett pedig takarékos megoldás. Ezzel ellentétes méltányolandó szempontok esetén van helye a méret újragondolásának.

2. Arra kell törekedni, hogy az ízléses kivitel és kiadáskímélő megoldások jellemezzék a periodikát. Az arculatformáló formai jegyek minősülő részek módosítását csak óvatosan célszerű megvalósítani. A periodika latin nevét, a magyarral azonos jelleggel célszerű szerepeltetni a címlapon.

3. A periodika részeinek markánsan kell elhatárolódnuk egymástól, a jó áttekinthetőség kritériumainak érvényesülésével.

4. A címlap és a hátsó borító tartalmát, a címlap belső oldalán az impresszumot, a hátsó borító belső oldalára az 1%-os felhívást, valamint a periodika végére csoportosítva az állandó űrlapokat, mint a periodika keretét célszerű fenntartani.

5. Indokolt bevezetni a korábban többé-kevésbé hiányzó tartalomjegyzéket az impresszumot követően.

6. Üdvös volna az évfolyamok első és második számait eltérő színekkel jelölni.

7. Egyes rovatokat – amelyek sorozat jelleggel bírnak – célszerű mellékletként publikálni, akár eltérő színű papíron (pl.: új publikációk rovata, tanintézetek rendvédelem-történeti diplomamunkáinak jegyzékei sorozat, könyvtárak rendvédelem-történeti témájú könyv- és folyóirat jegyzékei sorozat stb.)

TARTALOMJEGYZÉK

I. TÁRSASÁGI ÉLET

Tisztségviselők	11
Együttműködési Megállapodás – sátoraljaújhelyi Magyar Büntetés- végrehajtási Múzeum	16

II. FIGYELŐ

BANICZ László: Daniel Jonah GOLDHAGEN: Die katholische Kirche und der Holocaust Eine Untersuchung über Schuld und Sühne	22
BANICZ László: Dietrich HEITHER: Verbündete Männer Die Deutsche Burschenschaft - Weltanschauung, Politik und Brauchtum	25
BANICZ László: Stefan MORITZ: Grüß Gott und Heil Hitler Katholische Kirche und Nationalsozialismus in Österreich	28

III. SZEMLE

PARÁDI József: SZAKÁLY Sándor: Katonák, csendőrök, ellenállók	32
PARÁDI József, recenzió helyett: SZAKÁLY Sándor: „Mögötted a törvény előtted is az legyen” és „Merre tovább honvédség?”	34
PARÁDI József: SZAKÁLY Sándor: A magyar tábori csendőrség története 1838-1945	39
PARÁDI József: DOMBRÁDY Lóránd: SZOMBATHELYI Ferenc a népbíróság előtt	43
MARKÓ György: „A HADI TÖRTÉNET KÚTFEJE MINDEN HADTUDOMÁNYNAK.”	44
SIMON F. Nándor: Rendvédelem-történeti írások a LIMES című folyóiratban	48
PARÁDI József: Rendvédelem-történeti publikációk a SZÁZADOK folyóiratban 2000-2003	48
SIMON F. Nándor: Rendvédelem-történeti írások a RUBICON című folyóiratban	49
PARÁDI József: Észrevételek a Határrendészeti Tanulmányok III. évfolyam (2006) 3. és 4., valamint a IV. évfolyam (2007) 2. különszámáról	49
PARÁDI József: Rendvédelem-történeti publikációk a TÖRTÉNELMI SZEMLE folyóiratban 2000-2005	53
PARÁDI József: Észrevételek a Határrendészeti Tanulmányok a IV. évfolyam (2007.) 1. sz. és különszámáról	54
PARÁDI József: MEZEY Barna – RÉVÉSZ T. Mihály: Ünnepi tanulmányok MÁTHÉ Gábor 65. születésnapja tiszteletére. Budapest, 2006, Gondolat tanulmánykötet recenziója	56

PARÁDI József: GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben	58
PARÁDI József: GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.): A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek, együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának a megelőzésére	60
SIMON F. Nándor: Rendvédelem-történeti írások a HISTORIA című folyóiratban	61
SUBA János: RAVASZ István: Magyarország és a magyar királyi Honvédség a XX. századi világháborúban 1914–1945	62
SUBA János: RAVASZ István: Erdély ismét hadszíntér, 1944	63
SUBA János: SZIJJ Jolán – RAVASZ István (szerk.): Lexikon A–Zs, Magyarország az első világháborúban	64

IV. RENDEZVÉNYEK

PARÁDI József: PETRÓCZY István repülő ezredes halálának ötvenedik évfordulója	65
PARÁDI József: A magyar rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa (RTTIT)	66
SÁNDOR Vilmos: Történelmi esemény	66
PARÁDI József: Gyors reflexió SÁNDOR Vilmos: „Történelmi esemény” című cikkére	68
PARÁDI József: A „demokratikus rendőrség”	70
PARÁDI József: Az állam szerepe Magyarország európai integrálódá- sában	72

V. SZEMÉLYI HÍREK

Kitüntetettek 2006-ban	74
Új tagtársak 2006-tól	74

VI. MŰHELY

PARÁDI József: Tájékoztató a „Határellenőrzés a vészhelyzetek tükrében” című pécsi konferenciáról	75
PARÁDI József: Az európai katonai ejtőernyőzés története	80

VII. EDUKÁCIÓ

PARÁDI József: Hivatástörténetiség és edukáció	82
--	----

VIII. SCIENTIA

PARÁDI József: Tájékoztató tudományos fokozat védéséről	84
---	----

IX. DOKUMENTUMOK

DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Észak-Nyugat-i Lovas Csendőr- ség (RNWMP) szerepe az 1919-es Winnipeg Strike alkalmával	88
--	----

X. EMLÉKHELYEK ÉS TÁRGYAK

LÓRÁNT Csaba: Tollas csendőrkalap	96
SIMON F. Nándor – ZEIDLER Sándor: A Magyar Érdemrend	98

ÚRLAPOK

Rendelkezés a befizetett adó egy százalékaról	101
Jelentkezési lap	105
Szerzői űrlap	107
Belépési nyilatkozat	109
Belépési nyilatkozat adatlapja	110
Publikációs adatlap	111
Gyűjtők adatlapja	113
Adatpontosító lap	115
Periodikáink és válogatott monográfiák	117

„Discipulus est prioris posterior dies”

(A holnap a tegnap tanítványa)

Publius Syrus

I. TÁRSASÁGI ÉLET

Tisztségviselők

Elnökség

PARÁDI József dr. Budapest Haránt u. 12. 1037	Elnök HT.: (36/06-1) 392-3591; 19-205 HF.: (36/06-1) 392-3590; 19-334 LT.: (36/06-1) 250-6199 LF.: (36/06-1) M.: (36/06-30) 912-7651 e-mail: jparadi@freemail.hu
	Ügyvezető alelnök , pályázat HT.: HF.: LT.: (36/06-) LF.: M.: (36/06-) e-mail:
CSÓKA Ferenc Budapest Bíró Lajos u. 9. 1089	Organizáció HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 303-2970 LF.: M.: (36/06-20) 579-5139 e-mail:
ERNYES Mihály dr. Pécs Szigeti út 27. 7624	Nacionális HT.: (36/06-72) 319-232 HF.: LT.: LF.: M.: (36/06-20) 326-7193 e-mail: ermi_uiroda@freemail.hu
FAZAKAS László Budapest Berettyó u,11. III.6. 1138	Szakértés, emlékhely HT.: (36/06-1) 218-8959, 456-5184 HF.: LT.: (36/06-1) 349-7237 LF.: M.: (36/06-30) 986-3997 e-mail: fazakas@imm.hu

HEGYALJAI Mátyás dr. First Counsellor Brussels 92-98 rue de Treves, B-1040, Belgium	Tel.: (00-32-2)234-1372 Mobil: (36/06-30)931-1371 Fax: (00-32-2)372-0784 e-mail: matyas.hegyaljai@hunrep.be
Joó Gábor Budapest Vizimolnár u.3. IV/32. 1031	Ökonómia HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 242-6877 LF.: M.: (36/06-20) 384-7397 e-mail: jooga@gatesgroup.hu
MEZEY Barna dr. prof. Budapest Radnóti M.u. 19/a. 1137	Edukáció HT.: (36/06-1) 411-6518, 411-6516 HF.: (36/06-1) 411-6515 LT.: (36/06-1) 329-9530 LF.: M.: e-mail: mbarna@ajk.elte.hu
SIMON F. Nándor mag. Budapest Ivánka Pál.u.16. 1155	PR HT.: (36/06-1) 328-0196 HF.: LT.: (36/06-1) 410-7811 LF.: (36/06-1) 416-2433 M.: e-mail: simon.f.nandor@freemail.hu
SUBA János dr. Budapest Dolgozó út 20. II/7. 1184	Publikáció HT.: (36/06-1) 325-1673 HF.: (36/06-1) 325-1674 LT.: (36/06-1) 294-2744 LF.: M.: (36/06-30) 566-7120 e-mail: suba.janos@webmail.hu
SZAKÁLY Sándor dr. prof. vit. Budapest San Marco u. 28. fsz. 2. 1034	Scientia HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 388-1482 LF.: (36/06-1) 388-1482 M.: (36/06-20) 910-5291 e-mail: sakat@mail.datanet.hu

SZÉKELY Zoltán Tarnaórs Erzsébet u. 18. 3294	Digitalizáció HT.: HF.: LT.: LF.: M.: (36/06-30) 475-0626 e-mail: dessant@gmail.com
ZEIDLER Sándor Budapest Trombitás u. 22. 1026	Címerkirály, etika HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 212-5575 LF.: (36/06-1) 212-5575 M.: (36/06-30) 961-9148 e-mail: zeidler.o@chello.hu

Az elnökség kültagjai

ZACHAR József dr. prof. Budapest Adria sétány 5/F 1148	HT.: HF.: LT.: (36/06-1)252-8792 LF.: M.: e-mail: jzachar@yahoo.com
ZSUFFA András dr. Budapest Mátka u. 35. 1172	HT.: HF.: (36/06-30)920-4143 LT.: LF.: M.: (36/06-30)942-1149 e-mail: zsuffa@kgb.hu

Felügyelő Bizottság

MOKÁNY József dr. Budapest Orbán B. u. 39. 1037	Elnök HT.: HF.: LT.: (36/06-1)368-5805 LF.: M.: (36/06-30)960-8573 e-mail: mokdok1@t-online.hu
---	---

<p>FORRÓ János Székesfehérvár József u.2/E. III/3. 8000</p>	<p>Tag HT.: HF.: LT.: (36/06-22)313-606 LF.: M.: (36/06-20)311-3966 e-mail: forro.janos@vipmail.hu</p>
<p>KAISER Ferenc dr. Budapest Gida u. 3/3. 1165</p>	<p>Tag HT.: (36/06-1)432-9000/29-481 HF.: LT.: (36/06-1)364-8044 LF.: M.: (36/06-30) 538-7720 e-mail: kaiser.ferenc@zmne.hu</p>

Szakosztályok

ERNYES Mihály dr.	Rendőrség-történeti
CSÓKA Ferenc	Csendőrség-történeti
JOÓ Gábor	Pénzügyőrség- és Vám-történeti
<p>GÁSPÁR László dr. Budapest Érsekújvár u. 10. 1183</p>	<p>Határőrizet-történeti HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 290-3085 LF.: M.: e-mail: gaspardr@axelero.hu</p>
<p>LŐRINCZ József dr. Budapest Lukács Gy.u.4. IX/89 1039</p>	<p>Büntetés-végrehajtás történeti HT.: HF.: LT.: (36/06-1) 243-2525 LF.: M.: e-mail: lowiz@axelero.hu</p>
FAZAKAS László	Korona- Képviselőház- és Testőrség-történeti
MEZEY Barna dr. prof.	Rendvédelem jogtörténeti
<p>LÓRÁNT Csaba dr. Budapest Somogyi u. 28-30. 1115</p>	<p>Gyűjtők HT.: HF.: LT.: (36/06-1)204-1707 LF.: (36/06-1)261-7523 M.: (36/06-30)914-2049 e-mail: lorant_01@citromail.hu</p>

Regionális csoportok

BERTA Gyula Kaposvár Pete L. u. 8. 7400	Dél-Pannon HT.: HF.: LT.: (36/06-82)317-205 LF.: M.: (36/06-30)571-7046 e-mail:
---	--

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítvány

BODA József dr. Etyek Szőlőskert u. 35. 2051	HT.: (36/06-1)355-1182 HF.: (36/06-1)355-2365; 12-285 LT.: LF.: M.: (36/06-20)992-0117 e-mail: boda.joszeff@nokitc.hu
--	--

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS PREAMBULUM

amely létrejött egyrészlől a **Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön** (3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy u. 35., a.sz.: 15752088-2-51, számlaszám: Magyar Államkincstár 10027006-01393280, képviseletében: Takács László bv. ezds. intézetparancsnok) mint az együttműködő tag - a továbbiakban: intézet -

továbbá az **Eötvös József Klub** (3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy u. 35., a.sz.: 18422216-1-05, számlaszám: 10402757-27501793, képviseletében: Mihály Attila elnök) mint együttműködő tag - a továbbiakban: egyesület -

a jelenleg megalapítás alatt álló **Magyar Büntetés-végrehajtás Múzeumának** (továbbiakban: Börtönmúzeum) létrehozói

másrészlől a **Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság** (1037 Budapest, Haránt u. 12., képviseletében: Dr. Parádi József elnök) mint együttműködő tag - a továbbiakban: SZBMRTT -

- továbbiakban együtt, mint Felek - között a börtönügy történelmének kutatása és a tapasztalatok hasznosítása érdekében.

Az együttműködési megállapodás (a továbbiakban: Megállapodás) célja: egyrészt a hivatás-történeti tapasztalatok feltárásának elősegítésére, másrészt a feltárt eredmények bemutatása, közkinccsé tétele.

A fenti célok megvalósítása érdekében a Felek:

- gyarápítani tervezik a rendvédelem-történeti tudományos kutatómunkát, különös tekintettel azon témakörökre, amelyek a nemzeti büntetés-végrehajtás-történetünk jelenlegi és jövőbeni bemutatásához nyújtanak közvetlen és a gyakorlatban is alkalmazható segítséget;

- a rendvédelem-történeti kiállításokon a lehetőségek függvényében az európai és a magyar gyakorlatnak és a hagyományoknak megfelelően – szerepeltetni kívánják a legkorszerűbb hivatástörténeti kutatások eredményeit;

- a Börtönmúzeum a hivatástörténeti kutatások népszerűsítését a pedagógia korszerű eszközeinek és módszereinek alkalmazásával kívánja megvalósítani.

I. SCIENTIA

1. A Felek:

- kölcsönösen eljuttatják egymáshoz a tudományos kutatómunkára vonatkozó koncepcióikat, kutatómunkára vonatkozó elképzeléseik kialakításához kikérik egymás véleményét;

- a kutatómunka tervezése és megvalósítása során a rendvédelem-történeti feltáró munkát összehangoltan segítik, közös témaprioritások és hivatástörténeti kutatási projektek kialakítására törekednek;

- együttesen kezdeményezik külföldi alkotóműhelyek vonatkozásában nemzetközi rendvédelem-történeti tudományos projektek létrehozását.

2. A Börtönmúzeum:

- nemzeti büntetésvégrehajtás-történetünk egy-egy szeletét bemutató kiállítások létrehozására törekszik;
- lehetőségei függvényében kezdeményezi az intézet és a büntetés-végrehajtás történetét dokumentáló iratanyagot elkülönítését, és az egyesület közreműködésével azokat rendszerezi és digitális másolatot készít;
- lehetőségeihez mérten fokozatosan felfejeleszti a börtönmúzeum büntetésvégrehajtás-történeti szakkönyvvállományát;
- elősegíti, hogy a rendvédelem-történeti kutatók az intézmény gondozásában lévő dokumentumanyagot tanulmányozhassák.

3. Az egyesület:

- az intézet és a büntetés-végrehajtás történetét dokumentáló elkülönített iratanyagot rendszerezi és azokról digitális másolatot készít;
- lehetőségeihez mérten fokozatosan felfejeleszti a Börtönmúzeum büntetésvégrehajtás-történeti szakkönyvvállományát.

4. Az SZBMRTT:

- szakértői jellegű segítséget nyújt a Börtönmúzeum gyűjteményi gyűjtőkör koncepciójának fejlesztéséhez, a gyűjteményfejlesztés stratégiájának létrehozásához és megvalósításához, továbbá a kiállítási installációkhoz;
- szaktanácsokkal támogatja a Börtönmúzeum archívumának kialakítását és működtetését melynek keretében segítséget nyújt szakkönyvbibliográfiák készítéséhez és kiadványgyűjtemény létrehozásához valamint fejlesztéséhez;
- elősegíti a rendvédelem-történeti kutatóknak a magyar büntetésvégrehajtás-történet témájához kötődő alkotó munkáját, műhelyviták rendezésével a fiatal kutatók szakmai mentorálásával;
- tudományos konferenciáin lehetőségei függvényében ismerteti a magyar büntetés-végrehajtás története kutatásainak legújabb eredményeit.

II. EDUCATIO

1. A Felek:

- közös állásfoglalásokat alakítanak ki - lehetőségeik függvényében a büntetésvégrehajtás-történeti tananyag tartalmáról és elvárásai rendszeréről,
- arra törekednek, hogy a Börtönmúzeum kiállításait hasznosító egyedi és rendezvénysorozat jellegű képzési formákat hozzanak létre a hazai és a külföldi érdeklődők számára.

2. A Börtönmúzeum:

- a büntetésvégrehajtás-történeti szakemberképzést megvalósító intézmények oktató munkájának esetleges véleményezése során javaslatokat tesz a legújabb kutatási eredményeknek a szakmatörténeti képzésbe történő

bevonására, továbbá kezdeményezi, hogy a hallgatói szellemi alkotómunka kiterjedjen a rendvédelem történetére is;

- az SZBMRTT tudományos konferenciáin és műhelyvitáin való részvételt az intézményi munkatársak számára biztosítja, e rendezvényekre felhívja a vonzaskörébe tartozó érdeklődők figyelmét, továbbá javasolja a büntetés-végrehajtási testület és a kapcsolódó szervezetek számára, hogy személyi állományuk, illetve tagságuk számára tegyék lehetővé a rendezvények látogatását;

- lehetőségeihez mérten elősegíti, hogy az SZBMRTT tagjai által publikált rendvédelem-történeti szakirodalomhoz az intézmény munkatársai, valamint a vonzaskörébe tartozó szervezetek és személyek hozzájuthassanak;

- támogatja a rendvédelem-történeti tartalmú, a Börtönmúzeum által nyújtott lehetőségeket hasznosító képzési formák bevezetését.

3. Az egyesület:

- az SZBMRTT tudományos konferenciáin és műhelyvitáin való részvételt tagok számára biztosítja, e rendezvényekre felhívja a vonzaskörébe tartozó érdeklődők figyelmét, továbbá javasolja a büntetés-végrehajtási testület és a kapcsolódó szervezetek számára, hogy személyi állományuk, illetve tagságuk számára tegyék lehetővé a rendezvények látogatását;

- elősegíti, hogy az SZBMRTT tagjai által publikált rendvédelem-történeti szakirodalomhoz az tagjai, valamint a vonzaskörébe tartozó szervezetek és személyek hozzájuthassanak.

4. Az SZBMRTT:

- erre irányuló igény esetén a rendvédelem-történet iránt érdeklődők számára rendszeres hivatástörténeti tartalmú előadást nyújt a legújabb kutatási eredmények ismertetésével;

- szellemi és erkölcsi segítséget nyújt a Börtönmúzeum szervezésében kivitelezésre kerülő rendvédelem-történeti tartalmú rendezvényekhez.

III. PUBLIKATIO

1. A Felek:

- elősegítik, hogy a kompetenciájukba tartozó kiadványokban közlésre kerüljenek a rendvédelem-történet művelésével kapcsolatosan keletkezett operatív információk és a diszciplína legújabb kutatási eredményei, a tudományos viták és vélemények;

- az felek folyamatosan megküldik egymásnak kiadványaikat, illetve tájékoztatják egymást a témakörben keletkezett eseményekről és kiadványokról.

2. A Börtönmúzeum:

- ugyanazokkal a feltételekkel fogadja az intézmény által szerkesztett kiadványokban az SZBMRTT tagjainak alkotásait, mint az intézmény

3. Az egyesület:

- ugyanazokkal a feltételekkel fogadja az általa szerkesztett kiadványokban az SZBMRTT tagjainak alkotásait, mint az intézmény munkatársaiét;

- a rendvédelem-történeti témakört szerepelteti a kiadványai közlési feltételeit ismertető tájékoztatóban;

- az operatív ismereteket közlő periodikájában rendszeresen tájékoztat az SZBMRTT működése, illetve a rendvédelem-történet művelése során keletkezett eseményekről;

- lehetőséget biztosít arra, hogy honlapjára felkerülhessenek a rendvédelem-történeti kutatások legújabb eredményeit bemutató tanulmányok, illetve a diszciplína művelése során keletkezett jelentősebb események.

4. Az SZBMRTT:

- a Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU. ISSN.1216-6774 és a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis) HU.ISSN. 1785-3257 hasábjain ugyanazon feltételekkel közli a Börtönmúzeum és az egyesület munkatársai által készített írásokat, mint a tagsága körében készült alkotásokat;

- a publikációs elvárásoknak megfelelő és a rendvédelem történetével foglalkozó azon írásokat, amelyeket a Börtönmúzeum javasol az SZBMRTT periodikáiban közli;

- a Rendvédelem-történeti Hírlevélben (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis) HU.ISSN. 1785-3257 tájékoztatót nyújt a Börtönmúzeum azon intézkedéseiről és akcióiról, amelyek elősegítik a hivatástörténet gondozását, a hivatástörténeti információkkal való ismerkedést.

IV. ORGANISATIO

1. A Felek:

- kölcsönösen elősegítik a szervezetük által biztosított lehetőségeik függvényében hogy a büntetés-végrehajtás történetét feltáró előadások is szerepeljenek a rendvédelem-történeti konferenciasorozat rendezvényein.

2. A Börtönmúzeum:

- lehetőségei és az igények függvényében infrastrukturális háttérrel biztosít a rendvédelem-történeti konferenciasorozat műhelyviták, értekezletek, szimpóziumok, ülések, közgyűjtemények stb., egyes rendezvényei számára;

- lehetőségeihez mérten háttérrel biztosít a múzeum anyagait hasznosító hivatástörténeti tartalmú oktatási formák (nyári egyetem, tanfolyam stb.) helyi megvalósításához.

3. Az egyesület:

- megvalósítja az intézményében kivitelezésre kerülő rendezvények organizációs teendőit.

4. Az SZBMRTT:

- mozgósítja a rendvédelem-történeti kutatókat és szimpatizánsokat a Börtönmúzeum közreműködésével megvalósuló rendezvényekre;

- a Börtönmúzeum közreműködésével megvalósuló rendvédelem-történeti rendezvényekről tájékoztatást nyújt a Rendvédelem-történeti Hírlévlben, a Rendvédelem-történeti Füzetekben pedig közli e rendezvényeken ismertett rendvédelem-történeti tartalmú és a tudományos publikációkkal szembeni elvárásoknak megfelelő tanulmányokat.

V. IDENTITÁS ÉS PR

1. A Felek:

- a Börtönmúzeum arculatának formálása során a büntetés-végrehajtás történeti hagyományokra kíván támaszkodni.

2. A Börtönmúzeum:

- a fejlesztései során figyelembe veszi a hazai rendvédelem-történeti, különösen a büntetés-végrehajtás testületi hagyományokat a szervezet formai jegyeinek alakításakor.

3. Az SZBMRTT:

- szakvéleményekkel segíti elő a szervezeti hagyományokra való támaszkodást, az identitástudatot a PR formálásában;

- igény szerint feltárja rendszerezi és közkinccsé teszi az intézmény segítségével a hivatástörténeti hagyományokat.

VI. ADMINISTRATIO

1. Záradék: jelen együttműködési megállapodásnak a Magyar Büntetés-végrehajtás Múzeumát jogosító és kötelező pontjai a Börtönmúzeum működési engedélyének kiadását követően lépnek hatályba. A Sátoralja-újhelyi Fegyház és Börtön kötelezettséget vállal arra, hogy a működési engedély kiadását követően erről a tényről az együttműködő feleket 8 napon belül írásban értesíti.

2. A Felek a megállapodásban foglaltak megvalósítása érdekében egy-egy személyt kérnek fel a kapcsolattartásra.

3. A Felek képviselői a megállapodásban foglaltakat minden évben áttekintik és szükség esetén közös megegyezéssel módosítják. A Felek évente a kapcsolattartó személyek útján konkretizálják a teendőiket.

4. Jelen megállapodást a Felek határozatlan időre kötik, az mindaddig érvényben marad, amíg bármelyik Fél annak felbontását nem kezdeményezi.

5. Mindhárom Fél bármikor kezdeményezheti a megállapodás felbontását, amely nem von maga után hátrányos következményeket. A megállapodás felmondását kezdeményező Fél elhatározásáról írásban köteles értesíteni a másik Felet.

Az együttműködő felek jelen megállapodásban foglaltakat, mint az akaratukkal mindenben megegyezőt jóváhagyólag írják alá.

Sátoraljaújhely, 2007. május 14.

.....
Dr. PARÁDI József
bölcsezdoktor, a hadtudomány kandidátusa
főiskolai tanár
a MTA köztestületi tagja
a SZBMRTT elnöke

.....
TAKÁCS László bv. ezds.
intézetparancsnok
a tervezett Magyar Büntetés-végrehajtás
Múzeumának vezetője

.....
MIHÁLY Attila
Eötvös József Klub elnöke

II. FIGYELŐ

BANICZ László

Daniel Jonah GOLDHAGEN: *Die katholische Kirche und der Holocaust Eine Untersuchung über Schuld und Sühne.*

[A katolikus egyház és a Holocaust – Vizsgálat a bűn és bűnhődésről.]

Berlin, 2002, Siedler Verlag, pp. 356

ISBN 3886807703 **recenziója**

Daniel GOLDHAGEN neve nem cseng ismeretlenül a holocausttal foglalkozó történészek fülében. A Harvard Egyetem egykori tanársegédje 1996-ban robban be a köztudatba, miután a berlini Siedler kiadó gondozásában megjelent a *Hitlers willige Vollstrecker* című munkája. HITLER készséges hóhérai nemcsak az Államokban, de hamarosan Németországban is bestseller lett. Állításaival – néhány helyen általánosításaival – óriási vihart kavart szakmai berkekben, német kollégáinak egy része szinte kitagadta. A most recenzált művében szintén a holocaust azon problémáját feszegeti, hogy milyen mértékű „segítséget” kaptak a náciok az Endlösung végrehajtásához. Míg a HITLER készséges hóhéraiban az „átlagnémet”, addig új könyvében a katolikus egyház szerepét vizsgálja. Teszi mindezt II. János Pál 1998. március 12-én megjelentett és a Vatikán szándékai szerint történelmi jelentőségűnek szánt nyilatkozatát követően. Az „Emlékezünk: gondolatok a Soáról” ugyanis nem bolygatta azt a kérdést, hogy terheli-e felelősség a keresztény antijudaizmust a tizenkilencedik-huszedik század etnikai alapú antiszemitizmusáért. Tény, hogy XXIII. János, VI. Pál és II. János Pál többször kinyilatkozta: egyértelműen elítélik a holocaustot és felülbírálják a katolikus egyház hagyományos antijudaizmusát, „a megvetés tanítását”. Csakhogy a Vatikán levéltárainak kiválóan záródó kapui továbbra sem engednek bepillantást a fent említett kérdés válaszait rejtő aktákba.

A könyv három nagyobb fejezetből áll. Az első a katolikus egyházi vezetők antiszemitizmussal kapcsolatos magatartását, viszonyát vizsgálja. Igazán új, eddig nem ismert tényekkel nem áll olvasói elé. Tulajdonképpen az eddigi kutatási eredményeket foglalja össze. A második és harmadik részben a klérus által elkövetett hibákat, vétkeket, illetve azok jóvátételéhez szükséges lépéseket taglalja. A kötetben GOLDHAGEN a bűn és bűnhődés gondolata körül csoportosítja mondandóját. Művének középpontjában a katolikus egyház bűnösségének tézise áll. Bűnösségét misem igazolja jobban – a szerző szerint – mint:

1. az Újtestamentum. A négy Evangéliumban és az Apostolok Cselekedeteiben Norman A. BECK bibliakutató nyomán több mint 400 szakaszt jelöl meg egyértelműen zsidóellenesnek.

2. a hivatalos egyház évszázadokon keresztül semmit nem tett a zsidók elleni támadásokkal szemben, sőt folyamatosan heccelte a tömegeket. Ahogy a

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
szerző fogalmaz „Der Antisemitismus war ein fester Bestandteil der katholischen Kirche”.

Ezt látja igazolni abban is, hogy miközben az európai államokban a zsidók fokozatosan egyenrangú állampolgárokká váltak, addig az Egyházi Államban továbbra is kényszergetőben éltek és az egyház határozottan tiltakozott a zsidók asszimilálódását elfogadó intézkedések ellen.

Goldhagen véleménye sommás: Luther vad zsidóellenességének bűne és a nácik bűnei nem csökkentek, de a Holocaust nem történt volna meg a katolikus egyház antiszemita kampányai nélkül. Katolikus antijudaizmus nélkül nem létezhetett nemzetiszocialista antiszemitizmus. Ugyanakkor – ahogy fent utaltam rá – nem hárítja át a teljes felelősséget a katolikus egyházra, hanem a lutheri protestanizmus tanításainak hatását is feszegeti. A Holocaustot egy történelmi eseményként fogja fel, melyre nem a véletlen vagy néhány elvetemült elme miatt került sor, hanem be volt kódolva a történelem menetébe. A teológiai alapozású antijudaizmus és a politikai antiszemitizmus kapcsolata evidens számára.

Az elmélet – bár igazából nem újdonság – egyesek számára mellbevágóan hathat, de logikusnak tűnő érvekre támaszkodik. A szerző az egyik legfontosabbat abban látja, hogy a katolikus kultúrterületen kívül etnikai alapú antiszemita pogromokra nem igazán volt példa a 20. század előtt. A protestáns területeken is csak az evangélikusok között hullottak termékeny talajra a zsidóellenes jelszavaknak. GOLDHAGEN azonban nem áll meg a Katolikus Egyház tanításainak bírálatánál, hanem továbbmegy. Egyenesen azt állítja, hogy az egyházi vezetés leplezetlenül kollaborált a nácikkal. Ezt természetesen nem vonatkoztatja a klérus mindenegyres tagjára, tehát nem beszél a katolikus papok, szerzetesek, pláne a katolikus hívők kollektív bűnösségéről, de rámutat arra a tényre, hogy a náci intézkedések elleni fellépés esetleges és erőtlén volt a klérus felső vezetése részéről. Ezt a tény sem tudja cáfolni, hogy a katolikus papok ezrei és hívők százezrei segítettek az üldözötteken. A szerző elsősorban XII. Pius felelősségét hangsúlyozza. Eugenio PACELLI, egykori bíborosi államtitkár a 20. század pápái közül valóban az egyik legellentmondásosabb személy. Számos történész megpróbálta a háború alatti szerepét tisztázni, de az álláspontok gyökeresen eltérnek egymástól. GOLDHAGEN azon a véleményen van, hogy a modern politikai antiszemitizmus egyik nagyhatású képviselője volt XII. Pius. Az ő bűnének tudja be, hogy sokáig hallgattak az egyház hivatalos berkeiben a nácik bűneiről, miközben pontosan tisztában voltak a deportáltak helyzetével. Ugyanakkor XII. Pius nyilvánvaló antiszemitizmusa GOLDHAGEN argumentációjában csak másodlagos szerepet játszik. A hangsúlyt arra helyezi, hogy a Katolikus Egyház, mint az univerzális emberi moralitás megszemélyesítője jellemzi önmagát, miközben folyamatosan megszegi önnön törvényeit.

A téma nem új, a tudományos szakemberek széles köre foglalkozott kutatásával. Daniel GOLDHAGEN könyve e kutatások összefoglalója. Nem állít

fel eddig ismeretlen, vagy új hipotéziseket. GOLDHAGEN nem a Holocaust tudományos analizésére, egységes történeti bemutatására törekszik. Munkája főként más történészek kutatásaira, eredményeire épül, kevés primerforrást használ. A részleteknél kicsit pontatlan és a másodlagos forrásokra alapozott állításaiival – a szekunder irodalom használata azonban nem önkényes – jelentős rizikót is vállalt. Ez annak tudható be, hogy a katolikus egyház vezetőinek kollaborációját kész tényként kezeli. Az ellenérvekről viszonylag keveset szól, ezért az olvasó számára néha úgy tűnhet, hogy egyszerű monológizáló könyvet tart kezében, mely fenntartja magának az igazság kinyilatkoztatásának monopóliumát. Egy kicsit sarkítva: az amerikai szerző ítélkezik a kereszténység felett. Ezzel azonban nem az egyes vallások közötti megosztottságra törekszik. Ítélete morális kérdések láncolata. A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy nem elég az egyházi vezetők – meglehetősen sablonos, a lényegyet kerülő – ünnepi nyilatkozatai. Miközben a Vatikán, 1945 után mindenféle morális gátlás nélkül felépítgetett mítoszt, a keresztényi mártíromságot egyre többen vonják kétségbe. Ezen az alapon veti fel a kérdést GOLDHAGEN: mikor fogja a Vatikán legalább morális felelősségét elismerni, és ennek konzekvenciáit levonni? A szerző határozott véleménye, hogy az antiszemitizmust a teológiai tételek, az egyház politikai és intézményi struktúrájából kell gyökeresen száműzni. Ezen a ponton – nem első alkalommal – némi ellentmondásba keveredik, hiszen korábban is a Biblia bizonyos részeinek, tehát az antijudaizmust érintő szakaszok kijavítását javasolja, miközben határozottan kijelenti: nem a Biblia megváltoztatásáról beszél. Itt azonban kiérződik a véleménye: ha az Újtestamentumban az egyháztörténészek szerint is vannak olyan részek, melyek például a 16. század folyamán kerültek be, akkor...

Az Újtestamentum újraértelmezése mellett a Vatikán politikai szerepének átértékelését is el kell végezni. GOLDHAGEN egy kicsit homályosan ugyan, de arra utal, hogy a nemzetközi politikai életből a Katolikus Egyháznak ki kell vonulnia. A jóvátétel harmadik részének a szerző szerint finansiálisnak kell lennie. Azt, hogy ez alatt pontosan mit ért nem igazán lehet tudni.

Nyilvánvaló hiányosságai és provokatív hangvétele ellenére GOLDHAGEN könyve, illetve törekvése dicséretes. Egyrészt a téma világos összefoglalását nyújtja, másrészt a Vatikán vezetőit arra szeretné ösztönzi, hogy tisztázzák a Katolikus Egyház antiszemitizmussal kapcsolatos magatartását. Az évtizedek óta tartó polémia megoldásának kulcsa a Vatikán kezében van: fel kell nyitni az egyházi levéltárak titkos aktáit, revidálni kell az egyházi tanítást. A szerző által feltett kérdések újabb kérdéseket keltenek az olvasóban, melyek újabb és esetleg kielégítőbb válaszokat igényelnek. Ezért tartom elolvasásra érdemesnek a „Die katholische Kirche und der Holocaust (Eine Untersuchung über Schuld und Sühne)” című kötetet.

BANICZ László

Dietrich HEITHER: *Verbündete Männer Die Deutsche Burschenschaft - Weltanschauung, Politik und Brauchtum.*

[Szövetséges Férfiak. A Német Diákegyesület – világnézet, politika és „népszokás”.]

Köln, 2000, PapyRossa Verlag, pp. 540

ISBN 3-89438-208-2 recenziója

Dr. Dietrich HEITHER történész, politológus, egy 12 osztályos Wiesbaden-i iskola tanára a német tudományos körökön kívül nem igazán ismert. Németországban viszont számos publikációja jelent meg a főiskolai, egyetemi szövetségek, korporációk történetéről. Munkái a német területek 19-20. századi történetéhez szolgáltatnak jelentős információkat. A „Szövetséges Férfiak” főcímet viselő művében az 1881-ben megjelenő Deutschen Burschenschaften ideológiáját, rítusait vizsgálja. Különös figyelmet szentel az egyes Burschenschaft-ok szocializációs hatásainak, abból az aspektusból, hogy a német értelmiség elitje a korporációs jellegű egyetemi hallgatók szövetségeiből került, illetve kerül ki. A könyv előszavában Reinhard KÜHNL teszi fel azokat a kérdéseket – a legfontosabb, hogy mi zajlik azokon az egyetemeken, ahol az elitet képezi, akik az állam és a társadalom irányítópozícióit fogják betölteni? –, melyekre Dietrich HEITHER próbál világos válaszokkal szolgálni.¹

A kötet első hat fejezetében Burschenschaft-ok és a Männerbund-ok 1945-ig tartó történetét taglalja a szerző. A következő négy fejezet a II. világháborút követő ideológiai változásokat mutatja be. Már a tartalomjegyzéknél elégedett lehet az olvasó, ugyanis a kötetben jelentős hangsúlyt kap a korporációs jellegzetességeket mutató szervezetek politika- és demokrácia-felfogása, a szocializációs környezetük analízisa, a korporációk férfiszövetségi jellegzetességei, melyet hosszúideig nagyon keveset vizsgáltak. Ezt a nyilvánvaló hiányosságot is pótolja Dietrich HEITHER. A szerző vizsgálata egy komplex és a szélsőjobboldal kutatása szempontjából új terület.

A korporációk ideológiai és strukturális felépítésénél egy jellemző hármasságot vél felfedezni, melyek egymásra épülnek alkotórésze egy nemzeti nacionalizmus, militarizált férfiasság és az arra épülő népszokás, hagyomány. A nemzeti gondolkodásmód, azon belül a Burschenschaft antiszemitizmusának és antikommunizmusának radikalizálódása a német világhatalmi törekvések kezdetével esik egybe. A szerző véleménye szerint a különböző diákszervezetek, egyetemista egyesületek a német nacionalizmus

¹ Reinhard KÜHNL a marburgi egyetem történész, politológus, szociológus professzora. Kutatási területe a német és a nemzetközi szélsőjobboldal, illetve a polgári demokráciák. Könyveit 14 nyelvre fordították le.

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Praesidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. intellektuális előkészítői, és jelentős szerepet játszottak a nemzetiszocializmus hatalomra kerülésében.

A Burschenschaft-ok és Männerbund-ok hagyományainak kialakulása a császárság idejében történt. Közös jellemzőjük az egyenlőtlenség elve, nők kizárása a szervezethez, a párbaj vállalásának kötelessége és természetesen a szigorúan megszabott egyenruha. Pszichológiai szempontból heroizmus és egyidejűleg kollektív szentimentalizmus jellemzi őket. Társadalomképük katonai, fölé- és alárendelt kategóriák alapján egyszerűen leírható. Politika világképüket a radikális nacionalizmus, militarizmus, antiszemitizmus, rasszizmus és antikommunizmus határozza meg. Tagadják a komplex politikai struktúra létét.

A könyvben a hangsúly a csúcsszervezetnek számító Deutsche Burschenschaft-on van. A DB fejlődését ugyanakkor – amint fent láttuk – a szerző nem választja el a korporációk általános fejlődésétől. HEITHER nagy eredménye, hogy a hagyományok szerepét minden további nélkül más diákegyesületre, szövetségre is átvittette. Ezen hagyományoknak a Burschenschaft-ok további történetében is meghatározó szerepet játszottak. A weimari köztársaság politikai rendszerének alászásában a szerző kiemelt szerepet tulajdonít a diákegyesületeknek. Tagjaik szabadcsapatokba szerveződtek és tevékenyen támogatták az 1923-as puccsot is. Teljes joggal állítja a szerző, hogy a konzervatív jobboldali fordulatot követően a diákegyesületek a náci ideológia úttörői voltak.² Ennek köszönhetően nem volt kérdés a nemzetiszocializmus igenlése és a Deutschen Burschenschaften zökkenőmentes beolvadása a Nationalsozialistischen Deutschen Studentenbund szervezetébe. A Burschenschaften és a nemzetiszocialista szervezet belső felépítése, jellegükből adódóan természetesen azonos volt. A mű előszavában Reinhard KÜHNEL feltett egy kérdést. Miként lehetséges, hogy ennek a korporációval azonosított világképnek és a hozzákapcsolódó gondolkodási formáknak, viselkedési modelleknek a hatása a mai napig is érződik az egyes diákegyesületekben? A válaszadás nem egyszerű. Azonban HEITHER rámutat a császárság időszakában kialakuló egyetemi egyesületek, Männerbünde-k erős és egyedi korporatív belső struktúrájára. A szervezetek tagjai ebben a meglehetősen zárt közegben szocializálódtak, ráadásul kizárólag ilyen jellegű szervezetek gyűjtötték össze a diákokat. Monopolhelyzetük csak 1945 után szűnt meg.

A szerző ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a korporációs elképzelések továbbra is jelen voltak az egyetemi hallgatók szervezeteiben. Az 50-es években az egyetemista nők elleni diszkriminációban nagy szerepe volt a korporációknak. A korporációk korábbi szerepének visszaállításában következetes neonáci törekvés és igen erős virilizmust mutat ki HEITHER. Az új politikai helyzetben a nemzetiszocializmushoz való erős kötődés eredményeként egyértelműen krízisbe kerültek a korporációk és ezt csak a

² HEITHER a fasizmus kifejezést használja.

megfelelő legitímáció felmutatásával tudták feloldani. A konszolidáció és a felbomlás között kellett választani. Az 1968-as diákmozgalmak ismét egy cezúrát jelentettek a Burschenschaft-ok történetében. HEITNER egy egész fejezetet szentel a diákegyesületek '68 utáni politikai pozíció keresésének és kiválóan visszaadja azt a folyamatot, melynek során az egyes Burschenschaft-ok beilleszkedtek az adott politikai viszonyok közé. Az ideológia változása egyes szervezeteknél csak látszólagos, de az általános tendencia azt mutatja, hogy a korábban oly jellemző szélsőjobboldali radikalizmus csökken. Megváltozott a nemzetről alkotott felfogásuk, melyet a politikában hármas jelszóval határoznak meg: Becsület, Szabadság, Haza. Gondolkodásmódjuk magjára emellett a nemzeti ideológia érvényes. Az egyéb diák- és egyetemista szövetségtől eltérően magukat, mint politikai szervezetek határozották meg. Ez azonban nem jelenti azt, hogy pártpolitikai irányba mennének el. A szervezetek tagsága pártszimpátiát tekintve meglehetősen színes. Részben ennek is tulajdonítható a Deutsche Burschenschaft kettébomlása, melyet külön tárgyal a könyv alkotója. Az egyes Burschenschaft-okat ezt követően már több csúcsszervezet fogta össze. A DB kettéválása ugyanakkor jelezte, hogy az egyes szervezetek között meglehetősen nagy ideológiai eltérések vannak. A DB-ből például a mérsékelt szárny vált ki, míg a maradék erős affinitást mutat a szélsőjobboldal, különösen a neonácik irányába.

A különböző Burschenschaft-ok és a Männerbund-ok politikai szerepvállalása és világnézeti beállítottsága, tehát jelentősen megváltozott. Ennek ellenére ezeket a szervezeteket manapság is a radikális fiatalok gyűjtőhelyeiként tartják számon. Ez mindenképp előtt annak tudható be, hogy néhány hagyomány, egyetemista népszokás határozottan tartja magát: elsősorban az egyes szervezetek megkülönböztető egyenruha és szalagok viselése, a nagytiszteletben tartott rituálék – bár egyes szervezetek közötti jelentős eltéréssel –; a párbaj, az ún. Mensur ápolása és teljesítése; a szervezeti ranglétra különböző fokán álló tagok beavatási ceremóniája. Szervezeti felépítésük is megőrizte katonai jellegét, a nők felvételével kapcsolatba pedig a szervezetek többsége következetesen elutasító álláspontot képvisel.

A szerző nem akar vitát kezdeményezni, egészen a könyv végéig tárgyilagosan ír, szigorúan megmarad a tudománynál. Ez bizonyos részeken kicsit szárazzá teszi az olvasmányt. Ugyanakkor meggyőzően és világosan mutatja be, foglalja össze a folyamatokat, már ez nagy értéke a könyvnek. A mű, kronologikus felépítésének köszönhetően tisztán és könnyedén áttekinthető. Korszakokon átívelő szociológiai elemzését nyújtja egy, a német társadalom gondolkodását jelentősen befolyásoló társadalmi rétegnek. Igaz, a szerző könyve összefoglalójában az írja, hogy az olvasók ne társadalomtudományi műként vegyék kezükbe a kötetet. A témával foglalkozó szakemberek számára ennek ellenére egy alapkönyvnek nevezhető. Annál is inkább, mert a Burschenschaft-okkal kapcsolatos

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioiones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
szakirodalom meglehetősen hiányos. Magyar vonatkozása sem elhanyagolható abban a tekintetben, hogy a két világháború közötti Magyarországon szinte azonos felépítésű, ideológiai és társadalmi háttérrel rendelkező Turul Szövetség kutatásához, elemzéséhez nyújt kiváló háttér-információkat.

BANICZ László

Stefan MORITZ: *Grüß Gott und Heil Hitler*

Katholische Kirche und Nationalsozialismus in Österreich.

(Katolikus egyház és nemzetiszocializmus Ausztriában.)

Wien, 2002, Picus Verlag, pp. 318.

ISBN 3-85452-462-5 recenziója

A bécsi Picus kiadónál megjelent mű egy – főként a Vatikán számára – rendkívül kínos problémával foglalkozik: a katolikus egyház és a nemzetiszocializmus viszonyával Ausztriában. A kérdés nem új keletű abban a vonatkozásában, hogy a katolikus klérus szerepét az antiszemitizmus kialakulásában, elterjedésében és az emberiség történetében eddig példátlan méretű népirtásban, a mai napig nem tisztázta a Vatikán. 1998. március 12-én ugyan nyilvánosságra hozták II. János Pál pápa „Emlékezünk: gondolatok a Soáról” című és történelmi jelentőségűnek szánt nyilatkozatát, de ebben szó sem volt a fent említett összefüggésekről. 1999-ben a Szentszék egy zsidó és keresztény történészekből álló bizottságot bízott meg azzal a feladattal, hogy tisztázza a pápaság és személy szerint XII. Piusz második világháború alatt betöltött szerepét. 2001-re azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a bizottság nem tud érdemi munkát végezni, mivel a pápaság továbbra sem enged teljes betekintést titkos archívumaiba. A katolikus egyház szelektív amnéziája ellenére azonban egyre több publikáció jelenik meg a nemzetiszocializmushoz és a holocausthoz fűződő kapcsolatáról. Ezek közül talán a legnagyobb vihart Daniel Jonah GOLDHAGEN „A katolikus egyház és a holocaust” című, 2002-ben kiadott könyve keltette. A mű megjelenését követően a müncheni püspöki hivatal egyenesen azt követelte a berlini Siedler kiadótól, hogy kérjen bocsánatot az amerikai politológus könyvének kiadása miatt, mivel az „pimasz slamposságával” becsapja a nyilvánosságot.

Hasonló „pimaszságra” vállalkozott az egykori graz-i és münster-i teológus hallgató Stefan MORITZ. Nem kevesebbet állít, minthogy az osztrák katolikus klérus egy jelentős része aktívan részt vett a nemzetiszocialisták hatalomátvételében, illetve annak legitimitásához szükséges ideológiai alap megteremtésében. Ez nem véletlen – fűzi tovább a gondolatot MORITZ – hiszen a keresztény rendi állam feltétlen támogatójaként, a katolikus egyház egy „új szövetséget” keresett, és talált a számára teljesen elfogadhatatlan parlamentáris rendszerrel szemben. (DOLLFUSS 1932-es kormányalakítását követően persze nem lehet parlamentarizmusról beszélni Ausztriában.)

Kutatásai során arra – a közel sem meglepő – következésre jutott, hogy a katolicizmus és a nemzetiszocializmus – legalább is Ausztriában – kiegyezett a lényeges ideológiai kérdésekben. Könyvében apró részekre szedve tárgyalja és elemzi az osztrák katolikus egyház tagjainak viszonyát a nemzetiszocialistákhoz az 1932 és 1945 közötti időszakban.

A *Grüß Gott und Heil Hitler* bevezetőjét Stefan MORITZ a következő, az osztrák püspök 1945. szeptember 21-én kiadott pásztorlevélből származó idézettel kezdi:

„Keine Gemeinschaft hat in diesen Jahren mehr Opfer an Hab und Gut, an Freiheit und Gesundheit, an Blut und Leben bringen müssen als die Kirche Christi.“

„Nincs közösség, aki ezekben az években több áldozatot, vagyont, szabadságot és egészséget, vért és életet áldozott, mint Krisztus egyháza.“

Valóban, Krisztus egyháza óriási áldozatokat szenvedett el a világháború alatt. Csakhogy – sugallja a szerző – ezt pont az osztrák püspökök szájából hallani egy kicsit álságos. Főként annak a tükrében, hogy a bécsi érseki egyházmegyében több mint száz kényszermunkást dolgoztatott az egyház. Ez – véleménye szerint – egyértelműen kétségbe vonja azt a hivatalos egyházi teóriát, mely a klérus egészét a nemzetiszocializmus áldozataként állítja be. Az osztrák katolikus egyház mai napig is érvényes álláspontja ezt a legendát a következő, meglehetősen gyenge magyarázattal próbálja alátámasztani: püspökeinek az Anschluss-ra kimondott igen szavazata a náci rezsim valódi szándékainak félreismerésének köszönhető. A történeteket MORITZ egészen másképp értelmezi. Az ő olvasatában az egyházi vezetés igenis tisztában volt, tisztában kellett lennie a nemzetiszocialista jövővel. Az antiszemita intézkedésekkel kapcsolatban valószínűleg eszébe jutott Adolf HITLER egyik kijelentése: a nácik semmi új antiszemita intézkedést nem honosítottak meg az európai kultúrában, amit ne a pápaságtól tanultak volna el.

A szerző elsőként az egyháznak az Anschlusst legitimáló április 10-ei népszavazáson betöltött szerepét veszi górcső alá. Ausztria történetének ezen időszakában sokan gondolták úgy, hogy a nagynémet egység elkerülhetetlen. Ezt a tényt MORITZ sem vonja kétségbe, véleménye szerint azonban az Anschluszra leadott igen szavazatok elsöprő arányát a katolikus egyháznak köszönhette HITLER. Egy olyan erősen hívő katolikus társadalomban, mint az osztrák távolról sem volt közömbös az egyház állásfoglalása. A műnek ebben a fejezetében idézett prédikációkat, püspöki pásztorleveleket olvasva valóban markánsan megfogható az egyházi vezetés szimpátiája a nemzetiszocialista eszmék iránt. Ennek bizonyításaként a kutató külön tárgyalja az osztrák püspökök 1938. március 18-án kelt „Ünnepi Nyilatkozat”-át.

Moritz ezen a ponton hirtelen visszakanyarodik az időben. A „Hamis proféták” címet viselő alfejezetben arra a folyamatra hívja fel az olvasó figyelmét, hogy milyen szerepet játszott az osztrák bíborosok véleményének

formálásában a Vatikán. A rendi állammal szembeni érzelmeit az egyházi vezetés soha nem rejtette véka alá. Őszentsége XI. Pius az 1931-es „Quadragesimo Anno” enciklikájában a társadalom keresztény-rendi felépítését javasolja. Az osztrák püspökök 1933. évi karácsonyi pásztorlevele ugyanakkor elítéli a fajgyűlöletet, a radikális faji antiszemitizmust csakúgy, mint az extrém nemzeti princípiumot. Ez elvileg azt jelentette, hogy elvetették a nemzetiszocializmus alapjait. Gyakorlatilag azonban sok püspök szimpatizált a náci eszmékkel. A Monarchia összeomlásával ugyanis az egyház elvesztette politikai jelentőségét. MORITZ szavaival az egyház programja nem az ország demokratizálása, hanem annak rekatolizálása volt. A katolikus egyház magatartását bizonyos szempontból megérti, de nem fogadja el a szerző. Az olvasó figyelmét a klérus és a nemzetiszocializmus ambivalens viszonyára irányítja. HITLER egyházellenes intézkedései ugyanis nem kerültek el a Vatikán figyelmét. XI. Pius 1937-ben nyilvánosságra hozott „Égető aggodalommal” című enciklikájában fellép ezek ellen, és óv a „bálvány imádat”-tól. Ugyanakkor az Anschlusst követő hónapban Eugenio PACELLI – a későbbi XII. Pius – bíborosi államtitkár arról ír Theodor INNITZER bíborosnak, hogy a Vatikán üdvözlöne egy megegyezést az osztrák püspöki kar és a nemzetiszocialisták között. Ez felfogható úgy is, hogy nem akartak indokot szolgáltatni HITLERnek az egyház elleni támadásra. A szerző ugyanakkor kiemeli azt – a számára morálisan teljesen érthetetlen – alázatot, ahogy az osztrák püspökök az új hatalomhoz alkalmazkodtak. Az egyház viselkedésének középpontjában egy rosszul felfogott kötelesség- és küldetésstudat – a bolsevizálódás elleni harc hangsúlyozása – áll. Nem rejtik véka alá azt sem, hogy a kommunisták és a szocialisták mellett a zsidókat is potenciális ellenségnek tekintik.

Az antiszemitizmus kérdését MORITZ az „Ellenségképek” című fejezetben tárgyalja. Szisztematikusan mutatja be a társadalomban mélyen gyökerező zsidógyűlölet történelmi hátterét, különböző formáit és az egyház szerepét ennek kialakulásában. A mű e részében különösen éles kritizálja az osztrák papság magatartását. A zsidók elleni zavargások ellen ugyanis a Theodor INNITZER bíboros – évtizedeken keresztül az egyházi ellenállás vezetőjeként próbálták beállítani – vezette klérus egyetlen tagja sem protestált. GOLDHAGENhez hasonlóan MORITZ is azt állítja, hogy az egyház nem csupán hallgatása, közönye miatt vétkes (bűnös), hanem ideológiailag is megalapozta és egyben igazolta a Holocaustot.

A papság és a náci kapcsolatában a háborús készülődés ideje egy újabb fordulópontra jelentett. A szudétakérdés „békés” megoldását a püspökök örömmel üdvözlötték. Csehszlovákiára úgy tekintettek, mint a kommunizmussal teljesen fertőzött területre, melyet HITLER tisztított meg a parazitától. A néhány évvel korábban megfogalmazott kételyek a náci rezsimmel szemben, most teljesen eltűntek vagy legalábbis háttérbe szorultak. Előtérbe kerül a nép szolgálata, mely az osztrák püspökök értelmezése szerint nem jelent mást, mint Isten szolgálatát. A klérus döntő

részének felfogásában HITLER egy történelmi, Isteni küldetést teljesített, szemükben ő a német nép és a béke megmentője. Ergo, minden hívő katolikusként kötelessége az új hatalommal szembeni feltétlen hűség.

MORITZ argumentációjában ez jelenti azt a pontot, ahol világosan látható az osztrák egyházban uralkodó gondolkodásmód és világszemlélet. A háborút az osztrák klérus Isten büntetéseként állította be és – legalábbis a felső vezetésében – nem beszéltek az egyház ellenállásáról sem a hitleri rezsimmel, sem a háborúval vagy a Holocausttal szemben. Az egyháznak a rendszerét, felépítését a nemzetiszocialista szisztémához hasonlítja. A szerző azt érezteti az olvasóval, hogy ez a szemlélet a háborút követően sem változott. Ennek bizonyítására közel 100 oldalt szentel. Könyvének hangvétele ezeken az oldalakon már nem csupán kritikus. A korábbi eszmerendszer tudatos továbbvitelével vádolja az egyházat. Ezt bizonyítja a magas pozíciót betöltő klerikus személyek interveniálása a náci bűnösök érdekében, illetve a meneküléseiket elősegítő akciók. További kontinuitást vél felfedezni abban a megdöbbentő tényben, hogy a nemzetiszocializmus hatalomátvételét tevékenyen előkészítő és támogató egyházi személyek a háborút követően is magas hivatalokat tölthettek be.

A teológus szerző ítélete sommás: „Mialatt emberek millióit üldözték, tartóztatták le, gyilkolták meg, az egyház szeme előtt csak egy cél volt: magát, mint intézményt, vagyonát, hatalmi igényét megmenteni.”

Összegzésként elmondható, hogy Stefan MORITZ egy jól megszerkesztett, olvasmányos, szakmai alapossággal megírt kötettel állt az olvasók elé. Kutatásai során a püspöki levéltárakban fellelhető – pontosabban hozzáférhető – dokumentumok széles skálája mellett feldolgozta az egyházi publicisztika antiszemita, nemzetiszocialista érzelmű írásait is. Könyvében nem állít fel új hipotéziseket, „mindössze” a régóta ismert tényeket egészíti ki az új kutatások eredményeivel. Írásának értéke abban rejlik, ahogy ezeket – a néhol ellentmondásosnak tűnő – „ismereteket” egységbe rendezi.

III. SZEMLE

PARÁDI József

SZAKÁLY Sándor: *Katonák, csendőrök, ellenállók.*

Kaposvár, 2007, Kaposvár megyei jogú város közgyűlése.

/Örökség kaposi kiskönyvtár 32./ recenziója.

A könyvet előszó vezeti be, melyet négy fejezet követ: „1. A magyar hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945”, „2. A magyar katonai attasé szolgálat személyi összetétele 1919-1945”, „3. Akik a Magyar Királyi Csendőrséget – 1938 és 1945 között – vezették”, „4. Adalékok a katonai ellenállási mozgalom történetében” címmel. Valamennyi fejezet gazdag és teljességre törekvő jegyzetapparátussal rendelkezik. A szerző a rendszerváltás nyomán a prekoncepció börtönéből kiszabadított témák legjobb feldolgozásai mellett, saját – a témakörben mértékadó – kutatási eredményeit hasznosítva érdekes ismereteket nyújt.

A négy témakör a szerző kutatási területének a magyar katonai felső vezetésnek egy-egy speciális aspektusával ismerteti meg az olvasót.

A *magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás* két világháború közötti vezetőinek vizsgálatakor egyértelmű, hogy e réteg szakmai gyökerei az Osztrák-Magyar Monarchia felderítő szolgálatára vezethetők vissza. Felkészítésük, képzettségük a monarchiai sémát követte. Valamennyien magasan kvalifikált és széles körű műveltséggel rendelkező szakemberek voltak. „A katonai hírszerzés és kémelhárítás 1945 után Magyarországon maradt egykori vezetői nem kerültek szorosabb kapcsolatba az »utódokkal«, ismereteiket, tudásukat – a mai tudásunk szerint – nem hasznosították. Természetesen kérdés, hogy mennyire lettek volna készségesek? Ezt ma már nem tudhatjuk, hiszen közülük, már mindenki meghalt és nem tudni, vannak e – ha igen – hol, lappangó vagy őrzött emlékezések tőlük.”¹

A *magyar katonai attasé szolgálat* két világháború közötti időszakának bemutatásakor az olvasó megismerkedhet a magyar állam egy új szolgálati ágával, hiszen korábban e teendőket a közös diplomáciai képviselői látták el. Az új szolgálat tagjai is – hasonlóan a hírszerzés munkatársaihoz – monarchiai előzményekkel rendelkeztek, legalább is a kezdeti időszakban. A szerző rámutat művében arra a körülményre is, hogy a magyar tábornoki kar karrierívében milyen fontos szerepet játszott a katonai attasé szolgálatnál eltöltött idő. „...az 1919 és 1945 közötti katonai attaséi beosztást betöltő katonatisztek szakmailag felkészült, több nyelvet beszélő, katonai pályafutásukat többségükben az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregeiben indító, alsó középosztályokból származó férfiak voltak. Ők a katonai karrierjük teljessége esetén elérték a tábornoki rendfokozatot, a politikától általában távol tartották magukat. 1945 utáni életútjuk a többi tábornok- és

tisztársukéhoz volt hasonló, azaz az új magyar állam ismereteikre, szolgálataikra nem tartott igényt. Többségük ennek ellenére nem hagyta el hazáját, és itt élt, általában kétkezi munkával megkeresve kenyerét.”²

A Magyar Királyi Csendőrség 1938 és 1945 közötti felső vezetésének a vizsgálatakor 52 személy került nagyító alá. Valamennyien a XIX.sz. végén születtek két fő kivétellel a történelmi Magyarország területén – többségük, 65% az elcsatolt területeken – és az alsó középrétegből származtak. A vizsgált személyek 67%-a hivatásos tisztként került a testülethez, ennek megfelelő felkészültséggel. Nagy valószínűséggel legalább két idegen nyelven beszéltek. Közülük két fő négy nyelven, egy fő pedig kilenc nyelven beszélt.

„Az 1945 utáni egyéni sorsok alakulása egyértelműen azt igazolta, hogy az »új« Magyarország teljes mértékben elzárkózott a volt Magyar Királyi Csendőrség egykori vezetői – de gyakorlatilag kivétel nélkül a csendőrségben egykoron szolgáltak – elől. Szinte kivétel nélkül valamennyiüket kiközösítették, kitaszították a társadalomból, másodrendű állampolgárként kezelve őket, gyakorlatilag életük végéig, illetve az un. »rendszer váltásig«”.³

A katonai ellenállási mozgalom történetének adalékait tartalmazó fejezetben a szerző ismerteti a nyugati hatalomhoz fűződő fegyverszüneti elgondolásokat és azoknak a katonai vezetés körében a tükröződését. A magyar-britt tárgyalások nyomán 1943. szeptember 10-én a két kormány képviselői megállapodtak az előzetes fegyverszüneti egyezményben. 1944. szeptember 22-én a kormányzó megbízottja NÁDAY István nyá. vezérezredes Olaszországba repülve vette fel a kapcsolatot az amerikai-britt főparancsnoksággal eredménytelenül. Ezt követően szeptember 28-án FARAGHO Gábor tábornok vezetésével három tagú delegáció indult Moszkvába, ahol október 11-én aláírták az előzetes fegyverszüneti feltételeket. A kiugrási kísérlet azonban 1944. október 14-én meghiúsult. Az ellenállás azonban spontán módon szerveződött és viszonylag gyorsan egymásra talált a kommunista és a polgári szárny is. KISS János altábornagy vezetésével folytak az általános felkelés katonai terveinek előkészületi munkái, amikor – árulás következtében – az ellenállás katonai vezérkarát a nyilasok felgöngyölték.

Érdeemes áttanulmányozni a kiadvány hivatkozásait, mert abban a témakörök irodalma és forrásjegyzéke szinte teljes körűen fellelhető. E rész hasznos kiindulási bázisává válhat a szakterület későbbi művelőinek is. A 114 oldalas kötet tanulmányozása során a figyelmes olvasót zavarhatja azonban a szövegben elhelyezett jegyzetszámozás nagyvonalúsága. „A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945” című fejezet szövegében feltüntetett jegyzetszámozásból hiányzik a 12. jegyzetszám. Nagy valószínűséggel a 25. oldalon található 12. táblázathoz tartozik a jegyzet. „Akik a Magyar Királyi Csendőrséget – 1938 és 1945 között – vezették” című fejezet szövegében feltüntetett jegyzetszámok közül a 6. és

Rendvédelem-történeti Hírlévl (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. 16. hiányzik. „Adalékok a katonai ellenállási mozgalom történetéhez” című fejezet szövegében elhelyezett jegyzetszámok közül pedig a 15. hiányzik. Valamennyi jegyzet megtalálható azonban a jegyzetapparátusban és a jegyzet tartalma, valamint az adott szövegrészek összefüggése nyomán nagy valószínűséggel megállapítható az is, hogy mely szövegrészhez kapcsolhatók az érintett jegyzetek. A jelzett – feltételezhetően nyomdai – hiányosságoktól eltekintve olvasmányos, érdekes és tartalmas alkotás SZAKÁLY Sándor: „Katonák, csendőrök, ellenállók” című műve, amely a szerző segítségével szerezhető be.

Jegyzetek:

¹ SZAKÁLY Sándor: *Katonák, csendőrök, ellenállók*. Kaposvár, 2007, Kaposvár megyei jogú város közgyűlése. 35.p. /Örökség kaposi kiskönyvtár 32./

² Loc.cit: 58.p.

³ Loc.cit: 87.p.

PARÁDI József

SZAKÁLY Sándor: „Mögötted a törvény előtted is az legyen” és „Merre tovább honvédség?” Magyar Hírlap 2007 nyara című cikkek recenziója helyett.

Dr. SZAKÁLY Sándor tagtársunk – aki a közelmúltban védte meg nagydoktori disszertációját, majd professzori habilitációját – tagsági viszonya egyidős az 1990-ben alapított és 1991-ben regisztrált tudományos társaságunk korával. Nemzeti rendvédelem-történetünk művelésének egyik legtekintélyesebb alakja, akit a határainkon túl is ismernek. Munkásságának kezdete a rendszerváltás előtti időkre nyúlik vissza, amikor a tiltás – jobb esetben a túrés – kategóriájába tartozott a magyar rendvédelem művelése, a Tanácsköztársaság kutatásának a kivételével.

Sándor barátommal nem kis akadályokat kellett leküzdenünk, hogy kutathassuk a Magyar Királyi Csendőrség történetét. Ő a tábor csendőrség, e cikk szerzője pedig a határszéli csendőrség históriáját tárta fel. E művek voltak az első hazai alkotások, amelyek preconcepció-mentesen, objektív történelemszemléleten nyugvó megközelítésben mutatták be a két csendőrségi szolgálati ág valószínű történetét. A két szerző munkássága e közös gyökérből fakadt, azonban különböző – bár egymással rokon – szakterületek művelése felé fordultak. Dr. SZAKÁLY Sándor a katonai felső vezetés biográfiáját és általában a honvédség két világháború közötti időszakát vizsgálta, bár e témakörön belül sem maradt hűtlen a rendvédelemhez. Dr. PARÁDI József pedig a magyar nemzeti rendvédelem feltárása terén ért el eredményeket a dualizmus és a két világháború közötti időszak kutatása során.

Dr. SZAKÁLY Sándor és Dr. PARÁDI József tapasztalatból tudják, hogy milyen az, ha a hatalom tiltja, esetleg tűri egy kutató tevékenységét. Minden bizonnyal ezért is szorgalmazták a rendszerváltás időszakában a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság létrehozását. A Tudományos Társaság 2010-ben fogja betölteni fennállásának 20. évét. E két évtized alatt számos eredményt ért el a szervezet, amelyhez Dr. SZAKÁLY Sándor nem kis mértékben járult hozzá.

A rendszerváltás időszakában nemzeti rendvédelmünk történetét kutatók arra számítottak, hogy a szakterület múltjának tapasztalatanyagát a vezetés hasznosítani fogja. Joggal feltételezhattük ezt annak idején, hiszen a nemzeti tapasztalatanyag feltárásának és hasznosításának elvi akadályai elhárult. Nevezetesen a pártállammal sírba szállt az a gondolat is, hogy a XX. század negyvenes éveinek második felét megelőző magyar történelem nem más, mint az elnyomás története, ahol egy törpe kisebbség erőszakos úton elnyomta a magyarság többségét. Ezen elnyomás fizikai kényszert alkalmazó szervezetei pedig a mindenkori rendvédelmi testületek voltak.

Igaz ugyan, hogy ezen ideológiai gát megszűnt létezni, azonban mégsem következett be a nemzeti tapasztalatanyag hasznosítása. A rendszerváltás óta eltelt 17 év alatt egyetlen belügyminiszter, – újabban rendészeti- és igazságügyi miniszter – sem vette a fáradságot arra, hogy részt vegyen az évente megrendezésre kerülő és a külföldi rendvédelem-történeti alkotóműhelyek képviselői által is látogatott konferenciákon. Egyetlen miniszternek sem jutott eszébe, hogy megkérdezze tőlünk a tervei megvalósítása történelmi aspektusait. Volt e már a törekvéseihez hasonló kezdeményezés az általa irányított szakterület történetében, ha igen, milyen sorsra jutott és annak mik voltak az okai? Arra sem jutott ideje egyetlen miniszternek sem, hogy megtudakolja azon történelmi tapasztalatanyag lényegét, amelyet hasznosítani lehetne jelenünk és jövőnk jobbá tétele érdekében. Egyetlen belügyminiszter érdeklődött 1990 óta a magyar rendvédelem-történet tapasztalatai iránt – Dr. BOROS Péter – bár az ő motiváltsága elsősorban az életútjának a fegyveres szervezetekhez kapcsolódó élményeiből, emlékeiből fakadt. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik hogy államfők és miniszterelnökök több ízben vállaltak védnökséget tudományos konferenciáinkon.

A szaktárcai érdeklődések, megkeresések azonban elmaradtak, bár a különböző rangú és szintű beosztásokat betöltő munkatársak közül néhányan megkeresték Tudományos Társaságunkat kikérve tanácsunkat. A több évtizednyi kutatómunka gyümölcse ilyen formán nem egy esetben a véleménykérő szakmai kvalifikáltságaként látott napvilágot ugyan, de legalább néhány esetben bekerült történelmi tapasztalatanyagunk töredéke a működés vérkeringésébe.

Az Európai Unió nyugati felében a működés természetes része a történelmi tapasztalatanyag feltárása és hasznosítása. Joggal merülhet fel a kérdés, hogy ez a metódus miért nem került vissza a magyar rendvédelmi

Rendvédelem-történeti Hírlével (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. közéletbe, miért zárkózott el a szakterület rendszerváltás utáni vezetése a nyugat-európai ezirányú tapasztalatok és a magyar hagyományok átvételétől.

Lényegében ezt a kérdéskört feszegette Dr. SZAKÁLY Sándor is a „Merre tovább Honvédség?” és a „Mögötted a törvény, előtted is az legyen” című cikkeiben, amely írások 2007 nyarán jelentek meg a **Magyar Hírlapban**.

Tudományos Társaságunk álláspontja az, hogy a tudományos közlés igényeinek megfelelő alkotásokra reagálunk, a zszurnalisztika terebélyesedésébe tartozó írásokkal pedig nem foglalkozunk. Ez esetben mégis kivételt tesztek, mert a két cikk részben konkrétan, részben implicite olyan témakört feszeget, amely foglalkoztatja Tudományos Társaságunk tagságát, amelyre mindnyájan keressük a helyes válaszokat.

Dr. SZAKÁLY Sándor tagtársunk olyan jelenségekkel foglalkozott a jelzett cikkeiben a magyar haderő és a magyar rendvédelmi szervezetek körében, amelyek nem tartoznak a testületek dicsőséges megnyilvánulásai közé és amelyek bizonyosan nem jöhettek volna létre a hagyományaink tapasztalatanyagának hasznosítása esetén. E jelenségek mellé állítja a korábbi korok azon megoldásait, amelyek sokkal jobbakk voltak a jelenlegi kivitelezésnél és amelyek napjainkban is hasznosíthatóak.

Dr. SZAKÁLY Sándor két kis röpke cikkében is lehetőséget talál arra, hogy ne csupán néhány történelmi tapasztalatot osszon meg az olvasóval, hanem azokat az okokat is számba vegye, amelyek nemzeti rendvédelmi tapasztalatanyag mellőzéséért felelősek. E téren szeretnék csatlakozni Sándor barátom okfejtéséhez.

Nyilvánvalóan több forrásból ered az a fajta mentalitás, amely nem érzi a nemzeti történelmi tapasztalatanyag felhasználásának a hiányát.

Az egyik ok minden bizonnyal az emberek szemléletmódjában rejlik. A nyugat-európai ember számára természetes a szakmai múlt figyelembe vétele. A közép-kelet-európai ember számára pedig a múlt olyan régiséget jelent, amitől el kell határolódnia és helyette valamilyen újat létrehozni, mert a régi csak rossz lehet, míg az új a jó szinonimája e felfogás szerint. Ez a szemléletmód a közép-európai proletár diktatúrák hatalomra kerülése nyomán fokozatosan erősödött meg, összhangban e diktatúrák elvi alapjaival. Úgy tűnik, hogy a proletár diktatúrák megszűntek, azonban a szemléletmód továbbra is fennmaradt. Azok a korosztályok, amelyek életük jelentős részét a pártállam viszonyai között éltek le értelemszerűen nem tudják magukat kivonni ezen szemléletmód alól. E szemléletmód tehát a neveltetés, a társadalmi milió hatására alakul ki így vagy úgy az individumban. A gondot azonban az jelenti, hogy az idősebb korosztály archaikus viszonyokhoz fűződő szemléletmódját tükrözi a jelenlegi képzés is, így pedig óhatatlanul konzerválódik a pártállami szemléletmód a jövő nemzedékeiben is.

A rendvédelmi tiszt- és tiszthelyettes képzést megvalósító tanintézményekben nevelésszerűen alacsony óraszámúval kerül oktatásra a szakmai múltat

feltáró hivatástörténet. Az egész csupán arra jó, hogy a rendvédelmi testületek személyi állományának felkészítésében kirakatként szerepeljen a hivatás történetéről szóló tantárgy. Ezt azonban olyan irreálisan szűk keretek közé szorították, hogy érdemi hatás kifejtésére képtelen. Ilyen körülmények között szinte törvényszerű, hogy a tananyag alakítására irányuló szolgálati ágak közötti lobbytevékenység vesztese nemzeti rendvédelmünk története. Mindez oda vezetett, hogy a Nyugat Európát megjárta hallgatók lelkesen ecsetelték olyan – Európa nyugati felében bevált – eljárásokat, amelyek magyar változatai korábban szintén jól működtek Magyarországon, csupán éppen a jövő nemzedékeinek tagjai még nem hallottak, nem hallhattak róla.

Történelmi tapasztalataink mellőzésének másik okát a világnézet tekintetében túlorientált magatartásban látom. A fenti sorokban leírt szemléletmóddal rendelkezőknél valamivel kevesebben, de sajnos nem kevesen vannak azok a polgártársaink, akik nem képesek elfogadni a történelmi objektivitást. Kizárólag a nézeteikkel összeegyeztethető történelmi eseményeket hajlandóak elfogadni. A nézeteikhez részben, vagy egészében nem illeszkedő történéseket igyekeznek a szájuk íze szerint átformálni. E réteg tagjai számára ellenséges minden gondolat, amely nem tükrözi a saját felfogásukat. Kizárólag az ízlésviláguknak megfelelő propagandisztikus történelemmagyarázatot fogadják el, tekintet nélkül a történelemtudomány állására. E réteg – amelynek tagjaitól nem mentes a magyar politika, közigazgatás, rendvédelem se – arra is hajlandó, hogy akadályozza a hivatástörténetiség oktatását a történelmi tapasztalatok hasznosítását, mivel azok óhatatlanul nem mindenben állnak összhangban a nézeteikkel.

A közelmúlt történelméből fakadó ezen átkos mentalitások kivédésére lenne többek között hivatott hazánk politikai szférája. Úgy tűnik azonban, hogy a politika sem mentes ezen jelenségektől, sőt – a népszerűséget keresve – nem is tesz meg mindent azért, hogy e jelenségek a múlt homályába vesszenek. Nem lehet véletlen az a tény, hogy az új Magyar Köztársaságunk 17 éves regnálása során, csupán olyan személyek kerültek a nemzeti rendvédelmünket felügyelő tárca miniszteri bársonyszékébe és annak közelébe, akik nem éreztek indítást a rájuk bízott szakterület történelmi tapasztalatanyagának és művelőinek a megismerésére, a gondozás elősegítésére. Nem tettek semmit annak érdekében, hogy – az 1945 előtti magyar és a jelenlegi nyugat-európai állapotoknak megfelelően – a hivatástörténetiség gondozását megvalósító intézményt kialakítsák. Igaz, az iránt sem mutattak érdeklődést, hogy a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság milyen nehézségekkel küzd a vezetésük alatt álló szakterület történelmének művelése terén. Ilyen magatartás nyomán nem csoda, ha a szakterület történelmének gondozói elsősorban nem a hivatali hierarchiában találhatóak meg, illetve más – társadalmilag kevésbé hasznos – tevékenységet fejtenek ki hivatali elfoglaltságként.

Ez a helyzet szüli azokat a nem kívánatos jelenségeket, amelyeket hosszasan lehetne ugyan sorolni, azonban csupán néhány jellemző megnyilvánulást kívánok példaként ismertetni.

A rendvédelmi testületek többszöri kontraszelekció által gyengített személyi állományának a tagjaitól vajon elvárható e, hogy a szakterülete történelmi múltja iránt érdeklődjék, ha helyette nyugat-európai tanulmányútra mehet? E tanulmányúton résztvevő nyilvánvalóan csak az ott tapasztalt hazai bevezetését fogja szorgalmazni, hiszen fogalma sincs arról, hogy a szakterület múltjában volt már erre esetleg negatív példa. Ily módon nem ritkán elkövetjük ugyanazon tévedéseket, mint az elődeink, anélkül, hogy arról tudnánk. Alkalmam nyílt részt venni azon szűkös számú tudományos rendezvények egyikén, ahol a rendvédelmi szakemberek szakmai koncepciókat vitattak meg. E vita során az egyik – egyébként jelentős szolgálati tapasztalattal rendelkező – szakember teljes komolysággal és meggyőződéssel jelentette ki az egyik vitatémáról, hogy annak a bevezetése Magyarországon még nem időszerű, mert arra a lakosság éretlen. Meggyőződésem, hogy az illető jót akart, de nem tudta, hogy a kérdéses téma Magyarországon – a jelenlegi nyugat-európai gyakorlathoz hasonlóan – a XX. század első felében már működött.

Önmagában a hagyományvesztés is negatív hatást generál. A haza fegyveres szolgálatát hagyományosan hivatásnak és nem foglalkozásnak tekintette és talán még ma is annak tekinti a magyar társadalom. Ezzel szemben divattá vált foglalkozásnak tekinteni a haza fegyveres szolgálatát és a hivatalos szabályozások is e szerint alakultak. Ebből fakadóan a rendvédelmi testületek személyi állománya is foglalkozásként kezdi üzni a hivatását, amely számos gond forrása.

A hagyományvesztés folyamata nem csupán a rendvédelmi testületek hatékonyságában jelentkezik. Elsősorban e szervezetek humán szférájában fejti ki negatív hatását. Az államapparátus tagjairól való gondoskodás elve a Habsburg-birodalomban fejlődött ki évszázadok alatt, amelyet már viszonylag kiérlelt formában vett át a polgári magyar állam a XIX. században és fejlesztett tovább. Ezekkel a történelmi tapasztalatokkal szöges ellentétben áll a jelenlegi gyakorlatunk egy része, amely a nehézségeink forrása a közigazgatásban és annak a rendvédelmi ágában egyaránt. Nyilvánvalóan megérett a helyzet arra, hogy a „világmegváltó” ötletek helyét a történelem próbáját kiállt megoldások váltsák fel, mert ily módon érhető el az ország javainak védelme.

A polgári magyar állam humánpolitikai gyakorlatának az volt a lényege, hogy kis létszámú, de magasan kvalifikált és magas erkölcsi színvonalon álló személyi állományt foglalkoztatott, amely számára a társadalmi állásának megfelelő életvitelhez szükséges javakat biztosított, az előmenetelüket pedig továbbképzésük biztosította. A rendszert nem lehetett megkerülni és kijátszani. Ilyen körülmények között a fehér hollónál is ritkább volt a korrupció és a munkatársak saját jól felfogott érdekükből

fakadóan képezték magukat. Tiszták voltak a felelősségi viszonyok. Az állami alkalmazottak személyükben feleltek tetteikért és nem az őket foglalkoztató intézmény vállalta át a felelősséget. Viszont nem is lehetett rábírní az állami alkalmazottat arra, hogy a feletteseik elvárásait helyezték a törvényi szabályozás elé, mivel a törvény az egzisztenciájukat és a karrierjüket is védte. A magyar állam nem először él át kedvezőtlen gazdasági helyzetet. A nagy gazdasági válság idején bizony előfordult, hogy a munkatársak fizetését mérsékelték. Ez azonban egységesen történt, mint ahogyan a fejlesztés is a gondok enyhülésével. A hagyományvesztés tehát álláspontom szerint önmagában is az eredményesség csökkenését idézi elő. Másrészt pedig gyökértelessé teszi a személyi állományt a saját szakmájában, amely űrt a hatalom arroganciája, vagy más nem kívánatos jelenség tölti ki. A hagyományait nélkülöző intézmények megítélésém szerint drágábban és kevésbé hatékonyan működnek, mint a hagyományait ismerő és hasznosító szervezetek. Nyilvánvalóan szemléletváltásra van szükség e téren. A hagyományait nem ismerő és egzisztenciájában lebegtetett személyi állomány sokkal inkább sérülékeny és befolyásolható, mint a szilárd tapasztalatokra támaszkodó stabil viszonyok között tevékenykedők. Az állam működtetésének e kétfajta szemléletmódja pedig nyomot hagy az állami alkalmazottak szakmai munkáján.

Nyugodtan elmondható tehát, hogy a hagyományok nem önmagukért vannak, hanem a jelenünk és jövőnk alakulása függ azok alkalmazásuktól. Jelenleg a magyar rendvédelem a hagyományvesztés állapotába került, amit célszerű minél hamarabb a visszájára fordítani mindnyájunk érdekében. Nem szabad elfelejteni azt az apróságot sem, hogy a határőrség és a rendőrség összevonása után az új rendőrség javasolt létszáma 45 000 fő, amely az ország legnagyobb létszámú fegyveres szervezete lesz. E testületnek nincsen rendvédelem-történeti intézete. Az aluldotált és alulszervezett Rendőrség-történeti Múzeum sem szellemében, sem anyagaiban nem képes európai színvonalon betölteni a hivatását még ahhoz hasonlóan sem, mint ahogyan azt a 25-30 000 fő közötti Magyar Honvédség nagy múltú és kiválóan vezetett Hadtörténeti Intézete teszi. Ha röviden kellene összefoglalni Dr. SZAKÁLY Sándorral harmonizáló álláspontom úgy fogalmaznék, hogy múltunk tapasztalatának hasznosítása jövőnk záloga.

PARÁDI József

**SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség története 1838-1945.*
Budapest, 2000², Ister, monográfia recenziója**

A 175 oldalas mű két előszóval tíz fejezetben, összegzéssel és mellékletekkel, gazdag jegyzetapparátussal és irodalomjegyzékkel mutatja be a magyar tábori csendőrség történetét a II. Világháborúban. A kötet első kiadása 1990-ben Budapesten jelent meg a Zrínyi Kiadó gondozásában.

A szerző egyetemi hallgatóként kezdett el foglalkozni a magyar tábori csendőrség történetével. Diplomamunkáját, majd egyetemi doktori disszertációját is e témakör feldolgozásával készítette el. 13 évi feltáró munka nyomán 1990-ben publikálta az első kiadást „*A magyar tábori csendőrség*” címmel. A 2000-ben publikált második kiadás lényegesen nem tér el az elsőtől. Nem szerepelnek benne új eredmények, vélemények stb. Néhány új adattal azonban a szerző kiegészítette a második kiadást és kijavította a sajtóhibákat is.

A rendszerváltás első évében publikált mű nagy port vert fel, mert eltért a „hármastól” szellemiségében” korábban szokásos csendőrségről szóló publikációktól. A szerző utat mutatott az objektív történelemszemléleten nyugvó alkotó munkát tükröző publikációkhoz való visszatéréshez.

Az eredeti előszó – amelyet a második kiadás is megőrzött – a historiográfia pótlását is szolgálja. A témának oly mérsékelt irodalmi keletkezett, hogy az röviden értékelhető volt. Sajnálatos módon 10 évvel később sem változott meg alapvetően a helyzet. Bár kétségtelen, hogy a csendőrség határőrizeti szolgálatát PARÁDI József több műben is feldolgozta, (PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, *Határőrség*, Idem: *Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században* 1-3. kötet, Budapest, 2003, Tipico Design. *Csendőrség a határőrizetben* 2. köt. 186. p. /A magyar rendvédelmi szervezetek története./; Idem: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. Hadtörténelmi Közlemények*, CI. évf. (1988) 1. sz. 56-92. P.) továbbá CSAPÓ Csaba és KAISER Ferenc egy-egy kötetben feltárta a Magyar Királyi Csendőrség dualizmuskori és két világháború közötti történetét. (CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség Története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannonia Kiadó Alapítvány, /Pannon Könyvek/; KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között* Pécs, 2002, Pro Pannonia Kiadó Alapítvány, /Pannon Könyvek/)

„Az »előd« az *Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége*” című fejezetben a szerző a monarchiai előzményeket fejtette ki, melynek során számba vette a vonatkozó szabályzatokat, a szervezeti felépítést, létszámot, felkészítést és a testület működését. Mivel a szolgálati ág létszámát már békeidőben is irreálisan alacsonyan állapították meg és az ide vezényelték jelentős része alulképzett póttartalékosokból állt, nem csoda, hogy a tábori csendőrség nem állt a helyzet magaslatán még akkor sem amikor a létszámát a tervezetthez képest a tízszeresére – 2120 főről 22 100 főre – emelték.

„*A tábori rendészeti szolgálat szabályozása 1924 és 1938 között*” című fejezetben a trianoni békediktátum utáni időszakban a tábori csendőrség fejlődési körülményeit mutatja be a szerző. A Nemzeti Hadseregtől ismét a Magyar Királyi Honvédség elnevezéshez visszatérő magyar haderő új szabályzataiban a tábori csendőri szolgálatot az „egyéb szolgálati ágak” között említették. A tábori csendőri szolgálat része volt a tábori csendőrség,

amely rendfenntartó, ellenőrző és útrendészeti szolgálatot látott el. A szolgálati ág alapos átszervezése azonban 1938-ig nem történt meg. Ekkor PINCZÉS Zoltán csendőr tiszt koncepciója alapján láttak hozzá az illetékesek ezen feladat megvalósításához.

„*A táborigendészeti szolgálat és a táborigendőség »elvi« megszervezése 1938-1941*” című fejezetben a magyar táborigendőség létrehozásának egy újabb szakaszát tárja fel a szerző. A Szövetségi Katonai Ellenőrző Bizottság tevékenységének beszüntetése nyomán a Magyar Királyi Honvédség – rejtett formában ugyan, azonban – mind jobban izmosodott. 1938. aug. 23. után – a bledi egyezmény nyomán pedig – nyílt formában fejlődhetett a magyar haderő. E fejlődésnek képezte részét a táborigendőri szolgálat szabályozóinak a létrehozása. A legjobb szakemberek bevonásával, másodszeri nekirugaszkodással, a téma legkiválóbb magyarországi szakemberének PINCZÉS Zoltánnak a vezetésével hozták létre a szolgálati ág szervezetét, működését, kiképzését stb. vonatkozó szabályozást az első világháborúban táborigendőri szolgálatot ellátó csendőr tisztek lektorálásával 1942. tavaszára. A szabályzatok tervezeteit kipróbálták a terület visszacsatolások során.

„*A táborigendőség szervezete és feladatai*” című fejezetben bemutatásra kerül a szervezet struktúrája és kapcsolódása a haderő szervezetéhez, a szervezeti elemek, a létszám és a feladatkörök. A haderőben a rend fenntartására egy önálló vonalat szerveztek, amely személyi állományának a minőségi összetételét tekintették a szolgálati ág eredményes működése elengedhetetlen előfeltételének.

„*A csapatcsendőség*” című fejezet a honvédség csapatainál rendszerszerűtlen rendfenntartásról szól. A csapatcsendőség tisztjei és beosztottjai a honvédség állományába tartozók közül kerültek ki, szemben a táborigendőséggel, akik csendőség személyi állományába tartoztak. A csapatcsendőrök csapattestük körletében a táborigendőséggel megegyező feladatkört láttak el. A táborigendőrhöz hasonlóan a csapatcsendőrök sem láthattak el más feladatokat. 1943-ban – a doni katasztrófa tapasztalatai nyomán – a csapatcsendőrök létszámát felemelték.

„*A táborigendőség szervezete és működése a terület visszacsatolások időszakában 1938-1941*” A terület visszacsatolások alkalmával a hadra kelt sereghez – a vonatkozó előírásoknak megfelelően – már vezényelték táborigendőröket. A táborigendőröket a csapatok felriasztásával egy időben vezényelték alakulataikhoz és lényegében a katonai közigazgatás időszakában működtek. A felvidéki területek visszacsatolásában részt vevő csendőröket 1938. novemberében, a kárpátaljai, erdélyi és délvidéki műveletekben részt vevő csendőröket pedig 1939. áprilisában, 1940. októberében és 1941. májusában vezényelték vissza békebeosztásukba. A táborigendőség feladatait alkotta a visszacsatolt területeken a fegyverek begyűjtése és a kormányzói látogatás biztosítása is. A hadvezetés a csendőség vezetésével karöltve értékelte a táborigendőség tevékenységét.

Ennek során megállapítást nyert, hogy a feladatkörhöz mérten a létszám kevés, a vezénylések alkalmával a tábori csendőröket nem választották ki gondosan, ebből fakadóan egy részük nem volt kellően kiképzett és a felszerelésük is hiányos volt.

„A tábori rendészeti szolgálat és a tábori csendőrség tevékenysége 1941 június 27-e és 1944 október 15-16-a között.” A hadra kelt sereg részeként már a Kárpát-csoporthoz is vezényeltek tábori csendőröket, hozzávetőlegesen 250 fő körüli létszámmal. Feladatuk az alakulat belső rendjének a fenntartása volt, de felléphetek a megszállt terület polgári lakosságával szemben is. Együttműködtek a német hadsereg tábori csendőrségével. A 2. Magyar hadsereg frontra küldésével építették ki a hadtáp csendőrzászlóaljkat. Széles körű feladataik ellátását a polgári lakosságból szervezett kiegészítő rendőri századok alkalmazásával voltak képesek ellátni. A doni katasztrófa nyomán nyilvánvalóvá vált, hogy a tábori- és csapatcsendőri szolgálat feladatait képtelen ellátni a rendszeresített létszámmal. Létrehozták a Harcfegyelem biztosító és tábori rendészeti szervezetet, amelybe a tábori csendőrséget beolvasztották, a csapatcsendőrséget pedig feloszlatták. A Harcfegyelem biztosító szervezet létszáma már közel ötezer fő volt, amely messze felülmúlta a korábbi, tábori-, illetve csapatcsendőri létszámot. A Harcfegyelem biztosító szervezet felépítését is alapvetően megváltoztatták. Felszerelésükre és kiképzésükre a korábbinál nagyobb gondot fordítottak.

„A tábori csendőrség a tábori rendészeti szolgálat a nyilas hatalomátvétel után” A Tábori Biztonsági Szolgálatot a csendőrség és rendőrség felügyelőjének FINTA József altbgy-nak rendelték alá, aki pedig közvetlenül a fővezetőség alárendeltségébe tartozott. 1944 nyarán a rendőrséget is elkezdték átszervezni katonai örtestületté. Folyamatosan növelték a Tábori Biztonsági Szolgálatot ellátó alakulatok létszámát. Ezzel párhuzamosan pedig fokozódó mértékben vonták be a csendőrség és a rendőrség tagjait a Tábori Biztonsági Szolgálat feladatkörébe tartozó teendők ellátásába.

„A Nemzeti Számonkérés Szervezete” A nyilas hatalomátvétel után a Hungarista Mozgalom honvédelmi és rendvédelmi témával foglalkozó vezető SZÁLASI Ferenc kezdeményezésére hozzákezdtek egy új fegyveres erőszakszervezet létrehozásához, amely a nyilas vezetés közvetlen irányítása alatt álló és kiterjedt hatáskörrel működő szervezet volt. Személyi állománya pedig a nyilasok, vagy velük szimpatizálók közül került ki. A szervezetet 1944. november 1-vel állították fel. Hatáskörét és létrehozását azonban a minisztertanács az 1945 február 16-ai ülésén hagyta jóvá. A Nemzeti Számonkérés szervezete a magyar rendvédelmi szervezetek mellett, azok felett működött. A szervezethez 291 csendőr tartozott.

„A tábori csendőrség és a tábori rendészeti szolgálatra alkalmazottak jelvényei 1924-1945” című fejezetben a szerző a szolgálati ág valamennyi szimbólumát részletesen bemutatja.

A magyar tábori csendőrség az első és a második világháborúban is megmérettetett, és könnyűnek találtatott. E szolgálati ág a haderő színvonalán állt, amely inkább közepesnek, mint jónak volt tekinthető. A különböző elnevezések és átszervezések azt bizonyítják, hogy a hadvezetés figyelemmel kísérte ugyan e szolgálati ág tevékenységét, azonban az események után kullogott. A magyar haderő széthullása feltartóztatatlannak bizonyult, amellyel szemben a tábori csendőrség is tehetetlen volt.

A kötet négy mellékletet tartalmaz, amelyek a tábori csendőrség talán legfontosabb működési dokumentumait rögzítik. Bár szinte eldönthetetlen, hogy e témakörben mely irat minősül fontosnak, vagy kevésbé fontosnak.

A szerző – korhűen – a korabeli szakterminológiát és annak a vizsgált korban használt rövidítéseit alkalmazta, amely szükségessé tette a rövidítések jegyzékét is.

Az irodalomjegyzék a témakörrel foglalkozó valamennyi lényeges publikációt tartalmazza.

A hivatkozások pontosak, a jegyzetapparátusban elhelyezett magyarázatok és kiegészítések szükségesek és helytállóak.

A kötet második kiadása az Ister Kiadó és Kulturális Szolgáltató Iroda gondozásában jelent meg: ✉: H-1094 Budapest, Tűzoltó u. 8. ; ☎: (+36-1) 215-2249 ; @: ister_toth@interware.hu.

PARÁDI József

**DOMBRÁDY Lóránd: *SZOMBATHELYI Ferenc a népbíróság előtt.*
Budapest, 2007, HM. Hadtörténeti Intézet és Múzeum /Line
Design./ művének recenziója.**

A 143 oldal terjedelmű könyvet előszó vezeti be, melyet öt fejezet és névmutató követ: „1. A kihallgatás”, „2. A vádirat”, „3. A tárgyalás”, „4. Az ítélet”, „5. A fellebbvitel”, „Névmutató” címmel.

A szerző szemléletes módon mutatja be a Szombathelyi Ferenc ellen indított „boszorkányüldözést”, amely korántsem volt kivételes eset. Már a kihallgatás időszakában nyilvánvaló volt, hogy a vádlott az elfogult kihallgatók kérdéseivel egyszerűen nem tud mit kezdeni, mivel azok a realitásoktól oly messze álltak. A vádirat a preconcepcionális politikai vádaskodás mintapéldánya volt. A tárgyalás pedig – a tartalom nélkülivé silányított – jogi külsőségekkel rendelkező szemfényvesztés egyik iskolapéldája. Az ítélet csupán a törvényességet nélkülözte. A fellebbviteli fórum a Népbíróságok Országos Tanácsa pedig lényegében egy elfoglalt politikai döntéshozó szervezet volt, amelyet jogi köntösbe bujtattak. Ilyen körülmények között nem csoda, ha – az egyébként vádolt bűncselekmények bizonyítását nélkülöző „igazságügyi folyamat” végén – a vádlottat

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioiones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
életfogytiglanra ítélték. Ez sem volt azonban elég, az igazságügyminiszter a törvényes lehetőségeket mellőzve kiadta a jugoszlávoknak SZOMBATHELYI Ferencet abban a biztos tudatban, hogy ott a tábornokra biztos halál vár.

A „talláros gyilkosok” a jog mögé bújva követtek el jogtalan tetteket. „Lezárult a SZOMBATHELYI kirakatper. Következhetnek a további leszámolások a honvédség tábornokaival, tisztjeikkel, akiknek zömében más bűnük nem volt, mint harcoltak és kitartottak a bukott rendszer mellett, melyre felesküdték.”... „Kétségtelen, hogy a hadban álló honvédség, mint a harcoló hadseregek általában, követtek el jogtalanságokat, amelyekért az elkövetők személyes felelősséggel tartoztak, azonban mindezért a honvédséget és annak vezetőit kollektíven fellelőssé tenni jogalkotársra és joggyakorlatra vallott. A népbíróság tagjait az vezette, hogy a számukra kijelölt vádlottakat elfogultsággal vegyes gyűlölettel, minél rövidebb úton bitófára, vagy börtönbe juttassák. A szovjet megszállástól félni, sőt az ellen harcolni megbocsáthatatlan bűn volt.”

A mű számos terjedelmes idézeteket tartalmaz. Ez azonban nem zavaró, hanem – mint a műfaj szerves tartozéka – a feldolgozott téma elengedhetetlen kelléke. Az idézetek nélkülözhetetlenek – a már-már szinte érthetetlen légkör és mentalitás érzékeltetése, a korhű szellemiség bemutatása tekintetében.

Az olvasó szinte újra éli át azt az undorító és kétszínű folyamatot, ahol a jogszerűségekre hivatkozva, a népítélet álcájában követtek el gyilkosságokat egy politikai csoportosulás érdekében. Az olvasókban akaratlanul is felmerül a kérdés, milyen alapon lehet és szabad-e bűnösnek tekinteni azokat, akiket a népbíróság politikai megrendelés szerint működő ítélelhozó gyára elítélt? Ítéletnek tekinthetők-e ezen ítéletek, vagy csupán jogi köntösbe bújtatott kivégző parancsok.

Vajon oly korban élünk-e ma is, ahol a bűnösöket nem büntetnek meg, az ártatlan meghurcoltak emlékéért azonban a hazug ítéletek árnya homályosítja el?

MARKÓ György

„A HADI TÖRTÉNET KÚTFEJE MINDEN HADTUODOMÁNYNAK.”

Tanulmányok ÁCS Tibor tiszteletére. (Szerk. SZABÓ János.)

(Haditörténeti Intézet és Múzeum – Polgart, Budapest, 2007. 411 o.)

Régi, szép hagyomány, hogy tanítványok, pályatársak, kollégák emlékkötetbe szerkesztett írásaikkal tisztelik meg kerek születésnapja alkalmából az arra érdemesítettet. Mindennek persze legalább két feltétele van. Meg kell érni ezt a szép kort – ÁCS Tibor hál’ Istennek jó egészségben, fizikai kondícióban és a tőle megszokott szellemi frissességgel megáldva él közöttünk. A másik feltételtől, a szakmabeli érdeméről professzor SZABÓ János, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora értekezik a

Hadtörténeti Intézet és Múzeumnak a Polgart Könyvkiadóval közösen jegyzett, megjelenésére is színvonalas kiadvány előszavában. ÁCS Tibor ezredest nem kell bemutatni a folyóirat olvasóinak, hiszen a Hadtörténelmi Közlemények főszerkesztői beosztásából vonult nyugállományba. Mindmáig aktív szakmai tevékenységet fejt ki: sorra jelennek meg monográfiái, tanulmányai, elnöke a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottságának.

A közel egyharmad évszázadra visszanyúló személyes ismeretség ürügyén engedtessek meg nekem, hogy egy személyes élménnyel árnyaljam a tudós férfiúról a rektor, egyben a kötet szerkesztője által rajzolt képet. A történész is ember, alkalmasint szülő, sőt jó néhányunknak unokák istápolásának gondja is osztályrészül jutott. Gyakran találkozhattunk olyan esettel, amikor a gyermek hirtelen lázas beteg lett és a nagyobb bajt megelőzendő felhevült kicsi testét csak hideg vizes törülközőbe csavarva tudtuk lehűteni. Nyilván ismerős a „priznic”, mint módszer és mint kifejezés. De hányan tudják az olvasók közül, hogy ki volt Vinzent PRIESSNITZ és mi köze van a magyar hadtudomány történetéhez? Számomra az összefüggést ÁCS Tibornak BÓLYAI Jánosról írt nagyszerű monográfiája világította meg. A XIX. század első felében élt egyszerű földműves PRIESSNITZ felfigyelt a hideg víz gyógyító hatására és 1826-ban Gräfenbergben egy gyógyintézetet alapított. A hadmérnöki végzettségű nagy magyar matematikus nemcsak alkalmazta a maga korában rendkívül népszerű vízkúrát, de élénk levelezést is folytatott kidolgozójával, ezzel a mai értelemben természetgyógyásznak titulálható emberrel. Erre a látszólag jelentéktelen kultúrtörténeti adatra ÁCS Tibor is rábukkant kutatásai során és nem került el figyelmét, hiszen az ilyen apróságok teszik teljessé az említett életrajzot, ilyen részadatok alapján tudott igazi emberi portrét rajzolni. Így döbbenhet rá az olvasó, hogy BÓLYAI János nem csak zseniális matematikus, de sikertelen hadmérnök volt, ráadásul esendő, a testi porhüvellyével egy életen át harcban álló ember.

ÁCS Tibor tudományszervezői tevékenysége mellett a levéltári, könyvtári, kéziratári források kitartó, alapos feltárása, majd az adatok jó érzékkel történő csoportosítása, tudományos elvárások szerinti formában, de egyben olvasmányos módon közkinccsé tétele – számomra ezt jelenti az ünnepeelt munkássága. Érzékelhetően a kötetben tanulmányokat jegyző szerzők is jó véleménnyel voltak a magyar hadtörténet feledésbe merült epizódjait, személyiségeit újra felfedező makacs hadtudósról, különben nem ajánlottak volna ilyen kiváló írásokat az emlékkötetbe.

A sort a szerkesztés feladatait is magára vállaló professzor SZABÓ János nyitja, aki „75 éves az aranybányász unokája” címmel köszönti hadtörténet-szünnünket, aki a nemesfémeket tartalmazó ásványt fáradtságos munkával felszínre hozó őstől örökölt kitartással hívja fel írásaiban a figyelmet a XIX. század hadtudósaira és munkásságukra.

A szerkesztő köszöntő sorait tanulmányok követik. Imponáló a szerzők névsora: egyetemi oktatók, neves történészek a hadtörténet, a

tudománytörténet területéről, levéltárosok és muzeológusok, a hadtudomány elméletének szakértői és térképészek, hazai és határon túli tudósok. A recenzens – aki maga is elküvetett néhány merényletet a hadtörténetírás ellen szerkesztőként – persze összevont szemöldökkel kritika tárgyává tehetné a kötetben alkalmazott, a szerzők neve szerint betürendbe sorolt szerkesztési elvet. Miért nem tematikus a tanulmányok csoportosítása? De azonnal zavarba is jönne a témák bősége okán.

Mert lehetne ugyan egy XVIII-XIX. századi történet címszó szerinti fejezetbe szuszakolni CSIKÁNY Tamás kitűnő áttekintését az austerlitz csatában vitézkedő magyar hadfiakról, vagy LENKEFI Ferencnek a napóleoni háborúk során Magyarországra vetődött francia hadifoglyokról írt közleményét. Ugyancsak ide lehetne sorolni ZACHAR Józsefnek báró TÓTH Ferenc ezredesnek az Oszmán Birodalom hadseregében játszott szerepét feldolgozó, a szerzőtől megszokott magas színvonalon megírt tanulmányát.

De lehetne egy 1848-49-es magyar szabadságharc történetéhez kapcsolódó külön blokk is. HERMANN Róbert nyilván nem véletlenül választotta MÉSZÁROS Lázár KOSSUTH Lajoshoz és az Országos Honvédelmi Bizottmányhoz intézett leveleinek közlését e kötetben, hiszen ÁCS Tibor is kitüntetett figyelmet szentelt kutatásai során az első magyar hadügyminiszter személyének. Peter MOLDOVAN ugyancsak a szabadságharc történeti irodalmát gazdagítja az erdélyi önkéntes lovasezredek megszervezését ismertető írásával. Az 1848-49-es fejezetet URBÁN Aladár okmánypublikációja zárhatná, amiben SZTANKÓ Soma 62. gyalogezredbeli hadnagy tervezetét teszi közzé egy zászlóalj szervezeti felépítéséről, felszereléséről és annak várható költségeiről.

Gond nélkül lehetne egy tudománytörténeti fejezetet is összeszerkeszteni. Itt kaphatna helyet GAZDA István áttekintése a XIX. századbéli magyarországi tudománytörténet-írásról csakúgy, mint kettő a két BÓLYAI, Farkas és János személyéhez köthető írás. OLÁH-GÁL Róbert felvállaltan mesterének tekintve ÁCS Tibort, az idősebb BÓLYAI korabeli népszámlálási íveken szereplő adatait, illetve halotti bizonyítványát (ez utóbbit faximilében is) teszi közre, míg WESZELY Tibor röviden azt foglalja össze, hogy mennyiben hozott újat egy felkészült hadtörténész szorgalma és szakértelme a BÓLYAI János életét feltáró amúgy gazdag szakirodalomban. ÁCS Tibornak BÓLYAI Jánosról közzétett, már többször idézett monográfiája ösztönözte HARAI Dénest arra, hogy a fogalomalkotás folyamatáról és a múlt megérthetőségéről írott kételyeit megossza olvasóival.

Máris eljutottunk a következő lehetséges szerkezeti egységhez, a hadtudományi megközelítést előtérbe helyező két íráshoz. HOLLÓ József azt a nehéz kérdést boncolgatja, hogy a közismerten a legapróbb részletekig szabályozott katonai tevékenységben marad-e szerep a parancsnoki intuíciónak. Igenlő válasza reménykeltő ebben a technika uralta, a parancsnoki döntéshozatalt immár számítógépes támogatással segítő, de talán mégsem gúzsba kötő világunkban. MATUS János a katonai gondolkodás

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. változására ható tényezőket veszi sorra esszéjében, hogy végezetül ismertesse az Európai Biztonsági Stratégia szerint kontinensünket napjainkban fenyegető veszélyeket.

Nem maradhattak ki a gyűjteményes kötetből a XX. század történetét feldolgozó tanulmányok sem. Időrendben haladva: POLLMANN Ferenc az osztrák-magyar vezérkarnak azokat az erőfeszítéseit ismerteti, amelyekkel befolyásolni igyekeztek a Monarchia külpolitikáját az első világháború előestéjén. DOMBRÁDY Lóránd azt a folyamatot írja le, hogy a magyar királyi Honvédvezérkar vezetői elemezve a környező államok katonai potenciálját, haderőinek minden területen megmutatkozó fölényét, miért foglaltak állást az újra felfegyverkező német birodalommal kötendő szövetség és annak egyre szorosabbra zárása mellett. SZABÓ József János kedvenc kutatási területéről hozott egy új közleményt, ezúttal a Keleti-Kárpátok 1940-es évekbeli határőrizetét és határvédelmét feldolgozva. SZABÓ Miklós – ÁCS Tibornak a katonai tanintézetekben folytatott tanulmányai ürügyén – a Petőfi Akadémia, majd Intézet megszervezését, az ott folyó, a kor szellemének megfelelően politikával kellően átszőtt oktató-nevelő tevékenységét ismerteti az 1950. év végével bezárólag.

SUBA Jánosnak a Magyar Néphadsereg történetének egyik speciális területéről, az 1968-ban Csehszlovákiába bevonuló magyar csapatok térképellátásáról írott tanulmánya már átvezet a kötet írásainak abba a csoportjába, amely a Hadtörténeti Intézet és Múzeum különböző gyűjteményeiben őrzött kincsekre hívja fel az olvasó figyelmét. Így MAKAI Ágnes a Mária Terézia rend történetét, míg SÁGVÁRI György a XVIII. századi magyar huszáruniformist választotta feldolgozandó témául.

Egyszerű két újabb közleményt ÁCS Tibor személyéhez, tudományos munkásságához kötni, hiszen HAUSNER Gábor doktori témavezetőjének, a Hadtörténelmi Közlemények egykori főszerkesztőjének állít emléket; míg OROSZI Antal ÁCS SZÉCHENYI Istvánról megjelentetett könyvéről 1995-ben írott ismertetését, mint napjainkban is aktuális véleményét felvállaltan újra közli ebben a kötetben. Ugyanakkor gondban van a recenzens, mint képzeletbeli szerkesztő három további a kötetben közzétett írás kapcsán.

Nem a tanulmányok színvonalával van baj, ellenkezőleg, hiszen VESZP-RÉMY László rövid, de elképesztő forrásismeretről és kezelésről tanúskodó írása a máriazelli kegyhely megalapítása és Nagy Lajos királyunk „törökellenes” harcainak összefüggéseiről a kötet egyik erőssége. De ahogyan nem lehet ennek a közleménynek külön középkori fejezetet kreálni, ugyanúgy nem lehet egyedülként technikátörténet címszó alá sorolni PADÁNYI József feldolgozását a napjainkban tragikus módon új hírnévre szert tett mostari híd építéséről, vagy külön orvostörténeti fejezetet létrehozni a SZOLECZKY Emese – KREUTZER Andrea szerzőpárosnak, amidőn egy 1739-1743 között Máramarosban tomboló pestisjárványt leíró dokumentumot elemeznek és tesznek közzé.

Vagy mégis igaza volt professzor SZABÓ Jánosnak, amikor a szerzők nevének abc rendje szerint sorolta egymás után a tisztelgő tanulmányokat? Koncepcióját igazolja a betűrendtől eltérő kivétel, a kötet utolsó írása ANDAHÁZI SZEGHY Viktor összeállításában: az ünnevelt hadtörténéssz, ÁCS Tibor műveinek bibliográfiája. Szakértő szemnek mindenféle dicsérő szónál többet mond ez az oldalakon át sorjázó címlista, egy irigylésre méltó tudományos életmű summázata.

SIMON F. Nándor

Rendvédelem-történeti írások a LIMES című folyóiratban

- 2000. évi 1. szám 63-83. oldal

BENCSIK Péter: Határforgalom Magyarország és a Balkán között (1903-1914)

[első rész]

- 2000. évi 2-3. összevont szám 303-327. oldal

[második rész]

A szerző az 1903-as útlevéltörvény alapján, statisztikai adatokkal alátámasztva mutatja be a korszak határforgalmát hazánk és a balkáni államok között.

PARÁDI József

Rendvédelem-történeti publikációk a SZÁZADOK folyóiratban 2000-2003.

2000-2003-ig terjedően a folyóirat CXXXIV., CXXXV., CXXXVI., CXXXVII. évfolyamaiban összesen 16 szám jelent meg. A három évfolyam három számában jelent meg négy rendvédelem-történeti recenzió rendvédelem-történeti kiadványról, valamint három számban négy dolgozatot publikáltak ezen időszakban rendvédelem-történeti témakörben.

Recenziók:

- szerkesztőségi recenzió – URBÁN Aladár (szerk.): Gróf Battyhányi Lajos miniszterelnök hadügyi és nemzetéri iratai. I-II. Budapest, 1999, Argumentum, 1790 p. – *Századok*, CXXXIV. évf. (2000) 2.sz.

- TILKOVSKY Lóránd recenzió – DOMBRÁDY Lóránd: Katonapolitika és hadsereg 1920-1944. Budapest, 2000, ISTER, 293 p. – *Századok*, CXXXIV. évf. (2000) 6.sz. 1507-1512.p.

- GYÁNI Gábor recenzió – HAJDÚ Tibor: Tisztikar és középosztály 1850-1914-ig. Ferenc József magyar tisztjei. Budapest, 1999, MTA Történelem-tudományi Intézet, 360 p. /História Könyvtár Monográfiák 10./ – *Századok*, CXXXIV. évf. (2000) 6.sz. 1503-1506.p.

- URBÁN Aladár recenzió – CZAGA Viktória – JANISÓ Éva (szerk.): Közcsend és közbátorság Budán, Pesten és Óbudán 1848-1849-ben. Budapest, 1998, Fővárosi Levéltár, 295 p. – *Századok*, CXXXV. évf. (2001) 4.sz. 1049-1050.p.

Tanulmányok:

- ZSOLDOS Attila: Confinium és marchia. Az Árpád-kori határvédelem néhány intézményéről. *Századok*, CXXXIV. évf. (2000) 6.sz. 99-116.p.

- KOVÁCS Zoltán András: A NEMZETI SZÁMONKÉRÉS SZERVEZETE. *Századok*, CXXXVI. évf. (2002) 5.sz. 1131-1160.p.

- WEISZ Boglárka: Az esztergomi vám Árpád-kori története. *Századok*, CXXXVII. évf. (2003) 4.sz. 973-983.p.

SIMON F. Nándor

Rendvédelem-történeti írások a RUBICON című folyóiratban

- 2000. évi 7-8. összevont szám 11-16. oldal

GYARMATI György: Rendőrfőnök és belügyminiszter

A szerző KÁDÁR János budapesti rendőrfőkapitány-helyettesi, valamint belügyminiszteri munkásságát vizsgálja meg.

- 2001. évi 3. szám 4-11. oldal

GYARMATI György: A politikai rendőrség a RÁKOSI-korszakban

A szerző 1945-től 1956-ig kíséri figyelemmel a különböző neveket viselő politikai rendőrség tevékenységét.

- 2004. évi 11. szám 18-22. oldal

KOVÁCS Tamás: Nyilas rendvédelem 1944-45-ben

A tanulmányban a Nemzeti Számonkérő Szervezet és az Állambiztonsági Rendőrség történetéről ír a szerző

PARÁDI József

Észrevételek a Határrendészeti Tanulmányok

III. évfolyam (2006) 3. és 4., valamint a IV. évfolyam (2007) 2.

különszámáról.

Tudományos Társaságunk és a Határőrség Tudományos Tanácsa közti együttműködési megállapodásban foglaltak szerint kölcsönösen megküldjük egymásnak kiadványainkat. A *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis)* HU ISSN 1785-3257 XVI. évf. (2007) 27. számának publikálása óta a Határőrség Tudományos Tanácsa a *Határrendészeti Tanulmányok* több számát is elküldte Tudományos Társaságunkhoz legutoljára a III. évf. (2006) 3. és 4., valamint a IV. évf. (2007) 2. különszámát juttatta el.

A III. évf. (2006) 3. szám – amely a borítóján a 2006/1.sz. jelölést is tartalmazza – öt tanulmányt közöl:

- KOVÁCS Gábor: Törökország államhatárának őrizetében résztvevő szervezetek, a csendőrség tevékenységrendszere, a képzés főbb jellemzői.
- VARGA János – TÖRÖK Sándor – MOLNÁR Ákos: Új lehetőségek a – legújabb gyakorlat – adaptálására.
- TORNYAI Miklós: A kiskunhalasi határőrség története.
- GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina: „Az Európai Unió biztonság- és védelem-politikájának megjelenése a határőrség idegenrendészeti tevékenységének gyakorlati megvalósításában” című doktori (Ph.D.) értekezés szociológiai vizsgálata. Szegregációs folyamatok a modern társadalomban.
- ZSIGOVITS László: Az információs társadalom e-technológiai követelményei tükrében az e-határrendészet kialakításának lehetőségei.

A folyóirat e számát forgatva tartalmi és formai tekintetben egyaránt averzióim keletkeztek.

A kiadvány nem tartalmazza a periodika szerkesztőinek az elérhetőségeit, ugyanakkor azonban szokatlan módon a kiadó titulusait feltünteti.

A tartalomjegyzék érthetetlen módon nem követi a bibliográfiai alapelveket, mivel a szerzők doktorátusainak jelzéseit is tartalmazza.

A szerkesztés nyilvánvalóan arra törekedett, hogy a közölt anyag terjedelmét gyarapítsa szükségtelen és zavaró helypazarló technikák alkalmazásával. Ettől azonban a mondandó nem vált súlyosabbá.

A számra a legjobb indulattal sem fogható rá, hogy tudományos szintű kiadvány, mivel a közölt tanulmányok nem tartalmaznak elfogadható jegyzetapparátust.

KOVÁCS Gábor csatolta ugyan tanulmányához a felhasznált irodalom jegyzékét, amely azonban csupán három tanulmányt rögzít, hiányos bibliográfiai adattartalommal illetve internetes megjelenítésre hivatkozva, amely azonban – az illékonyságából fakadóan – lényegében értéktelen. Az elvi vázlatok, a színes fényképek és térképek szépek ugyan, a szépség azonban esztétikai és nem tudományos kategória. A tanulmány tájékoztatást tartalmaz, nem tudományos értékű feldolgozás.

VARGA János – TÖRÖK Sándor – MOLNÁR Ákos szerzői triász még a felhasznált irodalom feltüntetésével sem fárasztotta magát. Az élménybeszámoló jellegű alkotás inkább egy szakmai magazin oldalaira kívánczik. A színes képek és a kultúrált elvi vázlat itt sem pótolhatta a közlendő tartalom színvonalát.

TORNYAI Miklós tanulmánya is nélkülözi a jegyzetapparátust. A szerző e hiányosságot nyilvánvalóan az általa felhasznált irodalom jegyzékének közlésével szerette volna pótolni. Attól eltekintve azonban, hogy a jegyzetapparátust az irodalomjegyzék nem helyettesítheti meglehetősen sajtóságos az irodalomjegyzék tartalma. Hiányoznak ugyanis azok a tudományos alkotások, amelyeket tanulmány témakörében először

publikáltak. Irodalomjegyzékének többsége sajnálatos módon olyan művekre szorítkozik, amelyek az érintett témakör elsődleges feldolgozását publikáló alkotásokra épültek. E másodlagos feldolgozásokat tartalmazó művek egy része pedig úgy vett át forrásmegjelöléseket a korábbi publikációkból, hogy „elfelejtett” azokra hivatkozni. Különösen akkor érezhető a témakört elsőként feldolgozó művekre történő hivatkozás hiánya, amikor a szövegben helyenként felismerhető a hiányolt művek szerzőinek stílusa. A jelzett zavaró körülményektől eltekintve azonban a tanulmány gazdag ismeretanyagot tartalmaz, amely komoly feltáró munkát feltételez. Annak ellenére, hogy a közlemény a kronológiai felosztás elvét követi, mégis a rendszerezés és a „leülepedés” hiányának az érzetét kelti az olvasóban.

GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina tanulmányában jegyzetapparátus létrehozására törekedett, bár a 13 hivatkozást tartalmazó jegyzeteinek a bibliográfiai adatai helyenként hiányosak, hasonlóan a felhasznált irodalom jegyzékében feltüntetettekhez. A közölt írás inkább egy felsőoktatási jegyzet fejezetéhez hasonlít, mint sem a témát gondozó kutató eredményeit közlő alkotáshoz.

ZSIGOVITS László írásában a leginkább közelítette meg a jegyzetekkel szembeni elvárásokat, bár ezen alkotás jegyzetapparátusa sem hibátlan. Kétségtelenül a tanulmány legértékesebb része az informatikai fejlődés határőrségnél megjelenő tükröződésének a feltárása és értékelése. A közölt mű feltehetően egy nagyobb alkotás része lehetett, hiszen a jegyzetapparátus számozása a 14. sorszámmal kezdődik.

A számban közölt tanulmányok egy részének tartalmából következően inkább magazinba illik, más része pedig eltérő mértékben ugyan de a kompiláció körébe tartozik néhány fejezettől eltekintve.

A *Határrendészeti Tanulmányok* III. évf. (2006) 4.sz. ugyanazokkal a gyermekbetegségekkel küzd, mint az előző szám. A tanulmányokra lebontott részletezéstől eltekintek. Ez a szám azonban tematikusabb az előzőnél. Összesen hat tanulmányt tartalmaz:

- GUBICZA József: Gondolatok a rendvédelmi – határrendészeti nemzetközi együttműködésről.

- THURZÓ Barbara Éva: Hatékonyság és eredményesség a közszektorban.

- PETŐVÁRI Bence: A Hágai Program kihívásai, akadályok a szabadság, biztonság és a jog térségének megteremtése előtt.

- KOVÁCS Gábor: A határőrségi csapaterő alkalmazásának lehetőségei nemzetközi rendészeti műveletek során.

- SZABÓ József: Nemzetközi együttműködések – Schengen térség – határrendészet a „Hágai Program” tükrében című konferencia előadás anyaga.

- SZABÓ A. Ferenc: A nemzetközi migráció egyes elméleti kérdései a „Hágai Program” tükrében.

A *Határrendészeti Tanulmányok* IV. évf. (2007) 2. különszáma a Rendőrtiszti Főiskolán 2007. január 12-én a Határőrség Tudományos Tanácsa, a Magyar Rendészet-tudományi Társaság Bűnügyi és

Határrendészeti tagozata közös rendezésében megvalósított „A rendőrség és a határőrség a nemzetközi rendőri együttműködésben” című konferencián elhangzottakat publikálta.

Sajátságos szemléletmódot tükröz a szám fedlapjának belső oldalán feltüntetett rész, amely tartalmazza a kiadót, felsorolja a konferencia védnökeit és a lektorokat valamennyi titulusuk feltüntetésével, de utalás sincs a szerkesztőségre és annak elérhetőségére. Egyedül a műszaki szerkesztést megvalósító személy került feltüntetésre szerkesztői jelzéssel.

A tartalomjegyzék a szerzők rangjainak és címeinek valóságos kavalkádja, amelyek mellett szinte eltörpülnek a közölt írások címei.

A kiadvány 12 írást két megnyitót és egy köszöntőt tartalmaz. A 174 oldal terjedelmű, A/4 méretű kiadvány tekintélyes várakozást gerjeszt a gyanútlan olvasóban. Ez a várakozás azonban hamarosan a hamvaiba hull amint fellapozza a számot. A kiadvány ugyanis lényegében előadásvázlatokat tartalmaz. Elmarad a gondolatiság kifejtése. Az előadásvázlatok elé helyezett néhány oldalas összefoglalók nem pótolják az előadások szövegének hiányát. Néhány szerző esetében az előadásvázlat is elmaradt, csupán másfél-két oldalas ismertetőből áll a közölt anyag. A szerzők lényegében az irányításuk alatt álló szervezetekről, illetve szakterületekről nyújtottak tájékoztató írásaikban.

A különszámot forgató olvasónak óhatatlanul az a benyomása keletkezhet, mintha a kiadványt nem azért hozták volna létre, hogy az abban megfogalmazott gondolatok és eredmények elősegítsék a szakterület művelésében jeleskedők munkáját, hanem egy viszonylag tekintélyes méretű kiadványban szerepeltetni lehessen néhány személy nevét, gondosan ügyelve valamennyi titulusaik feltüntetésére, létrehozva az esetleges későbbi hivatkozások alapját. Mivel a kiadvány lényegében olyan előadásvázlatokat tartalmaz, amelyek egy-egy szervezetet mutatnak be ironikussá válik a lektorok tevékenysége is.

Összességében e három szám mérsékelt színvonala nagy valószínűséggel összefüggésben állhat a Magyar Határőrség küszöbön álló beolvasztásával. A fennállása során több ízben átkeresztelt periodika minden esetre kedvezőbb szellemi színvonalat megvalósító számokat is tudhat maga mögött. A magyar rendvédelem másfél évszázados múltra tekinthet vissza szakmai sajtóját illetően. A tudományos igényű folyóiratok költségeit a mindenkori testületek fedezték. A magazin jellegű periodikákat azonban – bizonyos időszakoktól eltekintve – az olvasóközönség tartotta el, vagy legalább is jelentős mértékben hozzájárult a lap költségeihez.

Az utóbbi években a *Határrendészeti Tanulmányok* a tudományos folyóirat és a magazin típusú újság köztes megoldásaként úgynevezett szakmai kiadványként jelent meg. Minden bizonnyal a jövő fogja eldönteni, a folyóirat sorsát. Sajnálatos volna azonban, ha a nagy múltú orgánum szakmai lapként hamvadna el az esztelen takarékoság máglyáján.

Az impresszióim azt sugallják, hogy a lap megérett a változtatásra. E változtatás – amennyiben megvalósul – nem nélkülözheti a magyar rendvédelmi sajtó másfél évszázados tapasztalatait. Nem kizárt, hogy szükség lehet az alapvetően compilációkat, illetve szervezetek munkáját bemutató írásokat tartalmazó folyóiratra is, azonban az ilyen jellegű periodikák semmiképpen sem pótolhatják a tudományos folyóiratokat. Bízom abban, hogy a magyar rendvédelem tudományos igényű periodikái fennmaradnak.

PARÁDI József
Rendvédelem-történeti publikációk a
TÖRTÉNELMI SZEMLE folyóiratban
2000-2005.

2000-2005-ig terjedően a folyóirat - XLII. évfolyamával kezdődően és a XLVII. évfolyamával bezárólag - 24 száma jelent meg. Valamennyi vizsgált évfolyam első és második, valamint harmadik és negyedik számai összevont számként jelentek meg. Rendvédelem-történeti témakört közvetlenül érintő publikációk:

- NÉMETH István: Végvárak, városok, hadseregszállítók. A felsőmagyarországi várszövetség és védelmi rendszer 1526-1593. *Történelmi Szemle*, XLII. évf. (2000) 3-4. sz. 203-244. p.

Mivel a tanulmány által vizsgált korban a határvédelem a határőrizettől még nem vált el, ezért a témát komplexen vizsgáló alkotásokat is a rendvédelem-történeti témakörbe soroljuk.

- JANEK István: Az elfelejtett háború. A szlovák-magyar kis háború története 1939 márciusában. *Történelmi Szemle*, XLIII. évf. (2001) 3-4. sz. 299-314. p.

A szerző már a tanulmánya elején leszögezi, hogy nem háborúról, hanem határvillongásról van szó. Mivel ez az esemény a korabeli helyi határőrizetet jelentősen befolyásoló tényezőnek bizonyult, így a dolgot az rendvédelem-történeti témakörhöz tartozónak tekintjük.

- GYÁNI Gábor: A bűnözés Horthy-kori történetéhez. *Történelmi Szemle*, XLVII. évf. (2005) 3-4. sz. 381-392. p.

Mindhárom publikáció nemzeti rendvédelem-történetünk érdekes részterületének a körülményeivel foglalkozik. A szerzők alapos felkészültség, szerteágazó kutatómunka birtokában, fajsúlyos jegyzetapparátussal ellátva jelentették meg írásukat, amely tanulságos lehet a témát művelők és az iránt érdeklődők számára egyaránt.

PARÁDI József
Tájékoztató a „Határrendészeti Tanulmányok”
IV. évf. (2007.) 1. sz. és különszámáról

Az A/4 méretben, színes, esztétikus formában megjelenő periodikum a formai jegyek tekintetében a takarékosagra és az esztétikus megjelenésre való törekvést tükrözi. A nemzeti színű keret, a zöld vászon gerinc és a színes határőrségi embléma első pillantásra megérteti az olvasóval, hogy a folyóirat hová tartozik.

Érdekes jelenség, hogy hiányzik az impresszum, csupán a felelős kiadó és a szerkesztő személye került feltüntetésre valamennyi titulusával. Meglehetősen sajtóságos a különszám feltüntetése is, hiszen a borítón szerepel az „1. szám” és a „különszám” felirat is. A különszámon viszont az impresszumnak már nyoma sem található, sőt – ellentétben az 1. számmal – az ISSN szám feltüntetését is mellőzte a kiadó.

Az 1. szám öt tanulmányt tartalmaz.

KOVÁCS Gábor: A Török Nemzeti Rendőrs Akadémián folyó képzés jellemzői.

GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina: Térinformatika a döntéshozatali folyamatokban.

GUBICZA József: Tiszt- és vezetőképzés a határőrizeti szolgálatoknál, az EU követelményeinek való megfelelés helyzete, feladatai.

TEKE András: Miért a minőség? Minőségfejlesztés és minőségirányítás a Határőrségnél.

TÁSOK Péter: A Magyar Köztársaság államhatárához kapcsolódó szabálysértések átértékelődése Magyarország Schengeni Végrehajtási Egyezményhez történő csatlakozásával összefüggésben.

A különszám TEKE András által készített módszertani segédlet egy „minőségirányítási rendszer” működtetésében.

Már a tartalomjegyzék is eltérő a nemzeti és a magyar hagyományoktól abban az értelemben, hogy a szerzők titulusait feltüntették. A titulus szeretet a jegyzetapparátusban is felszínre tör, hiszen a bibliográfiai adatok között is helyet kaptak a rangok, amely elfogadhatatlan.

Sajátos a jegyzetek helyzete. KOVÁCS Gábor tanulmánya például nélkülözi a jegyzetapparátust. Aligha tekinthető hivatkozásnak az a két mondat, amely a hivatkozásokat lenne hivatott pótolni, azonban csupán annak a közlésére irányul, hogy a szerző rendelkezésére nem álltak megfelelő adatok. A tanulmány végén ugyan a felhasznált irodalmat a szerző feltünteti, amely azonban végtelenül szegényes, hiszen csupán két honlap címet tartalmaz. A tanulmányt zárja még két színvonalasan szerkesztett melléklet, amelyeknek a forrásai azonban nem kerültek feltüntetésre.

GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina tanulmánya ugyan már tartalmaz hat hivatkozást, azonban egyik jegyzet sem felel meg az egyszerűsített

bibliográfiai leírás követelményeinek. A hivatkozások bibliográfiai adattartalma hiányos, ebből fakadóan használhatatlan, mivel nem – vagy csupán könyvtári nyomozó munka árán – kereshető vissza. Az első két jegyzet nem is szerepel a nyomtatott verzióban, feltételezhetően a tanulmány kéziratában még fellelhetőek voltak. Nyomatásban azonban a hivatkozások a 3. számmal kezdődnek! Feltehetően ZSIGOVITS László két tanulmányának bibliográfiai adatai képezik az elkallódott hivatkozások tartalmát. A tanulmány végén ugyanis a hivatkozásokat felhasznált irodalomként is feltünteti a szerző.

GUBICZA József tanulmánya nélkülözi a hivatkozásokat. E tanulmány végén is található azonban felhasznált irodalmak jegyzéke. A jegyzékben foglaltak azonban távol állnak az egyszerűsített bibliográfiai leírás által igényelt adattartalomtól.

TEKE András tanulmányai is nélkülözi a jegyzetapparátust. E dolgozat végén is található azonban – 33 tételből álló – irodalomjegyzék, amelynek a bibliográfiai adattartalma, ha nem is éri el, de legalább megközelíti az egyszerűsített bibliográfiai leírás követelményeit.

TÁJOK Péter tanulmánya már tartalmaz jegyzetapparátust. 27 hivatkozást tartalmaz a dolgozat. A hivatkozások bibliográfiai adattartalma azonban differenciált, többsége hiányos, egyedül a szerzői titulusok tekintetében gazdag. Ebben hasonlít az előző tanulmányokra. Ez a fajta gazdagság azonban nem kívánatos a bibliográfiában.

Joggal merülhet fel az olvasóban a kérdés, hogy mi szükség van lábjegyzetekre és irodalomjegyzékre, ha e két jegyzék lefedi egymást. Helyesebb volna végjegyzeteket alkalmazni. A végjegyzetek mellett természetesen helye lehet az irodalomjegyzéknek is, ha az olyan műveket tartalmaz, amelyek kimaradtak ugyan a hivatkozásokból, azonban a szerző tartalmukat feldolgozta műve elkészítéséhez. Akárhol is tünteti fel a szerző a hivatkozott műveket, azok bibliográfiai adatait nem szabad részlegesen szerepeltetni. Az ilyen bibliográfia nem fogadható el.

A másik kérdés, amely óhatatlanul felmerül a Határrendészeti Tanulmányok legutóbbi számának olvasásakor, a periodika tudományos jellegére irányul. A periodika borítójának belső oldalán az áll, hogy a Határőrség Tudományos Tanácsa tudományos, szakmai kiadványa. Azonban a közölt alkotások formailag nem felelnek meg a tudományos munkákkal szemben támasztott követelményeknek. Hasonló a helyzet a tartalom tekintetében is. A publikált írások inkább csupán tájékoztatást nyújtanak egy-egy témáról, jobb esetben egy szakterület adaptálására irányulnak, semmiképpen sem tekinthetőek azonban tudományos eredményeket létrehozó kutatók beszámolóinak.

A publikált alkotások inkább tartoznak a kompiláció körébe, mint a tudományos alkotások sorába.

Sajátságos a szerkesztők térkezelése is. Az oldalak jelentős részében – az egyébként meglehetősen rövid – bekezdések között kihagyott sorközök

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. nagysága vetekszik a nyomtatott sorok által elfoglalt terjedelemmel. Hasonló a helyzet a margó méretével is, amely a szokásos méret duplája. Ily módon ugyan gyarapítani lehet az oldalak számát, azonban ez az eljárás napjainkban már meglehetősen szokatlan és költséges.

A Határrendészeti Tanulmányok IV. évf. (2007.) 1. száma és különszáma sem formai, sem tartalmi tekintetben nem tekinthető tudományos folyóiratnak.

A tartalom azonban már összhangban áll a szakmai kiadvány meghatározással.

Valamennyi tanulmány elméleti munka, amely a határőrizettel kapcsolatos, a bennük foglaltak minden bizonnyal hasznosíthatók a határőrizet megvalósításakor.

A határőrizet eredményes kivitelezéséhez nem csak tudományos alkotásokra van szükség. Minden bizonnyal nagyobb számban igényli a szakmai közösség azokat a kompilációkat, amelyek egy-egy szakterületet mutatnak be, tágítva ezzel a határőrizetben tevékenykedők látásmódját, ismereteit, illetve bemutatva a másutt már alkalmazottak adaptálási lehetőségeit a Határőrségnél.

Ebből szemszögből tekintve – nem támasztva tudományos igényeket – mindkét szám hasznosan szolgálhatja a testület működését, a határőrizeti szakemberek épülését.

PARÁDI József

MEZEY Barna – RÉVÉSZ T. Mihály: Ünnepi tanulmányok MÁTHÉ Gábor 65. születésnapja tiszteletére. Budapest, 2006, Gondolat tanulmánykötet recenziója.

Az 684 oldalas mű 37 tanulmányt tartalmaz, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának, a Széchenyi István Egyetem Jog- és Gazdaságtudományi Karának, a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Karának, a Károli Gáspár Református Egyetemnek, a Max-Planck Institut für Europäische Rechtsgeschichte-nek és a Csongrád Megyei Levéltárnak a munkatársai szerzőségével.

A magyar rendvédelem-történet körébe három tanulmány sorolható:

- HORVÁTH Attila: A büntetőjog története Magyarországon a szovjet típusú szocializmus időszakában, különös tekintettel a koncepciók perekre. 193-224 p.

- MEZEY Barna: Reformkori börtöntervek Magyarországon. 351-368 p.

- RÉVÉSZ T. Mihály: A külföldi lapok magyarországi rendszete a dualizmus első éveiben. 467-480 p.

Alapvetően azonban nem a kötet tartalma miatt került a szerkesztőség figyelmének a fókuszába a mű, hanem MÁTHÉ Gábor személyének tisztelete és szeretete indukálta a recenziót.

MÁTHÉ Gábor születésének 2006. szeptember 06-i 65. évfordulója alkalmából került sor a kötet publikálására, ezzel szép magyar – a Lajtán-túli területeken pedig töretlenül virágzó – hagyományt elevenítettek fel ezzel a kötet szerkesztői és szerzői.

A budapesti születésű MÁTHÉ Gábor gimnáziumi érettségi után rövid kitérő után került sor az ELTE Állam- és Jogtudományi Karára, ahol 1967-ben summa cum laude minősítéssel fejezte be egyetemi tanulmányait. A frissen végzett jogászt a fakultás Magyar Állam- és Jогtörténeti tanszékének a vezetője meghívta a tanszékére. MÁTHÉ Gábor azóta a tanszék meghatározó alakja. 1978-ban az Államigazgatási Főiskola Jогtudományi Tanszéke vezetésére kérték fel. 1984-1987-ig az oktatási, majd 1989-1994-ig az intézmény főigazgatójának oktatási, majd tudományos helyettesi tisztségére választották, 1998-2002-ig pedig a főigazgatói tisztséget töltötte be. 1993-ban a Károli Gáspár Református Egyetem jогtörténeti katedrát ajánlott MÁTHÉ Gábor részére, ahol rövid időn belül dékánná választották.

A munkakörei mellett, munkásságának fontos és meghatározó részét képezte a tudományos közéletben folytatott tevékenysége. 1984-től a Magyar Tudományos Akadémia Minősítő Bizottsága Állam- és Jогtudományi Szakbizottságának volt a tagja. 1985 és 1990 között a Magyar Tudományos Akadémia Jогtörténeti, illetve Közigazgatástudományi Bizottság tagja. Kezdeményezésére hozták létre a Magyar Tudományos Akadémia Jogi Bizottságában a Jогtörténeti Albizottságot, melynek elnöke volt. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia IX. Osztály közgyűlése doktor képviselője. 1994-től 1996-ig a Janus Pannonius Tudományegyetem Doktori és Habilitációs Tanácsának volt a tagja. 1996-tól az Országos Tudományos Kutatási Alap Állam- és Jогtudományi zsűrijében tevékenykedett. 1995-ben pedig megbízást kapott az Országos Közigazgatási Vegyesbizottság elnöki tanácsadó tisztére. 1995-1996-ban a Budapesti Egyetem Szövetség ügyvezető igazgatói feladatát látta el. Jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetem Doktori és Habilitációs Bizottság tagja. A Felsőoktatási és Tudományos Tanács Stratégiai Bizottságának tagja, valamint a Magyar Akreditációs Bizottság Állam-, Jог és Közigazgatástudományok Bizottság tagja, majd társelnöke, 2006-tól pedig elnöke. 1989-1990-ben a Magyar Jogász Szövetség, 1995-től 1998-ig pedig a Magyar Jogász Egyesület elnöke. Szerkesztőbizottság tagja a Jогtörténeti Szemlének, a Magyar Jogásznak, a Társadalom és Gazdaságnak, az Európai Közigazgatási Szemlének.

E gazdag életút természetesen nem maradhatott elismerések nélkül. Kítüntetései: az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Eötvös Lóránd Aranyjelvény, a Magyar Jogász Szövetség Aranykoszorús Jelvénye, a Magyar Jogász Egylet Szalai László-emlékérme, a Magyar Tudományos Akadémia Akadémiai Díja, a Belügyminiszter Aranygyűrűje, a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje, az Országos Tudományos Diákköri Tanács Mestertanár kítüntetése, és a Fáy András Díj, valamint a Széchenyi Professzori Ösztöndíj, továbbá a köztársasági elnök által adományozott Lovagkereszt polgári tagozata.

Úgy érzem a rendvédelem-történeti diszciplína menedzselésében kevésbé jártas tagtársaimra tekintettel talán célszerű megindokolnom, hogy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* hasábjain miért foglalkozok egy jogtörténésszel, bármennyire is tiszteletre méltó az életútja? A válasz egyszerű sors- és harcostársaknál ez illendő. Természetesen nem a szó hagyományos értelemben vett harcostársról van szó. Annyi azonban bizonyos, hogy a jogtörténészek és a rendvédelem történetét művelők egyaránt azzal a szakbarbár nézőponttal szembesülnek – nem is olyan ritkán – amely megkérdőjelezi a történetiség szükségzerűségét, elutasítva a történelmi tapasztalatanyag fontosságát. E szellemi mocsár felszámolása érdekében tett nem keveset MÁTHÉ Gábor, ezzel pedig előrelendítette a magyar állam egy másik szakterülete a magyar rendvédelem történetét művelők szekerét is. Ezúton is köszönjük MÁTHÉ Gábornak amit tett és amit még minden bizonnyal tenni fog.

PARÁDI József

GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.):

Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben.

Pécs 2007. Magyar Hadtudományi Társaság

Határőr szakosztály Pécsi Szakcsoport

/Pécsi határőr tudományos közlemények VII./

gyűjteményes kötet recenziója

A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr szakosztályának pécsi csoportja immár a VII. konferenciát szervezte meg 2007. Nyarán. A magyar határőrizet különböző részterületeinek tudományos és szakmai képviselőit sikerült ezen rendezvényeken megszólaltatni, nem ritkán vitát kialakítani. A pécsi csoport ügyesen és nagy szorgalommal mobilizálta mindazokat a kutatókat, akiknek a munkássága a rendezvénysorozat témáival relevánsnak bizonyultak.

Valamennyi konferencián elhangzott előadásokat egy-egy gyűjteményes kötetben publikálták a szervezők. A 2007 nyarára szervezett konferencia előadásait 2007 őszen publikálták. A kiadványok egy sorozatot alkotnak, amely a *"Pécsi határőr tudományos közlemények"* címet viseli. A

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Praesidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. szervezés és a szerkesztés frontembere HAUTZINGER Zoltán aki amellet, hogy a pécsi határőri igazgatóság tisztje – azóta már e szervezet beolvadt a rendőrségbe – a Pécsi Tudományegyetemen, leánykori nevén Janus Pannonius Tudományegyetemen is tanít.

A konferencia előadásait és a hozzászólásokat B/5 méretű 255 oldalas kiadványban jelentették meg a szerkesztők. A *"Pécsi határőr tudományos közlemények"* sorozat VII. köteteként, a kiadványsorozat jól bevált formai elemeit megtartva. A tanulmánykötet 25 tanulmányt tartalmaz. Tudományos Társaságunk öt tagja adott elő a konferencián:

Dr. FINSZTER Géza a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi docens: *"A rendészeti funkciók és a határőrség integrációja"* ;

Dr. HEGYALJAI Mátyás jogász doktor: *"A vízuminformációs rendszer rendvédelmi célú használatá"* ;

Dr. PARÁDI József a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár: *"Integrált rendvédelem a polgári magyar államban"* ;

Dr. SUBA János a geodéziatudomány kandidátusa: *"Rendőrség, csendőrség és honvédség határvédelmi feladatai a Magyar Királyságban"* ;

Dr. TEKE András kandidátus: *"Az integráció, az integrált rendvédelem és az integrált biztonság"* ;

Dr. ZSIGIVITS László kandidátus, egyetemi docens: *Reflexiók a konferencián elhangzottakra"* címmel tartott előadást, illetve publikált tanulmányt a kiadványban.

Valamennyi tanulmányt angol nyelvű rezümé mutatja be, amely dicséretes ugyan, azonban ildomos volna - magyar nyelvű kiadványról lévén szó - magyar nyelvű recenziók megjelentetése is.

Praktikus megoldás, hogy a korábbi kötetekben publikált tanulmányok szerzőit és címeit is közli a kiadvány.

Nem a legszerencsésebb, hogy a tanulmánykötetek hivatkozásait folyamatos számozással látták el a szerkesztők.

A *"Pécsi határőr tudományos közlemények"* sorozat VII. kötetéhez beköszöntőt dr. KORINEK László professzor írt.

A tanulmánykötet meglehetősen differenciált színvonalú tanulmányokat közölt. A tudományos alkotásokkal szembeni elvárásoknak megfelelő alkotásokkal kezdődően, a kompiláció műfajába tartozó, vagy a hivatali szakterületét bemutató írásokon át az előadásvázlat jellegű művekig tart a skála.

Rendvédelem-történeti témakörben csupán két szerző dr. PARÁDI József és dr. SUBA János tartott előadást. A rendvédelem történetét művelők számára 20-25 év múlva lesz igazán érdekes a kiadvány, mert a magyar rendvédelem egyik korszakos aktusát a rendőrség és a határőrség integrációját járta körül a konferencia európai és tengerentúli tapasztalatokat is ismertetve e témakörben.

PARÁDI József

GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán (szerk.): A közigazgatási szervek, önkormányzatok és civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának a megelőzésére. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport. /Pécsi határőr tudományos közlemények VIII./ gyűjteményes kötet recenziója.

A gyűjteményes kötet a pécsi határőrizeti konferenciasorozat „A közigazgatási szervek, az önkormányzatok és a civil szervezetek együttműködésének lehetőségei az emberkereskedelem áldozatává válásának megelőzésére” című VIII. konferenciáján elhangzott előadásokat tartalmazza. A kötet 142 oldalon 12 tanulmányt közöl a „Pécsi határőr tudományos közlemények” VIII. számaként.

Differenciált a szerzők tudományos munkásság szerinti „előadás” és a téma megközelítése is. A sokoldalú megközelítés kétség kívül a téma feltárásának hasznára válik, hiszen a rendőr, határőr és pénzügyőr tisztek, valamint az ügyészség és a Rendészeti Minisztérium, valamint az önkormányzatok képviselői mellett a Nemzeti Nyomozóiroda munkatársával kezdődően, a Nemzetközi Migrációs Szervezet Közép- és Délkelet – Európai Regionális képviselőjének programvezetőjén át a Baptista Szeretetszolgálat vezetőjéig terjed az előadók köre.

Az már kevésbé vet jó fényt egy tudományos konferenciaként jelölt rendezvényre, hogy az előadók közül – a kötet szerzőit tartalmazó felsorolás szerint – csupán egy fő rendelkezett tudományos fokozattal, bár mint akadémikus tagadhatatlanul imponáns tudományos személyiség.

A VIII. kötet sajnálatos módon átörökölt néhány negatív tulajdonságot az előző kötetekből. Annak ellenére, hogy magyar kiadványról van szó csupán angol rezümét tartalmaz. Nehézkessé teszi a jegyzetek használatát a tanulmányokon átívelő folyamatos hivatkozásszámozás.

A „*Nemek, szexualitás és bűnözés*” című dolgozat az egyetlen tanulmány amit klasszikus értelemben tudományos alkotásnak nevezhetünk. Négy tanulmány egyáltalán nem tartalmaz hivatkozásokat, hét dolgozat hivatkozásai pedig oly csekélyek, hogy létük formálisnak tekinthető (1-től 7-ig terjedő hivatkozást tartalmaznak). Csekély hivatkozási számmal rendelkező tanulmányok jegyzetei elsősorban jogszabályokra és különböző szabályozásokra vonatkoznak, illetve magyarázatokból állnak. Az is előfordul, hogy a jegyzetet egy telefonszám képezi. Néhány hivatkozás – az illékonyága ellenére – internet-elérhetőséget tartalmaz, de a papír alapú publikáció megjelölése nélkül.

A tanulmányokat olvasva nyilvánvalóvá válik, hogy azok elsősorban a szakterület munkatársainak gyakorlati tapasztalatait teszik közzé. Akárhogyan is vizsgáljuk azonban – egyetlen tanulmány kivételével – a

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
publikált dolgozatok összességükben és külön-külön sem tükrözik a hazai és a nemzetközi szakirodalomban publikált eredményeket. A jegyzetapparátus szegényes és méltatlan a tudományos közlemények jelzőhöz. A szerkesztők menségére szól, hogy a kiadványsorozat részeként fajsúlyosabb művet is publikáltak már. Bízom abban, hogy alkalmuk lesz kiköszörölni a csorbát.

Rendvédelem-történeti témájú alkotást a kiadvány nem tartalmaz.

SIMON F. Nándor

Rendvédelem-történeti írások a HISTÓRIA című folyóiratban

- 2000. évi 1. szám 15-17. oldal:

FIGDER Éva: Az „Aranyvonat” – A nyugatra elhurcolt javak sorsa

Az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusának vizsgálóbizottsága 1999 októberében nyilvánosságra hozta az elvesztettnek vélt Aranyvonatról és annak szállítmányáról szóló jelentést. E szerint több amerikai kormányzati szervezet, valamint több magas rangú amerikai katonatiszt önkényesen rendelkezett a szállítmánnyal kapcsolatban, azt hadizsákmányként kezelte. A jelentés megemlíti azt is, hogy a szállítmányt biztosító amerikai katonai rendőrök nem egy alkalommal megdézsmálták a vonat tartalmát, a többi között a Magyar Nemzeti Bank aranykészletét is.

- 2000. évi 4. szám 26-29. oldala:

KÁRPÁTI Ferenc: A román forradalom és Magyarország 1989

Az egykori honvédelmi miniszter írásában felidézi, hogy a Magyar Honvédség miként segítette a forradalmárokat: magasabb harckészültségi fokozatot például csak a rádiófelderítő, a repülő és a légvédelmi csapatoknál, valamint néhány gépesített lövész egységénél rendeltek el.

- 2000. évi 5-6. összevont szám 62-63. oldal

CSAPÓ Csaba: Csendőr- emléktábla

A szerző arra kérte történelem szakos hallgatóit, hogy, mintegy tíz perc alatt írják le azt, ami a „csendőr” szóról eszükbe jut. A hallgatók döntő többsége a szóval kapcsolatban valamilyen negatív dologra asszociált.

- 2002. évi 2. szám 28-29. oldal

SÍPOS Péter: ÚJSZÁSZY István, a titokzatos tábornok

A szerző a vezérkari főnök 2. osztályának, később az Államvédelmi Központ vezetőjének életrajzát ismerteti.

- 2002. évi 5-6. összevont szám 37-39. oldal

KERESZTESSY Csaba: Andrásy út 60. – A házak nem bűnösök

A szerző a Nyilaskeresztes Párt, a háború után pedig a magyar államvédelem székházát mutatja be.

- 2002. évi 7. szám 10-12. oldal

GLATZ Ferenc: Államvédelem a hidegháborúban – A történész kérdései

A történész elmélkedik az államvédelem, az állambiztonság problémájáról, rákérdezve: miért halasztotta Antall József miniszterelnök az úgynevezett ügynöktörvény megalkotását, és miért hozták létre azt 1994-ben sietve, még a választások előtt?

- 2003. évi 1. szám 6-9. oldal

TRINGLI István: Büntettek és bűnösök a középkorban

A szerző tanulmányában a többi között a női bűnözéssel, illetve a jobbágyok, valamint a kismesek bűnözési szokásaival foglalkozik, kitérve a bűnüldözés, illetve a büntetés gyakorlatára is.

- 2004. évi 1. szám 14. oldal

B.M.: Az internálótáborok felszámolása

A Belügyminisztérium kimutatása szerint 1953 nyarán 41.639 személy volt letartóztatva, vagy internálva. A szerző az írásában az internálótáborok megszüntetésének körülményeivel foglalkozik.

- 2004. évi 1. szám

B.M.: Az ÁVH

A szerző a cikk végén teszi fel a kérdést: miként oszlathatták fel az Államvédelmi Hatóságot 1956 októberében, amikor a testület már három éve nem létezett?

SUBA János

**RAVASZ István: *Magyarország és a magyar királyi Honvédség a XX. századi világháborúban 1914–1945*
Budapest, 2003, Püedlo Kiadó, 272 p.**

A monográfia címéből nem hiányzik a „k” betű, a szerző bemutatja és elemzi azt az egyre elterjedtebb elméletet, amely egy világháborúnak fogja fel az 1914–1945 közötti időszakot, s amely nem új eredetű, ám kimunkálásához több mint fél évszázados történelmi rálátáshoz volt szükség.

A könyv célja elsődlegesen Magyarország hadtörténetének, másodlagosan helyének és szerepének bemutatása és elemzése a XX. századi világháborúban; illetve mindezen ismeretek összefoglaló jellegű közvetítése. Összefoglalja és rendszerezi az eddigi ismereteket, s beépíti az elmúlt 12 esztendő új kutatási eredményeit. Részletesen foglalkozik mind az 1914–1918, mind az 1939–1945 közötti világháborús szakasszal és a Honvédség szereplésével a frontokon. Áttekinti a két fegyveres szakasz közötti két évtized legfontosabb magyar vonatkozású had-, illetve politikátörténeti eseményeit és Magyarország embervesztését is.

Az Olvasók megismerhetik azokat a folyamatokat, amelyek a háború első, 1914–1918-as szakaszának kitöréséhez vezettek, majd a köztes, húszéves fegyverszüneti periódusban egyre inkább megalapozták az 1939–1945-as fegyveres szakasz elkerülhetetlenségét, amely e felfogásban az első

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. szakasz „újrajátszása” volt; új, valahol a XIX. században gyökerező totális ideológiák hátterével, de alapvetően ugyanazon folyamatok eredőjeként. A munka elemzi Magyarország belesodródását, illetve részvételét mindkét háborús szakaszban, a köztes periódusban felkészülését az újabb fegyveres konfliktusra, valamint mindezen időszakokban az ország viszonyát a nagyhatalmakhoz és a szomszéd államokhoz.

SUBA János

**RAVASZ István: *Erdély ismét hadszíntér, 1944*
Budapest, 2002, Petit Real Könyvkiadó, 2. kiadás, 344 p.**

Az eredetileg kandidátusi disszertáció, könyvként kiadva monográfia témája a magyar történelem sorsfordító nehéz szakasza, amelynek 1997-ben megjelent első kiadása „fehér foltot” szüntetett meg az 1944 őszi erdélyi harcok igen részletes ábrázolásával. A második kiadás mintegy harmadával több információt tartalmaz, részben az azóta előkerült levéltári dokumentumok, részben az első kiadást követően jelentkezett veteránok visszaemlékezéseire alapozva. Nem csupán a magyar és a német levéltári forrásokat dolgozza fel, de a szemben álló szovjet és román fél anyagait is. Mint a kötet alcíme mutatja, a történéseket kettős hadakozásnak fogja fel: ***Szovjet–német és román–magyar párhuzamos háború Magyarországon.***

Szinte már neopozitivistá tárgyyszerűséggel követi a magyar 2. hadsereg ismételt létrehozását, hadrendjének összeállítását, beleértve a román átállás pillanatában Erdélyben állomásozó magyar csapatokat, így a IX. (kolozsvári) hadtestet és a Székely Határőrséget is. Elemző módon mutatja be a román átállás nyomán felgyorsult politikai történéseket és döntéshozó folyamatokat, a magyarországi harcok kezdetét, a 2. (erdélyi) hadsereg támadó hadműveletének, majd visszavonulásának eseményeit, a tordai csata kialakulását és részletes lefolyását a magyar csapatok tevékenységének szempontjából, a tordai csata és a Keleti-Kárpátokban lefolyt harcok színterének katonaföldrajzi leírását, a német Gruppe Siebenbürgen felállításának körülményeit, szervezetét, részvételét az erdélyi hadműveletekben, valamint a Székelyföld, majd Erdély egésze kényszerű kiürítésének ok-okozati összefüggéseit. Igyekszik tisztázni a magyarországi hadműveletek kezdetének helyszínét és idejét is, amit 1944. augusztus 26-án határoz meg az Ojtozi-szorosban, illetve az Úz és a Csobányos völgyében.

SUBA János

**SZIJJ Jolán – RAVASZ István (szerk.): *Lexikon A–Zs,*
Magyarország az első világháborúban
Budapest, 2000, Petit Real Könyvkiadó, 848 p.**

A történettudomány egyik területe kézikönyvek kiadása, amelyek eligazítanak az alapfogalmak körében, leírják a történéseket, bemutatják a szervezeteket és a személyeket, s kodifikációs és kronológiai funkciókat is betöltenek. E kiadványok sorába illeszkedik az elsősorban a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum történész-kutatói, levéltárosai és muzeológusai által összeállított lexikon.

A tudományos igényű elkészített mű felöleli a politikai és a hadtörténeti eseményeket, a történések jogi hátterét, a politikai intézmények, a pártok, a fegyveres erők és testületek szervezettörténetét, az ezekben jelentősebb szerepet betöltött személyek körét, a korszak történeti földrajzi vonatkozásait, fontosabb haditechnikai eszközeit, a demográfiai változásokat, továbbá minden olyan adatot és történést – nemzetközi kitekintésben is – amelynek ismerete szükséges, illetve nélkülözhetetlen az Osztrák–magyar Monarchia, s benne Magyarország helyzetének, szerepének reális megítélésében az első világháborúban.

A két fő részre osztható lexikon háromnegyedét 1664 szócikk tölti ki ABC-rendben. A fennmaradó részben bő irodalomajánlás, részletes kronológia, 52 táblázat, 37 térkép és vázlat, több vázlat, korabeli dokumentum, továbbá több mint 400, a Hadtörténeti Múzeum Fotóarchívumából válogatott fénykép, valamint tárgykörmutató található. 35–40 %-ban új, Magyarországon még nem publikált adatokat és eseményeket tartalmaz, 30–35 %-ban helyreigazít korábban helytelenül ismert tényeket, fennmaradó hányadában rendszerezi az eddigi ismereteket. Az „új” vagy a „helyreigazít” jelző különösen igaz a munka – kronológiai értelemben vett – utolsó harmadára, ugyanis az kitekintést nyújt az első világháborút közvetlenül követő eseményekre, így a történelmi Magyarország összeomlására, a forradalmak korára, valamint a Horthy Miklós kormányzó nevével fémjelzett korszak bevezető 2 évére.

IV. RENDEZVÉNYEK

PARÁDI József

PETRÓCZY István repülő ezredes halálának ötvenedik évfordulója.

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM), valamint a Kutató Diákok Országos Szövetségének (KDOSZ) közös szervezésében került megrendezésre *PETRÓCZY István repülő ezredes halálának ötvenedik évfordulója* alkalmából 2007. november 09-én (pénteken) a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Kapisztrán téri objektumának TÓTH Ágoston termében az emlékkonferencia.

A péntek délutáni emlékkonferenciára négy előadást terveztek.

Dr. SZABÓ József nyá.vörgy. DSc. egyetemi tanár:

A magyar légierő kialakulása és harcai az I. világháborúban.

Prof.dr. SZABÓ Miklós nyá.altbgy. egyetemi tanár, akadémikus:

A Magyar Királyi Légierő a két világháború között.

Dr. PATAKI Iván nyá.r.ezrds. CSc.:

PETRÓCZY István szerepe a légoltalmi Légóban.

RÉVÉSZ Tamás egyetemi hallgató:

PETRÓCZY István repülő ezredes életútja a legújabb kutatások tükrében.

A rendezvény szép megnyilvánulása volt annak, hogy a szolgálati ágak ápolják a saját történelmüket. Ezekből a mozaikokból építhetők fel a hadtörténelem és a rendvédelem-történet egyaránt. E mozaikok minden bizonnyal kevésbé látványosak, mint a nagy szervezeteket bemutató munkák, létük azonban a szakterület alapos feltárásában nélkülözhetetlen.

A tanulmány egyben szép példája annak is, hogy miként fog össze az idősebb, nagyobb kutató tapasztalattal rendelkező és az ifjabb, a kutatói pályája kezdetén álló alkotó nemzedék a közös cél, a szakterület eredményes művelése érdekében.

Első ránézésre ugyan vajmi kevés köze lehet egy repülőtisztnek a magyar rendvédelem történetéhez. Ne feledjük azonban, hogy a légoltalmi tevékenység – legalább is részben – a rend fenntartására a személy- és vagyónvédelem megvalósítására irányuló tevékenység, amelynek elsődleges célja a polgári lakosság, a hátszág védelme. Ebben a tekintetben tehát szorosan kapcsolódik a légoltalmi tevékenység a rendvédelemhez. Ez az eszme-futtatás annak dacára is igaz, hogy a Légoltalmi Légió köztudomásúan a trianoni békediktátum által sújtott magyar haderő álcázott kiegészítő részeként jött létre.

Bízom abban, hogy az előadások írott változatai publikálásra fognak kerülni.

PARÁDI József

A magyar rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa (RTTIT)

Dr. BENCE József r. altbgy. országos rendőr-főkapitány írásos utasítása nyomán 2007. november .12-én tartotta alapító ülését a Rendőrség Igazgatási Központjában (1139 Budapest, Teve utca 4-6.) a Rendőrség Tudományos Technológiai és Innovációs Tanácsa.

A rendezvény – amely a tudomány napjához kapcsolódott – szervezői több előadó segítségével igyekeztek rávilágítani a tudomány fontosságára a testület működésében és fejlődésében.

A rendőrség és a határőrség integrációja kapcsán módosításokat eszközöltek a testület szervezetében. E változtatásokhoz kapcsolódott a rendvédelmi tudományos alkotó munka összefogására hivatott és a korábbi Tudományos Tanács helyébe lépő új tanács a Rendőrség Tudományos Technológiai és Innovációs Tanácsa.

A magyar rendvédelmi testületek fejlődéstörténetében ilyen elnevezésű szervezet nem található. Nyilvánvaló, hogy dr. BENCZE József r.altbgy. főkapitányságához kapcsolódó időszak nagyobb jelentőséget kíván tulajdonítani a szellemi alkotó munkának, illetve a tudományos tevékenység súlyának, a tudományos eredmények adaptációjának. Ez dicséretes, mert a rendvédelmi munka egyik gyenge láncszemének bizonyult a tudományos tevékenység.

Az új tanács nem képezi a hivatali hierarchia szerves részét, lényegében tanácsadó szervezet, amelybe a tagok felkérés nyomán kerülnek és teendőiket társadalmi tevékenységként látják el. A tanács működésének dologi feltételeit azonban a rendőrség biztosítja.

A tanács tagjainak sorába jelen sorok íróját is felkérték. Bízom abban, hogy e fórumon is alkalom nyílik képviselni a rendvédelem-történet érdekeit, hiszen azok nem csupán a rendvédelem-történetet művelők és a kutatási eredmények iránt érdeklődők érdekei, hanem egyben a magyar rendvédelmi testületek és a személyi állomány, tágabb értelemben pedig az egész magyar társadalom érdekei is.

SÁNDOR Vilmos **Történelmi esemény**

E lap hasábjain talán elnézhető a tudósítónak, hogy hatásvadásznak tűnő rikancs szájába illő harsány címmel kezdi tudósítását, de amiről tájékoztatni akar az valóban csak történelmi léptékkal mérhető: **2007. szeptember 05-én**

megalakult a Magyar Tudományos Akadémia Rendészettudományi Bizottsága.

A rendvédelem és a rendészet, mint a jobb és a bal kéz egymástól elválaszthatatlanul összetartoznak. Illő Tehát, hogy a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság hivatalos lapjában is hírt adjunk e jelentős eseményről.

Az alakuló ülésre az IRM egyik tanácskozó termében került sor. A bizottság megalakulásának előkészítése több évre nyúlik vissza. A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásával kezdődött a folyamat. A Magyar Tudományos Akadémián belül prof. dr. SZABÓ András nyá. Alkotmánybíró „Helyt kér a rendészettudomány” írása, felirata, „perirata” indította el a folyamatot. Írásában akkor azért „perelt”, hogy végre megérdemelt helyt kapjon a rendészettudomány a magyar tudomány pantheonjában.

A társadalom biztonsága, a rendvédelem, a rendészet eljutott arra szintre, hogy a mindennapi biztonságunk megvalósítói, rendőrök, határőrök, katasztrófaelhárítók, tűzoltók a büntetés-végrehajtásban, illetve a vám- és pénzügy területén dolgozók munkája, az őket képviselő testületek tudományos kutatói által bizonyított tudományos teljesítmény kiérdemelte, hogy az MTA IX. Jogi- és Gazdaságtudományi Osztály a több mint másfél évszázada működő Hadtudományi Bizottság mellé befogadja a Rendészettudományi Bizottságot. Ezáltal a bizottság komplex felfogása a legmagasabb szinten, az akadémia egy osztályán belül, a legfelső tudományos fórumon érvényesülhet.

Amint azt dr. JANZA Frigyes az MRTT főtükára, levezető elnök a bizottság megalakítását előkészítő testület vezetője hangsúlyozta ezáltal a rendészettudomány végre a tudományágak sorába emelkedhet. Prof. dr. SZABÓ András nyá. Alkotmánybíró megnyitó beszédében méltatta a tudományos rangot teremtő elődök, többek között dr. KORINEK László, dr. KERTÉSZ Imre, dr. KATONA Géza, dr. FINSZTER Géza és mások munkásságának jelentőségét, amelynek eredményeként e jelentős esemény bekövetkezhetett. Egyúttal javaslatot tett a **bizottság elnöki tisztére prof. dr. KORINEK László az MTA levelező tagja** személyében. A jelen lévő MTA köztestületi tagok az elnököt egyhangúlag megválasztották, aki javasolta **alelnöknek dr. FINSZTER Gézát az MTA doktorát, titkárnak dr. TÓTH Juditot, az IRM Kabinet tagját, az SZTE docensét**, méltatva személyüket, eddigi munkásságukat. A javasolt tisztségviselőket a jelenlévők ugyancsak egyhangúlag megválasztották.

Dr. JANZA Frigyes úr az előkészítő bizottság megbízásából szólt arról, hogy rendkívülinek tekinthető a bizottság megalakulása és mandátuma csak egy évre szól, mivel a következő MTA választási ciklusban a bizottságot az akadémia eljárási rendjének megfelelően újra kell választani a rendészettudományba regisztrált valamennyi köztestületi tag javaslata

Rendvédelem-történeti Hírlévl (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz. alapján, titkos szavazással. A bizottsági tagokra szóló javaslatát az MRTT tagok, MTA köztestületi tagok széleskörű megkérdezése alapján tette.

A javaslat alapján a jelenlévők az **MTA Rendészettudományi Bizottság tagjaivá** választották az alábbiakat:

1. BACK András	9. LONTAI SANTORA Zsófia
2. BLASKÓ Béla	10. LÖRINCZ József
3. BUKOVICH András	11. SALGÓ László
4. DÁNOS Valér	12. SALLAI János
5. DÉRI Pál	13. SÁNDOR Vilmos
6. FÓRIZS Sándor	14. SÁRKÁNY István
7. KATONA Géza	15. VALCSICSÁK Imre
8. KÖPF László	

A Rendészettudományi Bizottság teljes létszáma tehát 18 fő.

A bizottság elsősorban MTA tudományos fokozatok odaítélésében, véleményezési jogkörrel, testületi tanácsadói megbízással működik, az MTA ügyrendjének megfelelően. Előkészíti a következő választást. Ennek keretében felhívással fordul valamennyi MTA köztestületi taghoz, hogy aki a tagságát a továbbiakban a Rendészettudományi Bizottságnál kívánja folytatni, az MRTT titkárságán, vagy az újonnan választott bizottsági tisztségviselőknél jelezze azt. A bizottság alakuló ülésére várhatóan egy hónapon belül kerül sor.

Úgy vélem, a cím kapcsán indokolt a szolid pátoasz. Valóban történelminek tekinthető az esemény, ezért indokolt egy történelmi társaság lapjában erről tudósítani. Várjuk valamennyi kollegánk, munkatársunk, barátaink jelentkezését az MTA köztestületi tagságába a Rendészettudományi Bizottság körébe.

PARÁDI József

Gyors reflexió SÁNDOR Vilmos: „Történelmi esemény” című cikkére.

Csupán a történelmi hűség érdekében – nem lebecsülve az új bizottságot – kívánom megjegyezni, hogy a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályához tartozóan eddig is működött egy bizottság a Hadtudományi Bizottság, amely fogadta a rendvédelem-történeti témájú nagydoktori disszertációkat.

Azért tartom lényegesnek a körülmény jelzését, mivel a tudományos tevékenységét minden kutató óhatatlanul egyfajta orientáltsággal végzi. Adott témakör tudományköréhez többé-kevésbé tartozó lapokban publikál, többnyire a szakterületével rokon témákat művelő kutatótársaival vesz részt tudományos projektekben, illetve olyan tartalmú tudományos konferenciákra jár, amelyeken az elhangzott előadások rokoníthatók a kutatási területével. Nyilvánvaló tehát, hogy a kutatói múlttal rendelkezők a kialakult

tudományos közéleti kapcsolatrendszerükben kívánnak – a minden bizonnyal előforduló, néhány kivételtől eltekintve – tovább működni.

A hadtudományi bizottság terminológiáját használók a rendészettudomány kifejezés tartalma tekintetében a rendvédelem fogalmát értik. Márpedig a rendvédelem interdiszciplináris, amelybe különböző tudományágaknak azok a szakterületei tartoznak, amelyeket a rendvédelem érdekében művelnek például kriminálszociológia, kriminálpszichológia, büntetésvégrehajtási jog, rendvédelem-történet stb. Amennyiben pedig a rendészet alatt annak klasszikus tartalmát értik, így az nem más, mint a jogtudomány része. Ebben az esetben a rendvédelemnek nem a jogtudományhoz tartozó részei rendszeridegenek.

Nem világos a számomra, hogy miért művelnék a kutatók szakterületüket a rendészettudomány – amúgy is labilis terminológiai, képlékeny határvonalai közé tartozónak tekintett tudományterületén, illetve folyamodnának a Rendészet-tudományi Bizottsághoz tudományos fokozat elnyerése céljából, ha ezt megtehetik abban a közegben is, ahol munkásságukat eddig kifejtették és amely diszciplínából sarjadt az a tudományterület, amelynek egy szeletét művelik, ha csak nem részesülnek olyan előnyökben, amelyeket máshol nem élvezhetnek.

Úgy gondolom, hogy nyugtával kell dicsérni a napot. Illő megvárni míg a dolgok leülepednek és kiérlelődnek. Addig is azonban a rendvédelem-történetet művelők számára nyitva áll a Filozófia és Történettudományok, valamint a Gazdaság és Jogtudományok Osztálya, ez utóbbin belül pedig a Hadtudományi Bizottság. Ez utóbbi névjegyzékét és elérhetőségét alant közlöm.

Hadtudományi Bizottság

Elnök:

ÁCS Tibor, a hadtudomány doktora

Alelnökök:

SZABÓ János, a hadtudomány doktora

SZENES Zoltán, a hadtudomány kandidátusa

SZILÁGYI Tivadar, a hadtudomány kandidátusa

Titkár:

FELHÁZI Sándor PhD

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

Kossuth Lajos Hadtudományi Kar

Műveleti Támogató Tanszék

1456 Budapest, Pf. 12

Tel.: 456 10 84 Mobil: (20) 454 49 44

E-mail: felhazi.sandor@zmne.hu

A bizottság saját honlapja: <http://www.mtahtb.zmne.hu/>

Tagok:

BOGNÁR Károly, a hadtudomány doktora
BOLGÁR Judit, a hadtudomány kandidátusa
Csatári Sándor, a hadtudomány doktora
DEÁK János PhD
DOMBRÁDY Lóránd, a hadtudomány doktora
HALÁSZ László, a hadtudomány doktora
HARAI Dénes, a hadtudomány kandidátusa
HOLLÓ József, a hadtudomány kandidátusa
HORVÁTH Miklós, az MTA doktora
KENDE György, az MTA doktora
KŐSZEGVÁRI Tibor, a hadtudomány doktora
LAKATOS László PhD
MATUS János, az MTA doktora
MICHELBERGER Pál, az MTA rendes tagja
MÓRICZ Lajos, a hadtudomány doktora
M. SZABÓ Miklós, az MTA rendes tagja
MUNK Sándor, a hadtudomány kandidátusa
NAGY Tibor, a hadtudomány kandidátusa
ÓVÁRI Gyula, a hadtudomány kandidátusa
PADÁNYI József, a hadtudomány kandidátusa
SÁNDOR Vilmos, a hadtudomány kandidátusa
SIMAI Mihály, az MTA rendes tagja
SOLYMOSI József, a hadtudomány doktora
SVÉD László PhD
SZABÓ József, a hadtudomány doktora
UNGVÁR Gyula, a hadtudomány doktora

PARÁDI József
A „demokratikus rendőrség”

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság (SZBMRTT), a Magyar Rendészettudományi Társaság (MRT) és az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Nemzetközi Oktatási Központja (IRM NOK), valamint a Rendőrség Tudományos Tanácsa (RTT) közös rendezésével valósult meg 2007. április 26-án az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Nemzetközi Oktatási Központja Budapest, XII. Böszörményi út 21. szám alatti objektumának színháztermében az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) megalakulásának 30. Évfordulója alkalmából „*A demokratikus rendőrség*” című emlékülés.

Az emlékülés létrehozásának a gondolata a Magyar Rendészettudományi Társaság főtítkárától dr. JANZA Frigyes nyá. r. ddtbk-tól származott és az volt a lényege, hogy a rendszerváltással kezdődően

emléket állítson a belügyminisztereknek és az országos rendőrkapitányoknak. Az idea megvalósítása részben sikerült. Nem mondható a legszerencsésebbnek azonban a „demokratikus rendőrség” jelző használata, mivel ez egyrészt pártállami terminológia, másrészt pedig értelmetlen mivel nem a testületnek kell demokratikusnak lennie, hanem a demokrácia érdekében kell működnie. Enyhén szólva is nem felel meg a történelmi valóságnak továbbá az, hogy 30 éve alakult volna meg az Országos Rendőr-főkapitányság. A Magyar Királyi Államrendőrség számára – melyet az 5047/1919. ME. rendelettel állítottak fel – ugyanis már létrehoztak egy Országos Rendőr-főkapitányságot, amely azonban a körülményes sajátos alakulásából fakadóan szinte el sem kezdte a működését. Ez azonban nem változtat a történelmi tényeken.

A rendezvény valóban emlékülés és nem tudományos konferencia volt. A rendvédelem korábbi és jelenlegi – kissé foghíjasan megjelent – vezetői visszaemlékezés jellegű előadásokat tartottak. Egyedül dr. PARÁDI József 1867 és 1945 közötti és SAS Ferenc 1945 és 1990 közötti magyar rendvédelmet bemutató előadása tekinthető tudományos igényűnek.

A visszaemlékezés szokásos keretein túlmutató előadást hallgathatott meg a közönség dr. KACZIBA Antal ny. r. altbgy-től, illetve előremutató volt dr. KORINEK László ex helyettes rendészeti államtitkár, tanszékvezető egyetemi tanár összefoglalója.

A meghívó hasábjain a magyar rendvédelem utóbbi két évtizedének il-lusztris személyeit felsorakoztató rendezvény számos résztvevőt vonzott, elsősorban a hivatali hierarchia különböző szintű vezető beosztásaiban tevékenykedők köreiből. Érdekes módon ezen személyeknek csupán a töredékével lehet találkozni, amikor a magyar rendvédelem-történet új kutatási eredményei kerülnek terítékre a rendvédelem-történeti konferenciasorozat rendezvényein.

Kedves figyelmességként a rendszerváltás óta a belügyi tárca bársonyszékében hosszabb-rövidebb időt eltöltő miniszterek és országos rendőrfőkapitányok, illetve rendészeti államtitkárok jelentős részének életútját tartalmazó kötettel lepte meg a rendezvény résztvevőit a házigazda intézmény. A kötet szerzői, szerkesztői feladatait a Magyar Rendészettudományi Társaság, illetve az általa felkért személyek látták el.

Jelen sorok írójának az volt az impressziója, hogy azon időszak, amelynek a kortársai még nem távoztak el közülünk nem tekinthető történelemnek. A történelemnek le kell ülepednie, meg kell szabadulnia a személyes élményektől annak érdekében, hogy kellő objektivitással lehessen kezelni.

PARÁDI József

Az állam szerepe Magyarország európai integrálódásában

A Nemzeti Kör, a Konrad Adenauer Alapítvány és a Hans Seidel Alapítvány közös szervezésében került sor 2007. október. 25-én (csütörtökön) a Központi Papnevelő Intézet dísztermében, a Papnövelde utca 5-7. szám alatt „Az állam szerepe Magyarország európai integrálódásában és a felcsatlakozás folyamatában” című konferenciára.

A délutáni konferencián hat előadás interpretálta az állam szerepére vonatkozó tekintélyes nemzetközi irodalom lényegét, illetve állásfoglalását a témakörben.

Hans KAISER volt miniszter, a Konrad Adenauer Alapítvány képviselője nyitotta meg a konferenciát, hangsúlyozva, az állam szerepéről vallott felfogás fontosságát a kormányzásban.

Prof. dr. KÁDÁR Béla akadémikus „Az állam szerepe Magyarország európai integrálódásában és felzárkózásában” címmel tartotta meg előadását. Az előadó történelmi példák felsorolásával alátámasztva osztotta meg azon véleményét a hallgatósággal, hogy az úgynevezett „éjjeli őr” típusú államfelfogás túlhaladott. Az államnak kötelessége beleavatkozni a gazdasági és egyéb folyamatokba, pontosan annak a közegnek az érdekében, amely létrehozta és működteti, nevezetesen a nemzet érdekében.

Prof. dr. KLINGHAMMER István Ds.C. akadémikus arról beszélt, hogy „Oktatás és képzés elképzelhető-e az állam szerepvállalása nélkül?” Az előadó egyértelműen úgy foglalt állást, hogy erről a területről az állam nem vonulhat ki. Közép-európai körülmények között pedig különösen fontos az állami szerepvállalás e szakterületen.

Dr. JÁVOR András volt államtitkár „Egészségpolitika a szociális piacgazdaságban – Mai kihívások és lehetséges válaszok” címmel tartotta meg előadását. Az előadó a nemzeti lét és fejlődés egyik pilléréként mutatta be az egészségügyet, amelynek szerepe megkérdőjelezhetetlen a nemzet fizikai fejlődésében és szellemi épülésében. Amennyiben Az állam nem tölti be a hivatását e téren, hanem tévesen szolgáltatói és nyereségorientált pályára irányítja e tevékenységet lényegében a nemzet fizikai alapjait támadja.

O'SVÁTH György a Nemzeti Kör képviselőjében foglalta össze a konferenciát, lehetőséget adva a kérdésekre is.

Hans-Friedrich FREIHERR von SOLEMACHER a Hans Seidler Alapítvány képviselőjeként este 19³⁰-kor zárta a 16⁰⁰-kor kezdődő rendezvényt.

A konferencia címében ugyan nem szerepelt a rendvédelem és az előadások sem a rend fenntartásának történetét taglalták, nyilvánvaló azonban, hogy az állam elméleti megközelítése konkrét hatással van a mindenkori rendvédelemre, sőt a rendvédelem-történeti kutatásokra is. Tudományos társaságunk rendíthetetlenül kitart a mellett, hogy a korszerű

történelemszemlélet mellett, hogy a vizsgált témakört komplexitásában, a rokon területekkel összefüggésben kell tanulmányozni. Nem tartjuk helyesnek a „bezárkózó” szemléletmódot, amely csupán egy vagy néhány megközelítést favorizál. Nevezetesen elfogadhatatlannak tartjuk, hogy a rendvédelem feltárása kizárólag a jogtörténeti aspektusokra világítson rá. Ettől a szemléletmódtól nem idegen, hogy az állam egyes funkcióit ad absurdum akár magáncégek által működtesse. Ez azonban – legalábbis a történelmi tapasztalatokat figyelembe véve – nem a célszerű változat.

A rendvédelem tekintetében a helyes megoldás az ellenkező irányba mutat. Az államnak mint egy erőteljes szövetnek kell működnie a rend fenntartása érdekében, ahol a különböző állami hatóságok és szervezetek nem csupán egymással, hanem a magánszférával összefogva érhetnek el eredményeket. Mindez azonban csupán az állam hegemoniájával válhat eredményessé. Az állam szerepe tehát fontos és meghatározó a mindenkori rend fenntartásában, de nem kizárólagos. A társadalom támogatása nélkül csupán hatalmas költséget felemészítő elnyomó apparátussá lehetnek a rend fenntartására hivatott szervezetek.

Elgondolkodtató, hogy a történelmi Magyarországon, majd a két világháború közötti Magyar Királyságban is 12 000 csendőr és 12 000 rendőr tartotta fenn a rendet, összesen tehát 24 000 fő, oly módon, hogy a felszínre került bűncselekmények 80-90%-át derítették fel. Ezzel szemben a második világháború után időben – több hullámban ugyan, de – permanensen nőtt a rendvédelmi szervezetek nagysága. Jelenleg 45 000 fős rendőrség látja el a rend védelmét, és létszámihiányról nyilatkoznak az illetékesek. Ugyanakkor azonban a felderített esetek még az 50%-ot sem érik el. Nyilvánvalóan hiányzik – más tényezők mellett – az a civil háttér, amely a II. világháború előtti időkben elősegítette a viszonylag kis létszámú rendvédelmi erők hatékony működését.

V. SZEMÉLYI HÍREK

Kitüntetettek 2006-ban
**„Honos honestum decoret,
inhonestum notat”**
(A méltó embert a kitüntetés
díszíti, a méltatlant pedig
megbélyegzi)
Publius SYRUS Kr.e. I.sz.

Új tagtársak 2006-tól
„Homo non sibi soli natus, sed patrie”
(Az ember nem önmaga számára él, hanem a hazá
számára)
Tullii CICERO Kr.e. 106. Kr.e.43.

BODA József dr.	✱	BÁRÁNY Péter	(+36/06-30)466-2273
BOTOS János dr.	⊙		
CHVOIKA Michael	⊙	FAZEKAS Imre	(+36/06-30)343-1530
CSAPÓ Csaba	✱		
CSÓKA Ferenc	Mag.	KOCSIS Tibor id.	(+36/06-94)317-235
DOMOKOS Sándor	✠		
EBEL Eduard	⊙	KUTASI Imre	(+36/06-30)218-3162
FARBAKI Ákos	⊙	imikutasi@citromail.hu	
FEYERER August	⊙	NAGY György ifj.	(+36/06-20)992-3130
FORRÓ János	⊠	postatransz@freemail.hu	
GÁSPÁR László	⊠	PAP András	(+36/06-20)466-4455
KÓSA László	✠	pappa@orfk.b-m.hu	
LENGYEL László	⊠	PERÉNYI Roland	(+36/06-30)398-7704
LÓRÁNT Csaba	✱	perenyir@mail.btm.hu	
MEZEY Barna	✱	SÁGVÁRI György dr.	(+36/06-20)953-1615
NAGY György	⊠	kabulat@freemail.hu	
PARÁDI József	Mag.	VEDO Attila	(+36/06-30)963-6169
PERJÉSI György	✱	horatis@gmail.com	
id.			
SAS Ferenc	✠		
SZAKÁLY Sándor	⊠		
VEDO Attila	⊙		
VEZDÁN Csaba	⊙		
ZÉTÉNYI Zsolt	⊠		

VI. MŰHELY

PARÁDI József

Tájékoztató a „Határellenőrzés a vészhelyzetek tükrében” című pécsi konferenciáról, 2007. VI. 21.

A Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja csaknem fél évtizede szervez szimpozion jellegű rendezvényeket a magyar határőrizet témakörében. Az idén a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozatával közös szervezésben valósította meg az immár hagyományosnak mondható rendezvényt. A közös szervezés akadálytalanul valósult meg, hiszen a két szakosztály, illetve tagozat tagjai között jelentős azonosság van. A szervezők azonban elsősorban nem a szakosztály, illetve tagozat tagsága számára tartották fenn az előadási helyeket, hanem igyekeztek mindenki számára megnyilvánulási lehetőséget biztosítani, akik a kitűzött témakörökhöz kapcsolódóan valamilyen kutatási vagy gyakorlati eredményről kívántak beszámolni.

A konferencia a Pécsi tudományegyetem – korábbi nevén Janus Pannonius Tudományegyetem – Jogtudományi Karának uránvárosi objektumában (Szántó-Kovács János u. 1/b.) került megtartásra. A modern, kultúrált oktatási környezet és infrastruktúra, kedvezően befolyásolta a konferencia légkörét.

A rendezvény fővédnöke, illetve védnökei voltak: dr. PETRÉTEI József egyetemi docens, a konferencia szervezésének időszakában igazságügyi és rendészeti miniszter; SAMU István hőr. vör. a Határőrség rendészeti főigazgatója, dr. LÉNÁRD László akadémikus a Pécsi Tudományegyetem rektora és TASNÁDI Péter Pécs megyei jogú város polgármestere.

A konferencia a délelőtti plenáris és a délutáni két szekcióülésből állt. A plenáris ülés első felében hazai előadók szóltak fel, majd – szünetet követően – a külföldi előadók osztották meg gondolataikat a hallgatósággal.

ZÁMBÓ Péter hőr. ezredes volt a délelőtti program levezető elnöke.

Dr. FINSZTER Géza a jogtudomány kandidátusa, főiskolai tanár tartotta meg a plenáris ülés első előadását „*Rendvédelmi funkciók és integrációk*” címmel. Előadásában a két magyar rendvédelmi testület a rendőrség és a határőrség – konferencia időpontjában az országgyűlés által is jóváhagyott – fúzióját véleményezte. Az előadó felhívta a figyelmet arra, hogy a kellő előkészítettség hiányában megvalósuló fúzió milyen veszélyeket rejt magában. Számos elméleti és gyakorlati érvet vonultatott fel emellett, hogy aktív rendvédelmi tevékenységet ellátó szervezetek gyorsított ütemű fúziójának milyen nehézségei támadhatnak, amelyek közvetve vagy közvetlenül kihatnak az ország közbiztonságára is.

Dr. PIROS Attila ezredes „*A Határőrség és a Rendőrség integrációja*” címmel tartotta meg előadását. Mint az Igazságügyi és Rendészeti

Minisztérium e témával foglalkozó munkatársa erőteljes kincstári optimizmussal ismertette – nyilvánvalóan a tárcán belül e feladattal foglalkozók – álláspontját. Az előadás nyomán a hallgatónak az a benyomása keletkezett mintha a fúzió maga volna a gyógyír, amely mindkét testület gondjait meg fogja oldani, továbbá kisebb létszámmal, alacsonyabb ráfordítással, több feladatot és magasabb szinten fognak megvalósítani az integráció nyomán. Az előadó ugyan jelezte, hogy akadnak még megoldandó teendők – mint például a szolgálati szabályzatok passzítása – ezek azonban átmeneti és az egyesítéshez mérten kisebb horderejű feladatok. A hallgatóság meglehetősen kétkedéssel fogadta az előadó fejtegetéseit, megnyilvánulásra azonban nem nyílt lehetőség, mivel az előadó eltávozott.

VIRÁG László „*Kompetencia alapú humán rendszer az integrált rendvédelemben*” címmel tartotta meg előadását, melyben a kompetencia orientáltságú pszichológiai alkalmassági vizsgálatok kialakítására irányuló projektet ismertette. Az előadó – mint a Határőrség vezetőpszichológusa – felvázolta a projektben kidolgozott módszerek és eljárások lehetőségeit a személyzeti munkában. Jelezte azt a sajnálatos körülményt is, hogy az illetékesek meglehetősen lanyhán érdeklődnek az új eljárások iránt, szívesebben részesítik előnyben a kevésbé hasznos, de megszokott módozatokat. [Vajon fel lehet-e róni egy olyan rendszerben az illetékeseknek a megszokotthoz való ragaszkodását, amely nem ösztönzi az új eljárások bevezetésére a munkatársakat? A kompetencia elnevezést meglehetősen érdekesnek tartom, feltehetően helytelen fordítás eredménye lehet. A magyar nyelvben a kompetencia kifejezés ugyanis elsősorban illetékesség vagy jogosultság tartalommal vert gyökeret, csupán másodsorban tekintik a magyar anyanyelvűek a hangsort szakértelem tartalmúnak és abban az esetben, amikor az illetékességhez tapad a szakértelem. Talán szerencsésebb volna kvalifikációt mondani, hiszen nem a jogosultságból eredeztethető a szaktudás, hanem az ismeretek és a készségek, valamint képességek alapján lehet az érintetteket jogosultsággal felruházni az adott feladat eredményes megvalósítása érdekében. Érdekes megközelítés, amikor a jogosultság már nem csupán a cél elérésének az eszköze, hanem céllá lép elő, aminek a kívánalmaihoz kell igazítani a kvalifikációt. Úgy gondolom a célok megvalósítása érdekében van szükség kvalifikációra, a kvalifikációk eredményes kibontakoztatása érdekében pedig jogosultságokra. (a szerk.)]

Rövid szünet után következett a plenáris ülés külföldi előadók számára fenntartott blokkja.

Marius GAUSTERER „*Ausztria szövetségi rendőrségének és csendőrségének összevonása*” címmel tartotta meg előadását. Az előadó, mint az osztrák belügyminisztérium ezredesi rangban működő közbiztonsági főigazgatója az osztrák hivatalos álláspontot képviselte, a fúzió előnyeit ecsetelve. Nem tett említést azonban az esetleges negatívumokról. Arra azonban kitér, hogy Ausztriában több évre volt szükség a csendőrség és a rendőrség összevonásának előkészítésére.

Paul KNUT „*A német szövetségi Rendőrség és a tartományi rendőrségek határközeli és mélységi együttműködése*” címmel tartotta meg ismertetőjét. Az előadó – aki a németországi Szövetségi Rendőrség szakszervezetének az elnöke – rendkívül impozáns, színes prezentációval támasztotta alá a határőrizeti tartalmú rendőri együttműködésről szóló mondandóját. A felsorakoztatott adatok, információk a németországi tendenciákat érzékeltették, a szövetségi ország teljes területére vonatkozóan. Az ismertető indirekt módon azt – az egyébként valós álláspontot – interpretálta, hogy az Európai Unióban a belső határok őrzetére nincsen szükség külön szervezetre, a feladatkört a rendőri szervezetek is meg tudják valósítani.

Thomas A. „*A Kanadai Határrendőrségi Ügynökség – régi szereplő új egyenruhában*” címmel tartotta meg előadását, melyben vázolta azokat a körülményeket, amelyek a kanadai határőrizetet a XX. Század második felében és az ezredfordulón befolyásolták. Ebből kiindulva ismertette azoknak a lépéseknek a lényegét, amelyeket a kanadai kormányok tettek annak érdekében, hogy az ország határőrizetét megerősítsék. Az előadó álláspontja szerint a kanadai határok ügynökségekre – azaz nem az állami struktúra részét képező szervezetekre – bízása hiba volt, amelyet az is bizonyít, hogy Kanadában előtérbe került annak a gondolata, hogy az ügynökséget váltsák ki egy állami határőrizeti szervezettel. A magyar származású, magyarul kitűnően beszélő, korábban a mai határőrizeti ügynökségek előd szervezeteinél, ma pedig a TASS-nál ügyvezető igazgatói minőségben tevékenykedő előadó azzal zárta előadását, hogy a kipróbált eszközöket, módszereket és szervezeteket csak megfontoltan érdemes megváltoztatni, a változásoknak pedig nem lehet az egyetlen vezérfonala a gazdasági mutató.

Peter HARTL a németországi GORE-TEX cég ügyvezetője „*Szolgálati és védőruházat a rendvédelmi szervezeteknél*” címmel tartotta meg előadását. Az előadó a témát a ruházati anyagok oldaláról közelítette meg. Bemutatta azokat a jellemzőket, amelyekkel a szolgálati öltözékek anyagainak rendelkezniük célszerű Európa különböző klimatikus övezeteiben. Ehhez társította azokat az elvárásokat, amelyek a rendvédelmi szolgálat kapcsán felmerülnek az egyenruházat anyagaival szemben az egyes öltözeti típusok – védőöltözet, szolgálati öltözet, társasági öltözet, stb. – szerint. Az előadás rendkívül érdekes és hasznos volt elsősorban a praktikus szemléletmódja tekintetében. Az előadó szemléletmódja leginkább talán az Osztrák-Magyar Monarchia időszakának a szemléletmódjához állt legközelebb. Minden esetre hasznos volna, ha az illetékesek – a lobbyérdekektől függetlenül – átfogó módon igyekeznének kialakítani a magyar egyenruházati típusok igényeinek megfelelő és szilárd alapon nyugvó egyenruha utánpótlási rendszert.

A fenti előadó zárta a délelőtti plenáris programot. A szervezők állófogadás formájában látták vendégül a konferencia mintegy 120-150 főnyi résztvevőjét. Ebéd után két szekcióban folytatódott a konferencia.

Az egyik szekcióban – dr. HAUZINGER Zoltán elnökletével – a rendvédelmi integráció kérdéseivel foglalkoztak. A szekció előadásai voltak:

Dr. BEREGNYEI József, a hadtudomány egyetemi doktora: „*A középfokú szakképzés és a rendőrség-határőrség integrációjának kapcsolódása*”

Dr. VARGA János, a hadtudomány egyetemi doktora, főiskolai tanár: „*A határrendészeti tisztképzés evolúciója*”

Dr. KOVÁCS Gábor, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi docens: „*A határvidéki századok egységes rendvédelmi alkalmazásának lehetőségei*”

Dr. KÓHALMI József: „*Rendvédelmi integráció a reptéren*”

Dr. BORSA Csaba: „*Illegális migráció a rendvédelmi integráció tükrében*”

A második szekcióban – dr. GAÁL Gyula elnökletével – az integrált rendvédelem szakterületeivel foglalkoztak.

Dr. PARÁDI József bölcsészdoktor, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, „*Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1943*” címmel tartotta meg előadását. Az előadó kifejtette, hogy a polgári magyar állam időszakában elődeink eleve integrált tevékenységnek tekintették a rendvédelmet. Ezen időszakot nem jellemezte a testületek fúziója. Az integráltság alatt nem a szervezetek összevonását értették – bár a vizsgált időszakban nem ezt a terminus technikust használták – hanem a rendvédelmi testületek együttműködését, a rendvédelem és közigazgatás egységét, egy-egy rendvédelmi szakterület feladatkörének több rendvédelmi testület által történő megvalósítását; állami rendvédelem és a magán szféra rendvédelmi tevékenységének szoros egymásra utaltságát és együttműködését, a rendvédelmi monopóliumok hiányát. Az előadó jelezte, hogy csak a vizsgált időszakban – döntően egymást követően – csaknem tíz határőrizeti testület működött az országban, igazodva dinamikusan változó körülményekhez, amely a későbbi korokban is folytatódott. Sem a polgári időszakban, sem pedig később nem került azonban sor a határőrizeti szakmai szervezet beolvasztására.

Dr. SUBA János bölcsészdoktor, a földrajztudomány Ph.D. doktora, „*Rendőrség, Csendőrség, Honvédség határvédelmi funkciói a Magyar Királyságban*” címmel tartott előadást. Az előadó – mint a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Levéltára Térképtárának az igazgatója – ismertetőjében a két világháború közötti időszak déli határvonalának a védelmére koncentrált az érintett vegyesdandár, illetve honvéd kerületparancsnokság vonatkozó levéltári iratanyagaira támaszkodva.

HEGYI Hella „*Kompetencia alapú személyzet kiválasztás a rendvédelmi szerveknél*” címmel tartotta meg ismertetőjét. Az előadó, aki a Pécsi Határőr Igazgatóság szakpszichológusa, a munkája során szerzett személyes

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Praesidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
impresszióit és az általa alkalmazott elveket és módszereket osztotta meg a jelenlévőkkel.

Dr. BUKOVICS István kandidátus „*Kockázat és konfliktuselmélet a rendvédelem területén*” címmel tartott érdekes előadást. Az előadó elmondta, hogy a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Tudományos Tanácsa – melynek tagja – már korábban szembesült a szervezeti integráció témájával. Ennek kapcsán pedig matematikai modellt dolgoztak ki, illetve alkalmaztak. A modell lényegi tartalmát bemutatta a jelenlévőknek.

BAKOS Gyula „*Vám- és Pénzügyőrség szerepe a rendvédelemben*” címmel tartott előadást. Az előadó, mint a térség vám- és pénzügyőr parancsnoka, bemutatta az általa vezetett szervezet tevékenységét s jelenlévőknek.

A konferenciát dr. JANZA Frigyes a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára zárta.

A hallgatóság jól szervezett, az előadási témákat körültekintően összeválogatott konferencián vehetett részt, amelyet átitatott a számítógépes prezentáció sokszínűsége. Az előadások döntő többsége ugyan nem az előadók kutatási eredményeit tartalmazta, hanem a munkakörökhöz, vagy egy projekthez kapcsolódó szakterület tevékenységét mutatta be színvonalasan és látványosan. A „szolgálati ág” – 2008. január 1. után már valószínűleg ezzel a megnevezéssel illethető a jelenlegi Határőrség – azonban minden bizonnyal hasznosan fogja tudni kamatoztatni a rendezvényen elhangzottakat. A magyar állam egy olyan szakterületéről, mint a határőrizet, ahol a tudományos kutatómunka hagyományosan számtalan nehézséggel küzd, a pécsi szervezők színvonalas rendezvényt szerveztek, amely ügyszeretetüket és eltökéltségüket dicséri.

A pécsi konferenciasorozat előadásait a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények publikálta. A szervezők - akik egyben a periodika szerkesztői is – a 2007. évi konferencia előadásait is a periodikában kívánják megjelentetni.

A periodika megrendelhető a szerkesztőség címén:

Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport

ZÁMBÓ Péter – HAUZINGER Zoltán

7623 Pécs, Athinay ú. 7.

7623 Pécs, Pf.: 252.

T.: (+36/06-72) 513-321 ; (+36/06-72) 513-324

F.: (+36/06-72) 327-488/71-02 ; (+36/06-72) 327-488/70-04

M.: (+36/06-30) 901-0218 ; (+36/06-30) 630-7973

e-mail: haultzoli@ajk.pt.e.hu

PARÁDI József **Az európai katonai ejtőernyőzés története.**

A Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége (MEBSZ) által szervezett konferenciára 2007. szeptember 28-án pénteken került sor az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) Nemzetközi Oktatási Központjának (NOK) Budapest XII. Böszörményi út 21 alatti objektumban „Az európai katonai ejtőernyőzés története” címmel.

Prof.dr. SZABÓ Miklós nyá. altbgy. „A magyar légierő fejlődéstörténete” téma lényegét ismertette bevezető előadásában.

Dr. BÁNKI Imre nyá.ezrds. „Az ejtőernyőzés története Európában a második világháború végéig” címmel tartotta meg előadását.

TÖLL László örgy. „A magyar ejtőernyőzés 1945-ig” történelmét mutatta be előadásában.

KERESZTÚRI László nyá. ezrds. „A Magyar Néphadsereg ejtőernyős alakulatainak átfogó története” címmel tárta fel a magyar véderő néphadsereg-korabeli ejtőernyőzésének a historiográfiáját.

VÁRNAGY Gyula alez. „Ejtőernyős alakulatok ma Magyarországon” címmel a rendszerváltás utáni honvédség ejtőernyőseinek a helyzetét ismertette.

KASTÉLY Sándor: „A magyar polgári és félkatonai ejtőernyőzés története” című előadásában a magyar ejtőernyőzés civil vonulatával foglalkozott.

FÜLÖP Tibor: „A magyar sportejtőernyőzés történeté”-t tárta fel.

VADÁSZ Tibor nyá. vörgy. „A Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége” címmel tartotta meg előadását.

A Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége által gyakorolt nemes gesztusnak fogható fel, hogy a konferencia délelőtti és délutáni levezető elnökét a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagjai köréből kérték fel. Nevezetesen a délelőtti levezető elnöki tisztet prof. dr. ZACHAR József DS.c. a délutáni levezető elnöki tisztet pedig dr. PARÁDI József Ph.D./Cs.C. főiskolai tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületi tagja látta el.

Tiszteletre méltó azon igyekezet, hogy egy bajtársi szövetség a szakterületének történetét fel kívánja tárni és közkinccsé tenni. Az előadások hallgatása során azonban nyilvánvalóvá vált, hogy ez nem lesz könnyű feladat. Egyrészt az előadások jelentős része a történelmi kutató munkában járatlan, ebből fakadóan egyes előadások, illetve előadás részek a kompilláció irányába hajlottak. Másrészt komoly ellentétek mutatkoztak nem csupán a történelmi kérdések megítélése tekintetében, hanem a tényeket illetően is. Idővel nyilvánvalóan össze fognak csiszolódni az ellentétek és

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
kikristályosodik a történelmi igazság. Ehhez azonban előreláthatóan további kutatómunkára és számos műhelyvitára lesz még szükség.

Bízom abban, hogy ezek eredményeként a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége a nemzeti örökségünket gazdagító alkotást fog létrehozni, talán egy gyűjteményes kötet formájában, feltárva a magyar ejtőernyőzés történetét.

VII. EDUKÁCIÓ

PARÁDI József Hivatástörténetiség és edukáció

Nehéz helyzetbe került a magyar rendvédelem-történet oktatása. Ahhoz, hogy a jelenlegi helyzetet megérthessük, a téma helyzetének alakulását folyamatában és környezetének összefüggésében kell vizsgálni.

A rendvédelmi testületek személyi állományának a képzése egyidős a polgári magyar állam kialakulásával. Nevezetesen a dualizmus időszakára esik ezen szervezetek tagjai, hivatásukra történő felkészítése országos rendszerének kialakulása. Ez a rendszer a különböző korok elvárásai szerint ugyan több ízben módosult, az alapvető cél azonban mindig az maradt, hogy a feladataik ellátásához szükséges ismeretek birtokába juttassa a magyar állam rendvédelmi szervezeteinek munkatársait.

E felkészítési rendszernek képezte a részét az is, hogy – a polgári magyar állam (1867-1945) időszakában – a magyar nemzettudat és hivatástudat érdekében, olyan szakmatörténeti ismeretek birtokába juttassa a az ország rendvédelmi szervezeteinek munkatársait, amely egyfajta „tartást” biztosít a számukra. E „tartás” birtokában, vagy ha úgy tetszik „tudati állapotban” már nem volt kétséges, hogy a nemzet rendvédelmi szervezeteiben tevékenykedők a nemzet – ha úgy tetszik a polgárok – érdekeit fogják szem előtt tartani tevékenységük végzése során. Az identitástudaton nyugvó belső erkölcsi gátjaik tették a korabeli rendvédelmi szervezetek tagjai számára elfogadhatatlanná a korrupciót, a párt és csoport érdekek előtérbe helyezését stb.

E rendszer a pártállam időszakában is működött, bár akkor az úgynevezett proletár internacionalizmus került előtérbe. A módszer azonban továbbra is az identitástudaton nyugvó szakmai öntudat létrehozása volt, bár ez a fajta öntudat tartalmában lényegesen eltért a korábitól.

A rendszerváltás után azonban ez a folyamat megszakadt. Napjaink rendvédelmi testületeinek vezetői szinte kivétel nélkül a rendszerváltást megelőzően kapták meg szakmai alapfelkészítésüket. Ennek részét képezte a hármas T (a magyar kultúra, így a szakmai és szakmatörténeti kutatások tekintetében is, egyes részek tiltása, türeése és támogatása, annak függvényében, hogy az a pártállami ideológiával milyen mértékben volt összhangba hozható) alkalmazása a hivatástörténetiségre is. A hármas T szellemiségéből fakadóan a magyar rendvédelem történetéből a Tanácsköztársaság és az 1945 utáni időszak oktatása volt kívánatos, egyfajta prekonceptcionális szemléletmód érvényesítésével. Az összes többi mint „ördögtől való” a meg nem ismerhető, de elítélendő kategóriába került. E

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
képzésben részesülők körében következésképpen kialakult „ami régi az rossz” alapfelfogás.

Mindez oda vezetett, hogy a rendszerváltás nyomán a rendvédelmi szakemberképzés nélkülöz mindenfajta oktatási formát, amely a hivatástudat erősítését, a szakmatörténet megismerését szolgálná. Egészen pontosan a helyzet az, hogy létezik ugyan etikai ismeretek oktatása a képzésben, mindez azonban nem sokat ér, ha – bármilyen jól ismeri ugyan valaki az etikai normákat – azonban nem akarja követni a kívánatos erkölcsi szabályokat.

A XX. század utolsó évtizedében fokozatosan lecsökkentették a különböző szintű és tartalmú rendvédelmi képzésekben a hivatástörténetiséggel foglalkozó órák számát. E témában járatos, tudományos kutatómunkát végző oktatókat elsőként tanácsolták el az oktatásból. A harmadik évezred elején a témakör művelésébe járatlan oktatók neveltségesen alacsony óraszámú „oktatják” a diákokat a hivatásuk történetére. A szakmatörténeti oktatás jelen formájában teljesen alkalmatlan arra, hogy betöltse hivatását. Álláspontom szerint szakbarbár képzésnek tekinthető az a fajta felkészítés, amely kizárólag a szűken vett szakmai ismeretekre szorítkozik.

Az itt leírtaknál rövidebben, ebből fakadóan nagyobb vonalakban vázoltuk a helyzetet a főkapitány úrnak, aki kinyilvánította fogadókészségét egy későbbi időpontban.

Szándékunkban áll tehát a témára egy későbbi időpontban visszatérni, elgondolásunk szerint a nemzeti rendvédelem-történet művelésének és köz-kincs-csé tételének komplex megközelítésének lenne értelme a találkozón.

VIII. SCIENTIA

PARÁDI József

Tájékoztató tudományos fokozat védéséről

(dr. BODA József, 2007.VI.28., ZMNE)

Dr. BODA József 2001-ben lépett Tudományos Társaságunk tagjai közé. Belépése óta a legaktívabb tagjaink közé tartozik. Tudományos Társaságunk alapítványának a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Alapítványnak 2003. ősze óta a kuratóriumi elnöke, mely tisztségét példamutatóan látja el. Tevékenységét azonban nem, csupán a tudomány gondozása feltételeinek gyarapítása terén fejtette ki, hanem aktív kutatómunkát is folytatott a rendvédelmi békefenntartás témakörét művelve.

Kutatási eredményeit Ph.D. értekezésben foglalta össze és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemhez nyújtotta be. A doktori eljárást a hadtudomány körében folytatták le, a szokásos procedúrákon (nyelvvizsga, doktori szigorlat stb.) végighaladva. A jelölt a folyamatban az életútjához méltóan állt helyt.

Dr. BODA József gazdag pályafutása akár több ember életútját is kitölthetné.

A jelölt 1953. július 18-án született Törökszentmiklóson.

1976-ban a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán szerzett csapatfelderítő tiszti és pedagógia szakos általános iskolai tanári diplomát.

Csapatszolgálatra során önálló mélységi felderítő század-, majd zászlóalj csoportparancsnoki, századparancsnok helyettesi; valamint önálló felderítő zászlóalj, mélységi felderítő század parancsnoki beosztásokat töltött be.

1984-1987 között elvégezte a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát és magasabb képesítésű csapatfelderítő tisztként a Magyar Honvédség 34. Bercsényi László önálló felderítő zászlóalj törzsfőnöke lett.

1991. augusztus 01-vel szolgálati érdekből áthelyezésre került az Országos Rendőr-főkapitányság, Rendőrség Különleges Szolgálatára általános parancsnok-helyettesi beosztásba, és ezzel egy időben soron kívül rendőr alezredessé léptették elő.

Pályafutása során számos külföldi misszióban vett részt:

1992. májusa – 1993. júliusa között a Kambodzsában szolgáló 100 fős magyar rendőri kontingens parancsnoka volt, emellett Prey Veng megye ENSZ rendőr-főkapitányi beosztását is ellátta. 1994-ben a magyar ENSZ rendőri megfigyelői csoport parancsnokaként teljesített külszolgálatot Mozambikban, ahol az ENSZ rendőri megfigyelők megbízott parancsnoka kinevezte a Déli Régió rendőr-főkapitányává. 1996. márciusa – 1997. októbere között Bosznia-Hercegovinában szolgált, mint a magyar ENSZ rendőri kontingens parancsnoka. Ezen felül Prijedor megye rendőr-

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
főkapitányaként, később a Banja Luka-i Régió rendőr-főkapitány helyetteseként, majd a régióhoz tartozó 6 megye főkapitányaként tevékenykedett.

1997. november 01-vel kinevezték az Országos Rendőr-főkapitányság Nemzetközi Rendészeti Akadémia Magyar Titkárság igazgatójának, és ezredessé léptették elő. 1999. július 01-vel a Belügyminiszter kinevezte a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ igazgatójának.

2004-től képviseli a belügy tárcát, majd az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumot az Európai Rendőr Akadémia Vezető Testületében, mint nemzeti szakértő. 2004. októbere - 2006 márciusa között Rendőri Főtanácsadóként dolgozott az ENSZ grúziai megfigyelő missziójában.

Szakirányú tanfolyamokon és továbbképzéseken is részt vett:

1991-ben Anti-terrorista taktikai és lövészetű továbbképzésen, USA Marshals Szolgálatnál.

1995-1996-ban elvégezte a Rendőrtiszti Főiskola, bűnügyi felsőfokú szaktanfolyamát.

2000-ben a Szövetségi Nyomozó Hivatal Nemzeti Akadémia vezetőképző tanfolyamát.

2002-2003-ban az Európai Rendőr Akadémia Stratégiai Vezetői tanfolyamot.

1995-ben Egyetemi doktori fokozatot szerzett a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián.

Angol felsőfokú-, német alacsony fokú nyelvvizsgával rendelkezik.

Több mint 30 angol és magyar nyelvű publikációja jelent meg rendészeti és honvédelmi folyóiratokban, könyvekben a rendvédelmi békefenntartással- és képzéssel, a rendőrségi reformokkal, a terrorizmus kérdéseivel, a katonai felderítéssel és ejtőernyőzéssel kapcsolatban.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem doktori tanácsa dr. BODA József rendőr ezredes nyilvános védését 2007. június 28-ra tűzte ki. 9⁰⁰ kezdettel. A vita helye a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Zrínyi terme volt.

Az értekezés a vita előtti hetekben a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Doktori és Habilitációs Központjában volt megtekinthető.

A jelölt témavezetője dr. PADÁNYI József ezredes, egyetemi tanár, a hadtudományok kandidátusa, bírálói pedig dr. HUSZÁR András rendőr orvos ezredes és dr. JÓSZAI János ny. határőr alezredes – mindketten a hadtudomány Ph.D. fokozatosai – voltak.

A bírálók az értekezést elfogadásra javasolták.

A jelölthöz a Bíráló Bizottság két kérdést, dr. BÖKÖNYI István ny. b. v. altbgy. – mint a bíráló bizottság tagja – egy kérdést intézett.

A kérdéseket a jelölt kiválóan megválaszolta, a válaszokat mindenki elfogadta.

A védés során támogatólag szökött hozzá dr. PARÁDI József bölcsészdzdktor, a hadtudomány kandidátusa, főiskolai tanár a Magyar

Tudományos Akadémia köztestületi tagja, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnöke, valamint dr. JANZA Frigyes állatorvos, nyá.rendőr dandártábornok, címzetes egyetemi docens, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára.

Dr. PARÁDI József hozzászólásában hangsúlyozta, hogy a jelölt a magyar rendvédelem-történet feltáratlan területét, a békefenntartás XIX-XX. századi történetét tárta fel, hozzájárulva ezzel a történelemtudomány gyarapításához, nemzeti történelmünk gazdagításához.

A bíráló bizottság néhány pont kivételével, a maximális pontokkal javasolta a doktori tanácsnak az értekezés elfogadása nyomán a tudományos fokozat odaítélését. Jelen sorok írójának emlékezetében felvillant, amikor 33 éve a bölcsészdoktori disszertációját védte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Az akkori védések formavilágában sokkal gazdagabban voltak jelen a magyar tudományos élet tradicionális elemei. Akkoriban például nem pontoztak, hanem – a magyar és a európai kultúra latin hagyományaira támaszkodva – rite, cum laude, summa cum laude minősítéssel minősítették a jelöltek tevékenységét. Kár, hogy e szép hagyomány ma már csupán – a diplomaszerezési eljárás keretében megvalósuló, ezért tudományos fokozatnak nem minősülő – humán és állatorvosi, illetve jogászdoktori címek odaítélése során él.

A hivatalos eljárás végén a jelölt megköszönte mindazoknak a segítségét, akik hozzásegítették ahhoz, hogy a Ph.D. disszertációját eredményesen megvédhesse.

A hivatalos részt követően dr. JANZA Frigyes mondott pohárköszöntőt, melyben – amellet, hogy gratulált a jelölt védéséhez – elmondta, hogy a Magyar Tudományos Akadémiában rendészeti bizottságot is létrehozta. A bejelentés érdekes volt, mert a bejelentőn kívül a védés hivatalos és nem hivatalos részében egyaránt mindenki a rendvédelem terminológiáját használta, sőt a pohárköszöntője végén a bejelentő is áttért a rendvédelem terminus használatára.

Dr. BODA József nem tartozik az úgynevezett egy dolgozatos fokozatszerzők közé. A tudományos közélet nem hivatalos szakzsargonja ezzel a jelzővel illeti azokat, akik a minimális publikációval nyerik el a tudományos fokozatot és azt követően sem jeleskednek a tudomány gyarapításában. A cím elnyeréséhez feltétlenül szükséges minimális feltételeket teljesítik ugyan, azonban a tudomány élethivatás jellegű művelésétől távol tartják magukat. Dr. BODA József ennek az ellenkezőjét valósította meg. Csaknem egy évtizede eredményesen gondozza a magyar békefenntartás témakörét. Nevéhez fűződött a szakterület feltárása, az eredmények publikálása. Elkészítette azokat a műveket, amelyeket a szakterület kutatása a későbbiek során nem nélkülözhet. Az ő tevékenysége nem arra szorítkozott, hogy egy tudományterületen valamilyen divatos témát kidolgozzon, kétség kívül gyarapítva ezzel a szakterületet. Ő – egy nem túlságosan nagy, de fontos területet – a magyar békefenntartás története

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
szakterületét teremtette meg, amely a magyar rendvédelem-történet integráns és nélkülözhetetlen része. Dr. BODA József munkássága garancia lehet arra, hogy a szakterület művelését – a tőle megszokott intenzitással – folytatja.

IX. DOKUMENTUMOK

v. Domokos Sándor

A Kanadai Királyi Észak-Nyugat-i Lovas Csendőrség (RNWMP) szerepe az 1919-es Winnipeg-i sztrájk idején

Az 1919-ben bekövetkezett Winnipeg-i sztrájk meghatározó mérföldköve volt a kanadai munkás mozgalomnak: a sztrájk 1919. május 31-től 1919. június 21-ig tartott. Ezt a rendkívül elhúzódó sztrájkot elsősorban a szembenálló nézetek merevsége okozta, amelynek végső megoldása a fegyverhasználat lett.

Az első világháború négy éve alatt a munkásságot sok sérelem érte. A háború alatti termelés szükségességére hivatkozva a sztrájkokat be lehetett tiltani, ez azonban az elégedetlenséget nem orvosolta. A törvény ellenére mégis voltak rövid sztrájkok az Egyesült Államokban és Kanadában.

A munkásság úgy érezte, hogy a háború befejeztével eljött az idő, hogy a béremelésen túl az általános szakszervezeti tömörülés jogának elismertetését is követelhesse. A szakmunkások, mint az elektromos és vízvezeték szerelők, vasesztergályosok, vagy nyomdászok zömmel a Brit szigetekről érkeztek Kanadába. Tisztában voltak szakmájuk fontosságával, mely elengedhetetlen volt a rohamosan fejlődő Winnipeg város zavartalan működtetéséhez. Ezek a szakmunkások tehát, tisztában voltak nélkülözhetetlenségükkel. A Brit szigetekről érkező nemzetiségi munkások zöme, skót, ír, vagy wels nemzetiségű volt: jól ismerték a marxizmus elveit és tudták, hogy a jogaikért szétszórtan harcoló munkásság erőtlen. Háborús légkörben a kormány a sztrájkokat „hazafiatlanságnak” minősítette. Ezt az álláspontot a lakosság is elfogadta. A munkások a békekötés után érkezettnek látták az időt az általános sztrájkjog elismerésére. Olyan törvény elfogadására törekedtek, amely a szakmunkásoknak a szakmájuk szerinti szakszervezetbe való tömörülését teszi lehetővé. A gyakorlatból tudták, hogy csak így léphetnek fel hatásosan a jogaik elismertetése érdekében.

Úgy az ottawai föderális GORDON kormány, mint a NORRIS vezette tartományi kormány és a városi vezetősége GRAY polgármesterrel az élen egyöntetűen hitték, hogy a sztrájk győzelme egy bolsevik tanácsköztársaság bevezetését jelenti, amit minden eszközzel meg akartak akadályozni. Ezt a nézetet osztotta a társadalom vezető rétege, a politikai elit, a gyárak és termelő üzemek tulajdonosai, valamint a pénzügyi urai és a jogászok, akikből a politikai vezetők kerültek ki. A szakszervezeti tömörülést túlzott liberális engedménynek tartották, mert azt hitték az engedmények elősegítik a társadalmi rend gyengülését és egy radikális proletárdiktatúra megteremtésének kedveznek. Később a tények tárgyilagos kiértékelése

megmutatta, hogy ez valójában a munkásságnak jogos törekvése volt, ami arra irányult, hogy ellensúlyt teremtsen a vezető osztály túlzott hatalmával szemben. A vezető polgári réteg hisztérikus félelmét a bolsevizmustól nagyon érthetővé tették az Oroszországból kiszivárgó hírek a bolsevista atrocitásokról.

A magyar olvasó az 1919-es Winnipeget akkor érzékeli a legjobban ha azt a korabeli Szeged városához hasonlítja. A Red River megközelítőleg a Tiszához, az Assiniboine pedig a Maroshoz hasonlítható. Mindkét várost egy nagy kiterjedésű mezőgazdasági tanyavilág vette körül. Mindkét város ezen tanya-világnak a természetes központját jelentette. A környéknek mezőgazdasági gépekkel, felszereléssel és üzemanyaggal való ellátásán kívül itt volt (és van ma is) a közigazgatás, az egészségügy, az egyetem és a kulturális élet központja. Winnipeg városának kialakulása az észak-amerikai városok általános elrendezését követte, ahol a vasútvonal elhatárolta az előkelőbb városrészt a szegényebb népesség lakónegyedétől. Ezt az elkülönítést még ma is őrzi az a közhasználatú angol kifejezés, miszerint „he (she) was borne on the wrong side of the track” ami magyarul úgy hangzik, hogy „az illető a vasúti vágányok rossz oldalán, vagyis a szegény negyedben született.”

Winnipeg két fő útvonala nagyjában a két folyó völgyét követi. A Red River mentén helyezkedik el a Main street, vagyis a főutca, nagyjából észak-dél irányban. míg a nyugatról keletre folyó Assiniboine-t a Portage Avenue követi. Az utcák megközelítőleg a két folyó „V” alakú összefolyását követve legyező alakban terülnek szét, melynek központja a Main és Portage találkozási pontja körül rajzolt 1 km körzeten belül helyezkedett el 1919-ben, és mai is ez a város szíve. Az ipar legfőbb pillére a három vassfeldolgozó üzem, a Vulcan Vasművek, a Dominion Bridge Co. és a Manitoba Bridge Co. Ezekben már szervezett munkások dolgoznak. Szakszervezetbe tömörültek még a Közművek alkalmazottjai és a nagy húsfeldolgozó és csomagoló vállalatok dolgozói is. Mindezek mellé sorakoztak a szervezett vasúti alkalmazottak, és mivel akkor Winnipeg a nyugat felé történő szállítások csomópontja volt, a sztrájk ezt a létfontosságú forgalmat tudta megbénítani. Bár ekkor már törvény szabályozta a minimális órabért és egy bizottság intézte a balesetet szenvedett munkások biztosítási ügyeit, de a törvénynek annyi kibúvója volt, hogy azt könnyen ki lehetett játszani.

Ennek a rövid esszének nem célja a „Winnipeg sztrájk” munkásmozgalmi hatását elemezni, csupán a rendfenntartó erőknek a sztrájk alatti szerepét kívánja tárgyalni, mégis szükségesnek éreztem néhány fontos tényt megemlíteni, megvilágítani azt a feszült helyzetet, mely végül is a munkásság és a rendfenntartó erők közötti fegyveres összecsapáshoz vezetett.

A helyzet helyes megítéléséhez szükséges ismerni Kanada alkotmányos rendjét. Kanada ekkor már önálló Dominion, vagyis „ország” volt és a Brit

Birodalom része. Uralkodója a mindenkori angol király, alkotmányát a Brit Parlament szabályozta. Az uralkodót a kinevezett fő kormányzó (Governor General) képviselte. Területe közigazgatásilag tíz „Provincia”-ra és két „Territorium”-ra oszlott. A Provinciák jogai nagyjából azonosak voltak (és ma is hasonlóak) a régi magyar vármegyék jogaival. Ez nagyfokú önállóságot biztosított a provinciák megválasztott törvényhozó testületének. Winnipeg – Kanada harmadik legnagyobb városa volt – Manitoba Provincia fővárosa volt abban az időben. A háborús helyzet azonban megkívánta az egységes, központosított katonai vezetést. Manitobába tartomány a 10. számú katonai körzethez tartozott, melynek parancsnoka Major General (kétszillagos tábornok, vezérőrnagy) Hertbert D. B. KETCHEN volt. KETCHEN katona volt, sztrájkoló tömeggel soha nem került szembe. Fogalma sem volt arról, hogyan kell egy sztrájktól megbénult várost vezetni. 1894-től 1900-ig a Kingston-i Katonai Akadémián tanult, utána pedig a RNWMP kötelékében szolgált. Részt vett Dél-Afrikában a búr háborúban: ott esett át a tűzkeresztségen. Bár tagja az elit Manitoba Club-nak, megértést tanúsított a sztrájkoló munkások helyzetét illetően. Mindent elkövetett, hogy a vitázó felek között megőrizze pártatlan helyzetét.

Ez a semlegesség nem mondható el a winniepegi Városi Rendőrségről. Amikor a városi Rendőri Bizottság május 27-én megkísérelte felderíteni, hogy mi lenne a rendőrök magatartása abban az esetben, ha a Sztrájk Bizottság felszólítaná őket a szolgálatuk beszüntetésére, a rendőr legénység megbízottai nem voltak hajlandók határozott választ adni. A Bizottság ekkor felszólította a rendőrség tagjait, hogy május 29-én déli 1 óráig írjanak alá egy hűségnyilatkozatot, mert ha nem, akkor elbocsátják őket. Amikor június 6-án a helyi rendőrség helyettes vezetője, Newton, mint egy rendőr-egység parancsnoka szembekerült a sztrájkoló tömeggel, sikerült neki azokat szépszóval elosztatni. Bár a Sztrájk Bizottság hozzájárult, hogy a városi rendőrök tovább végezzék rendfenntartó munkájukat, ez nem befolyásolta a rendőr legénység magatartását a sztrájkjal kapcsolatban. A kívánt nyilatkozatot az első alkalommal csak három személy írta alá. Általában köztudomású volt, hogy a helyi rendőrök a sztrájkolókkal éreznek együtt és hűsnál több városi rendőr soha sem írta alá a hűségnyilatkozatot. A rendőrök ezen magatartása mind a mai napig kérdésessé teszi, hogy helyese-e a fegyveres erők szakszervezeti tömörülése. A Város Rendőri Bizottsága elbocsátotta azokat, akik nem írták alá a hűségnyilatkozatot és helyettük egy új rendőri alakulatot szervezett meg.

A sztrájkban hozzávetőlegesen harmincezer ember, köztük húsz ezer szervezett munkás vett részt, A sztrájk vezetők június 16-án történt letartóztatása tovább mérgezte a helyzetet. Mégis azt lehet mondani, hogy a sztrájk véres összecsapásának a legfontosabb tényezője a háborúból visszatért leszerelt katonák nagy létszáma volt. Ezek a harchoz és erőszakhoz szokott emberek nem ijedtek meg a velük szemben felvonuló fegyveres karhatalomtól. Ugyanakkor azonban szervezetlenek voltak, és nem volt

egységes álláspontjuk a sztrájkot illetőleg. Egy részük nagyon igazságtalannak érezte, hogy amíg ők a tengeren túl harcoltak a visszamaradtak elfoglalták munkahelyeiket és most ők maradtak munka nélkül. Ezek a veteránok a sztrájkot arra akarták felhasználni, hogy bizonyos előnyöket harcoljanak ki maguknak, főleg a nem Kanadában született munkások kárára, akiknek csak a háborús termelési szükség adott munkát. Ezek a veteránok nagyon ellenségesen éreztek a háborút megelőző években Oroszországból és az Osztrák-Magyar Monarchiából érkezett ukrán, lengyel vagy más nemzetiségű bevándorlókkal szemben. De hasonló érzelmekkel viseltettek a háború alatt a Brit szigetéről érkezett skót és ír vagy wels bevándorlókkal szemben is. A másik oldalon a „Visszatért Lojális Veteránok Szövetség”-be tömörültek azok a leszerelt katonák, akik bolsevik befolyást gyanították minden munkás megmozdulások mögött. Ennek a Szövetségnek tagjai ajánlották fel önkéntes szolgálatukat a sztrájkot ellenző „Polgári Ezek Bizottság”-ának. Segítségükkel működő képes maradt továbbra is a víz-ellátás, a kenyér és tej szolgáltatás, és az önkéntes tűzoltó brigád. KETCHEN tábornok főhadiszállása az önkéntesek barakkjában volt, akiknek rendfenntartásra történő kiképzését elsődleges feladatának tekintette. Az ottawai Központi Kormány ugyanis olyan utasítást adott, hogy nem engedélyezi a katonaság igénybevételét a sztrájk megfékezésére.

A rend és a társadalmi fegyelem fenntartása Winnipegben a Royal North West Mounted Police (továbbiakban a RNWMP), 8 altisztből és 19 fős legénységből álló kirendeltségére hárult. Május 16-án a RNWMP központi főfelügyelőjének parancsára egy 20 fős erősítés érkezett Winnipegbe Mead főfelügyelő parancsnoksága alatt, majd ezt követte Halifaxból Jennings felügyelő vezetésével egy 172 fős, június 17-én pedig Reginából egy 52 fős egység. Ezekkel a megerősítésekkel az eredetileg 27 fős kirendeltség létszáma 245 főre emelkedett: tehát KETCHEN tábornoknak június végén már egy hatalmas karhatalmi erő állt a rendelkezésére. Ezt egészítette még ki a civil önkéntesek egysége az Osborn utcai laktanyában. Ugyanott egy felfegyverzett páncélgépkocsi állt készenlétben három géppuskával, pótvezetővel és lövészekkel, valamint hat felfegyverzett gyalogos mint tartalék.

Minden részletet nem lehet felsorolni, mert bár a vonatkozó irodalom nagyon gazdag, de sok benne az ellentmondás. Az itt következő vázlatos leírás azonban elégséges arra, hogy érzékeltesse a szemben álló érdekek között egyre növekvő szakadékot. Az egyik oldalon álltak azok, akik a háború befejezésével a kényszer intézkedések beszüntetését és a munkások jogainak a helyreállítását követelték. Ezekkel szemben álltak a polgári erők, akik a győztes bolsevista forradalom véres következményeitől rettegtek. A sztrájk elhúzódásával mindkét oldalon nőtt a feszültség. A megegyezést lehetetlenné tette a sztrájk vezetőinek a letartoztatása és bebörtönzése: ez az intézkedés lehetetlenné tette a további tárgyalásokat, ami 1919. június 21-én

fegyveres összecsapáshoz vezetett. Ez a dátum a kanadai történelemben „véres szombat” (bloody Saturday) néven vált ismertté.

Az események pontos ellenőrzése lehetetlen és attól függ melyik történész adatait, vagy a kutatásból levont következtetését fogadjuk el hitelesnek. A következőkben az 1990-ben kiadott David Jay Bercuson „Confrontation at Winnipeg” c. könyvének (ISBN 0-7735-0794-9) erre vonatkozó leírását közlöm kivonatosan saját fordításomban:

„(A munkás vezetők letartóztatása után) 1919. június 21-én délután 2 óra 30 perc körül hatalmas tömeg verődött össze a Main street-nek a Rupert street és a William street közé eső szakaszán. A Main streeten közlekedő villamost a tömeg meg akarta állítani, de ez nem sikerült. Alig hogy a villamos átvergődött a tömegen, feltűnt a pályán az ellenkező irányba haladó villamos. A tömeg most ezt rohanta meg és leránta annak felső vezetőjét, megállította és több ablakát betörte. Ekkor már nem volt semmiféle hatalom, ami a tömeget megfékezhetné volna. Az emberek minden józanságukat elveszítve most a villamost akarták felborítani. Mialatt folyt a villamos felborításának kísérlete, a megjelent helyszínen a RNWMP lovas egysége (A korabeli fénykép tanúsága szerint a rohamban csak 12 lovas vett részt). Az egység a Main és Portage kereszteződéséről jött és északnak (a városháza felé) fordult. Az egység tagjai részben kakhi, részben a hagyományos vörös egyenruhát viselték és bot (egyesek szerint husáng) volt a kezükben. Északi irányba lovagoltak és a tömeg kitért előlük, de sértő és megalázó jelzőkkel illette őket. Egy ismeretlen személy elébük ugrott és kalap lengetéssel meg akarta vadítani a lovakat, miközben a tömeg a lovasokat dobálta. Zárt egységben lovagolva az egység a James streetig jutott, ahol megfordultak és ismét szembe lovagoltak a tömeggel. A tömeg ekkor már kódarabok, téglák és üvegek dobálásával fogadta őket, páran könnyebb sérülést szenvedtek. Ellovagoltak egészen a McDermot utca kereszteződéséig, ahol ismét északnak fordulva a Main streeten indultak szembe a tömeggel.

Az északra fordulás alkalmával az egyik lovas csendőr lova beleakadt a felborított villamosról leszakított ütközőbe. A megbokrosodott állat levetette lovasát, akinek a lába beakadt a kengyelbe, a ló a kövezeten vonszolta lovasát. Ekkor egy természetes ember a lovat megfékezte, ugyanakkor a tömeg ütlelni kezdte a lovasat. Amikor ezt a többi csendőr meglátta, ismét megfordultak, de most már lőésre kész revolverrel a kezükben.

Charles GRAY polgármester mindez a közeli városháza erkélyéről látta és elhatározta, hogy kihirdeti a „Zavargás-tilalmi törvényt” (Riot-law). Ez délután 2 óra 35 perckor történt (a könyv szerint): a kiáltvány felszólította a tömeget, hogy 30 percen belül oszoljanak szét. Amikor a polgármester megfordulva az erkélyről visszaindult az irodájába, meghallotta az első lövéseket.

A Lovas-rendőr osztagot vezénylő tiszt, MEAD főfelügyelő, úgy ítélte meg a helyzetet, hogy kis egysége csak akkor képes megvédeni magát a hatalmas tömeg haragjától, ha rendkívüli eszközökhöz folyamodik. Ezért a

tömegre irányuló sortűzre adott parancsot. A sortűz következtében egy ember azonnal meghalt, többen megsebesültek. (Részletes adatokat a halálesetekről és sebsültekről csak később közöltek.) A fegyverhasználati parancs elrendelése csak másodpercekkel azután történt, hogy a polgármester felolvasta „Zavargás-tilami törvény”-t. Gray polgármester az esemény után azt állította a „Free Press” c. napilap tudósítójának, hogy a RNWMP egység csak azután használt fegyvert, miután a tömegből valaki rájuk lőtt. Csak az volt biztosan megállapítható, hogy az egység kövek, téglák és sörösuvegek célpontja volt, de lövés azon a napon csak szolgálati revolverből dördült el.

A következő hétfőn a „Free Press”-ben az jelent meg, hogy a szombati zavargások alatt négy RNWMP tag sebesült meg a tömegtől dobált tárgyaktól, de lövéstől származó sebesülés nem érte őket. GRAZ polgármester ezután úgy módosította a nyilatkozatát a sajtónak, hogy miután felolvasta a törvényt és lövéseket hallott, azt tételezte fel, hogy azok a tömegtől származnak. A törvény felolvasása majdnem egybeesett azzal, mint amikor MEAD főfelügyelő a fegyver használati parancsot kiadta. MAED főfelügyelő úgy nyilatkozott, hogy amikor látta mekkora feldühödött túlerővel áll szemben az egysége védelme érdekében a lőfegyver használatát helyénvalónak ítélte meg, de nem hivatkozott arra, hogy rálöttek volna az egységére.

A sortűz után még sokáig folyt az utcai verekedés. Miután a polgármester kérésére KITCHEN generális bevetette az Osborn laktanyában készenlében álló polgárőrséget, a tömeg lassan szétoszlott.”

Eddig az idézett könyv leírásának vázlatos összefoglalása.

A „véres szombat” néven ismert winniepegi sztrájk egy helyszíni és egy közvetett halálesettel, valamint kb. 30 sebesüléssel végződött a polgári lakosságra nézve.

Megjegyzés

Az eltelt több mint egy évszázad távlatából Winnipeg-i sztrájk tanulságát a magyar rendfenntartás szempontjából kiértékelni igen nehéz. Ezt csak úgy tehetjük meg megközelítő tárgyilagossággal, ha azt az abban az időben működő M. Kir. Csendőrség hasonló esetekben gyakorolt fellépésével hasonlítjuk össze. De ez az összehasonlítás sem lehet teljesen kielégítő, mert nélkülözi az azonos feltételeket. Ugyanis amíg a kanadai RNWMP csakis testületi feljebbvalóknak tartozott engedelmességgel, addig a M. Kir. Csendőrség kettős alárendeltségi szervezete a fellépésért való felelősséget megosztotta a katonai és a polgári vezetés között.

A hasonlóság abban mutatkozott meg, hogy ebben az időben még egyik testület sem volt felszerelve olyan fegyverzettel, ami a városi sztrájkok és tömegtüntetések, illetve hasonló zavargások megfékezésére vagy feloszlására a lakosság lehető legkisebb bántalmazásával lehetővé tette volna. A háborút követő időkben, a rendészeti erők nem voltak felkészítve arra a

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioiones Historiae Praesidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
feladatára, hogy a felizgatott tömeget a lehető legemberségesebb módon oszlassanak fel.

A „baton”, amely egyes szótárak szerint lehet pálca, de ebben az esetben az Eatos áruház által, a RNWMP részére rendelkezésre bocsátott „baseball ütő husáng” volt, sem volt rendszeresített felszerelés. A korabeli képen látható, amint a rendfenntartásra besorozott nemzetőrség is „baseball” botokkal vonul fel. Ez az ütőszerszám csak arra volt jó, hogy fenyegető jellegével a tömeget felizgassa és feldühítse. A revolver viszont túl drasztikus fegyver volt, amit a rendfenntartó egység saját tüntető polgáraival szemben volt kénytelen alkalmazni, saját biztonsága érdekében. Az akkori magyar csendőrség sem rendelkezett ilyen feladat végrehajtására alkalmas felszereléssel, ami az arató sztrájkok esetében, hasonló drasztikus magatartásra kényszerítette őket.

A lovaság a városokban nem alkalmazható eredményesen a tömeg szétozlatásra. Habár, a tömeg sokszor kitér a lovasroham elől, de utána újra csoportosulhat. A szélső lovasok mindig ki vannak téve annak, hogy a felzúdult tömeg lerántja őket a lóról és védtelenül kiszolgáltatva lesznek a tömeg dühének. A vasalt patkóval ellátott lovak képtelenek biztonságosan vágatni a kövezeten, ami a lovasok biztonságát veszélyezteti.

1919-ben a kanadai polgárság, bár nem volt közvetlenül érintve, még magában hordozta a háború által megszokott kegyetlenséget és úgy a tüntetők, mint a rendfenntartók részéről a nyers erő használata jogosnak látszott.

Ezért nem lehet 1919-ben, közvetlen a háború után az eltelt több mint egy évszázad távlatából az akkor elkövetett fegyverhasználatot a mai kor „emberi jogokra” kényesen érzékeny szempontjából bírálni. Mátyás királyt, „az igazságot”, sem lehet elítélni azért, amiért nem szüntette meg a jobbágság intézményét.

A törvény erejét érvényesíteni mindig nehéz és veszélyes feladat. A fent említett fegyverhasználatot csakis a kor és a körülmények figyelembevételével lehet igazságosan kiértékelni. A kanadai közvélemény a múltbani kemény fellépése ellenére a mai Royal Canadian Mounted Police-t nagy tiszteletben tartja. Ezzel szemben a magyar közvélemény csak most kezdi megismerni azt a testületet, amit eddig csak eltorzított vádak alapján ismert.

Azért szeretném ezt kihangsúlyozni, mert Kanadát az Egyesült Nemzetek nem egyszer példaként említette, mint olyan országot, ahol az emberi élet értékét legjobban megbecsülik és védik. De még ebben a kiváló országban is, a múlt évszázadban még ilyen kegyetlen társadalmi összecsapásokra került sor. Ezért azonban nem csökkent az RCMP általános megbecsülése. A kanadaiak józan ítélete nem marasztalja el a Winnipeg-i sztrájk esetén történt fegyverhasználatért, az akkori RNWMP-t. Ezért csak az lenne igazságos, ha minden vádat a volt M. Kir, Csendőrség magatartásának megítélésekor az akkor fennálló társadalmi körülményeket figyelembe véve értékelnék nem csak a történelem kutatók, de a társadalom azon

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntioones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2007) 28. sz.
rétege is, akit a múlt valósága jobban érdekel, mint a pártérdekből elferdített
propaganda.

X. EMLÉKHELYEK ÉS TÁRGYAK

LÓRÁNT Csaba Tollas csendőrkalap

A tollas csendőrkalap a „*csendőr*”-nek elválaszthatatlan külső jelképe, és egyidős a csendőrséggel. A gazdasági tisztek és csendőr állatorvosok kivételével a csendőrség összes tagjai részére rendszeresítve van.

A tollas csendőrkalap fekete keményített gyapjúlemezből készül.

A kalaptető mérsékelten kidomborodik. A *kalap karimája* elöl és hátul 15-17 mm-re lefelé és mindkét oldalon 35-40 mm-ig felfelé van hajlítva. A kalap karimájának széle hajlított acéldróttal van körülvéve, mely a karima szélének belső felén van felvarrva és az így merevített karima egy darabból álló keskeny, fekete lakkborjúbőrrel van beszegve.

A fejnyílás belsejében szattyánbőrből készült, és egy darabból álló barna színű *veritékbőr* oly módon van varrva, hogy az a kalapnyílás szélén be van varrva és befelé fel van hajtva.

A kalap teteje belülről sellakos papírral van beragasztva, s az után az egész kalap oly módon van fekete klottal bélelve, hogy a klott a kalaptető és oldalfalakhoz kaucsukkal van hozzáragasztva. A tisztek kalapja fehér selyemmel van bélelve.

A *kalapkúp* belsejében, közvetlenül a tető szélén, mindkét oldalon 1-1 *tővisnélküli görgős rézcsat* van felerősítve.

A kalapkúp bal felső oldalán a kalaptetőtől 20-30 mm-nyire feketére fényezett lemezecskével körülszegett, 7 mm átmérőjű *szelelőlyuk* van átütve.

Ugyanezen az oldalon, elöl a karima belső szélétől 6 mm-nyire a kalaplemezből készült és mérsékelten hátrafelé hajló *tollforgótartó* van ráöltve, mely a tollforgótartó és a tábori jelvény feltűzésére szolgál. A tollforgótartó magassága elöl 50 mm, hátul 45 mm, szélessége fent 36 mm, lent 26 mm, és úgy van felvarrva, hogy alsó szélének közepe a balszem vonalába esik.

A tollforgótartó felső két sarka fölött közvetlenül, a szelelőlyukkal azonos 1-1 lyuk van átütve, melyek a tollforgónak a kalaphoz való megerősítésére szolgálnak.

A *kalapzsinór* 5 mm vastag és mindkét végén 1-1 *famakk-ban* végződik.

A famakk hossza 27 mm, legkisebb átmérője 7 mm, a legnagyobb átmérője pedig 18 mm. A makk fonállal be van vonva, és a felső részén hálószerű kötéssel van ellátva.

A kalapzsinór a kalapkarimán hátulról kezdve, balról jobb felé egyszeresen, illetve kétszeresen fut a kalap körül. A kétszeres zsinórok egymás felett fekszenek. A zsinórok végeit *tolócsokor* tartja össze.

A zsinór végei akként kerülnek a kalap karimája hátsó részének közepére, hogy a makkok felső részei a kalap karimájának szélével érintkeznek. A kalapzsinór a kalapkúp körül tűzdeléssel van megerősítve.

A *kalapzsinór és a makkok* a legénységnél törzsörmesterig bezáróan *fűzőldszínű ispahán*-ból, az őrsparancsnokképző iskolát végzett törzsörmestereknél és tiszthelyetteseknél egysoros, alhadnagyoknál kétsoros *pirossal átszőtt ezüstözött*, a tisztelnél egysoros *pirossal átszőtt aranyozott fémfonálból* készülnek.

A koronás *kalapcímer* sárgaréz ötvözetből van sajtolva. A tisztek kalapcímere aranyozott. A címer hátsó felére két fülecs van forrasztva, amelyek a címer felerősítésére szolgálnak.

A *kalapcímer felerősítése* következőképp történik:

A címer két *fülecs*-ét a tollforgótartó mellett, megfelelő nagyságúra vágott nyílásokon a kalapkúp oldalfalán kell átnyomni, miáltal a kalapcímer a tollforgótartót eltakarja és annak megfelelően részsütösen fekszik.

A kalapcímert úgy kell felilleszteni, hogy annak alsó széle a kalapzsinór felett 2 mm-re és előlről nézve a címer középvonala a kalapkúp jobb oldali szélének vonalával párhuzamos legyen.

A *tollforgó* természetes kékes acélzöld, sötétszínű kakastollakból készül, melyek a kakas farktollazatának alakjában *vasdrót*-ra vannak kötve. A drót csupasz vége a tollforgónak a tartóban való rögzítése céljából hurokra van görbítve. A tollforgó lapos ív alakúra van kötve, és azt úgy kell a tollforgótartóba illeszteni, hogy a tollbokréta legmagasabb része a kalap teteje fölé 6-11 cm-re emelkedjék és a tollak végei a kalap karimája alá ne érjenek.

A tollforgó se túlságosan nagy és feltűnő, de viszont szegényes se legyen.

A csendőrkalap állszíj 20 mm széles, feketére lakkozott borjúbőrből készül, melynek egyik végén görgős sárgaréz csat és csatcsukor van alkalmazva.

Az állszíjat szabad végével a kalapkúp belsejében lévő tövisnélküli görgős csatokon kell áthúzni és a fejnagyságnak megfelelő helyen kilyukasztva összecsatolni úgy, hogy az állszíj a fejen mérsékelten meghúzva legyen. Az állszíjat úgy kell az áll alá húzni, hogy a felfelé irányított csat görgője a baloldali fülcimpa alsó szélével egymagasságban legyen.

A kalapot – egyenesen – úgy kell feltenni, hogy a csendőr a karima alatt akadálytalanul láthasson. A kalapot a tarkóra vágni tilos!

Tábori jelvény-nyel elrendelt díszkivonulás esetén körülbelül 16 cm magas és 13 cm széles *tölgy- vagy fenyőgally*-at kell a tollforgó előtt a tollforgótartóba tűzni.

A tollas csendőrkalap -itt ismertetett leírását- a 45.194/el.n. VII. c. 1933. sz. B.M. körrendelet (L! 4/Cs. K.-1933.) közölte. Az őrsparancsnokképző iskolát végzett törzsörmesterek kalapkarimájára vonatkozó kiegészítését a 19.615/el.n. VI. c. 1935. sz. B.M. körrendelet (L! 19. Cs. K. – 1935.) közölte.

SIMON F. Nándor – ZEIDLER Sándor
A Magyar Érdemrend

Magyarország kormányzója, HORTHY Miklós 1923 nyarán hagyta jóvá a miniszterelnök által egy évvel korábban felterjesztett magyar kitüntetési rendszert. A katonai és a polgári érdemeket jutalmazandó, az államfő ekkor alapította a *Magyar Érdemkeresztet*, amely a nagykeresztből és öt osztályból állt.

Több mint egy évtizeddel később, 1935-ben megváltoztatta e kitüntetés elnevezését: ettől kezdve *Magyar Érdemrend* néven adományozta a kormányzó, négy év multával pedig hadiszalagot, hadiékítményt és kardokat is rendszeresített a kitüntetéshez. Ugyancsak 1939-től adományozta HORTHY Miklós a *Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjét*. Ez utóbbihoz – külön rendelkezésre adományozva – rendi lánc is tartozott.

A Szent Koronával ékesített nagykereszt 600 mm átmérőjű keresztje a Szent Korona 35×20 mm-es, aranyból készült jelvényén függött. Ehhez a nagykereszthez bal mellre tűzhető 100 mm átmérőjű ezüstszínű, közepén a Rend Szent Koronával díszített keresztjét magába foglaló csillag is járt. A

Rend 990 mm hosszú aranyozott ezüsből készített lánc 30 szemből áll: váltakozva a Szent Korona 28×17 mm-es másolatából és a 32×28 mm-es ovális babérkoszorúból, amely a koronás hármashalmon álló kettős keresztet övezte. A középszemen függött a Szent Koronával ékesített hadidíszítményes, a Rend középkeresztjének méretével azonos nagyságú kereszt a kardokkal.

A képen a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített hadidíszítményes nagykeresztje látható a kardokkal a rendláncon.

Felhívás

A személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlására

Tisztelt reményeik szerinti Donátorunk!

A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény lehetővé teszi, hogy az adózó a befizetett személyi jövedelemadójának *egy százalékát* a törvény 4.§(1) bekezdés b) pontjában meghatározott *társadalmi szervezetek részére felajánlja*. Ezen szervezetek közé tartozik a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) is. Az így befolyt összeget kizárólag a tudományos munka ösztönzésére kívánjuk felhasználni.

Tudományos Társaságunk nemzeti rendvédelmünk történetének feltárását és közkinccsétételét tekinti hivatásának. Két periodikát szerkesztünk. A *Rendvédelem-történeti Füzetekben (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* HU ISSN 1216-6774 a diszciplína legújabb kutatási eredményeit – a tudományos közlés igényeinek megfelelően – bemutató tanulmányokat közlünk. A *Rendvédelem-történeti Hírlevélben (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis)* ISSN 1785-3257 a szakterület gondozásával kapcsolatos operatív információkat tesszük közzé.

Tudományos Társaságunk az egyetlen intézmény Magyarországon, amely nemzeti rendvédelmünk történetének tudományos művelésével foglalkozik. A kelet-európai gyakorlatnak megfelelően állami támogatásban nem részesülünk, ellentétben Nyugat-Európával, ahol e területet az állam támogatja szak-közgyűjtemények és intézetek fenntartásával. Ezen intézményhálózatra támaszkodva számos társadalmi szervezet foglalkozik Nyugat-Európa országainak rendvédelem-történetével. A volt Varsói Szerződés tagállamai közül egyedül Magyarországon jött létre társadalmi szerveződés a nemzeti rendvédelem-történet gondozására.

Sanyarú pénzügyi lehetőségeinkkel dacolva feltártuk és több kiadásban publikáltuk a nemzeti rendvédelem-történetünket komplexen bemutató könyvet „*A magyar rendvédelem története*” címmel. Tudományos Társaságunk elsőként dolgozta fel ezt a témakört. „*A magyar rendvédelmi szervezetek története*” címmel könyvsorozatot indítottunk. Tudományos Társaságunk tagjainak szerzőségével mintegy 30 monográfia és csaknem 1000 tanulmány publikálása valósult meg.

A magyar felsőoktatásban egyre több egyetemen és főiskolán válik a tantárgyprogram részévé a magyar rendvédelem története.

Évente egy nemzetközi és három magyar tudományos konferenciát szervezünk, ahol a szakterületet művelők ismertetik kutatási eredményeiket.

Ezúton fordulok mindenkinek – aki elkötelezettséget érez a magyar rendvédelem-történet iránt, a témakört kutatja, oktatja, tárgyi emlékeit gyűjti

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2008) 28. sz.
vagy „csupán” érdeklődik nemzeti múltunk e szelete iránt –, hogy természetbeni és pénzbeli juttatásokkal egyaránt támogassa a Tudományos Társaságunk tevékenységét. Társaságunk finansziális támogatása adományok és a személyi jövedelemadó 1%-nak felajánlásával valósítható meg. A számlát vezető bankfiók neve, címe: HVB Bank Zrt. H-10 UNICREDIT BANK HUNGARY ZRt. (1036 Budapest, Bécsi út 136.)

bankszámlaszám: 10918001 – 00000022 – 69100002 (IBAN COD: HU – 51 – 10918001 – 00000022 – 69100002; **BANK SWIFT COD: BACXHUHB**)

Számítunk minden szimpatizánsunk adója 1%-ára. Ez nem okoz a támogató számára anyagi terhet, ugyanakkor azonban nemzeti rendvédelem-történetünk művelésében nélkülözhetetlen segítséget nyújt.

Az adózó – levelemhez mellékelte – rendelkező-nyilatkozatát postai szabványborítékban elhelyezve és lezárva, az évi jövedelemadó-bevalláshoz csatolva küldheti meg az APEH részére. Azon adózók, akiknek az adóbevallását a munkáltató teljesíti, a zárt borítékot a személyi jövedelemadó-bevallási határidőig a munkáltatóiknak adják át.

Az SZBMRTT elnöksége nevében céljaink megvalósításához nyújtott támogatását megköszönöm.

***Dr. Parádi József**
a társaság elnök*

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT

A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

A kedvezményezett adószáma:

1	9	6	6	2	3	0	5
---	---	---	---	---	---	---	---

1

4	3
---	---

A kedvezményezett neve:

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Ezt a nyilatkozatot csak akkor töltsé ki, ha valamely társadalmi szervezet, alapítvány vagy külön nevesített intézmény, elkülönített alap javára rendelkezik.

A nyilatkozatot tegye egy olyan postai szabványméretű borítékba, amely e lap méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat elhelyezhető legyen.

FONTOS !

*A rendelkezése csak akkor érvényes és teljesíthető, ha a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon pedig az **ÖN NEVÉT, LAKCÍMÉT ÉS AZ ADÓAZONOSÍTÓ JELET** pontosan tünteti fel.*

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT

A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

A kedvezményezett adószáma:

1	9	6	6	2	3	0	5
---	---	---	---	---	---	---	---

1

4	3
---	---

A kedvezményezett neve:

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Ezt a nyilatkozatot csak akkor töltsé ki, ha valamely társadalmi szervezet, alapítvány vagy külön nevesített intézmény, elkülönített alap javára rendelkezik.

A nyilatkozatot tegye egy olyan postai szabványméretű borítékba, amely e lap méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat elhelyezhető legyen.

FONTOS !

*A rendelkezése csak akkor érvényes és teljesíthető, ha a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon pedig az **ÖN NEVÉT, LAKCÍMÉT ÉS AZ ADÓAZONOSÍTÓ JELET** pontosan tünteti fel.*

**RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁRA
részt kívánok venni² és előadás tartását is tervezem.**

Név:

Cím:

Oktatói fokozat:

Tudományos fokozat:

Telefon: Fax:

Mobil: E-mail:

Amennyiben elő kíván adni a konferencián, javasolt előadásának címe:

.....
.....
.....

Előadásával mely témakör(ök)höz kíván csatlakozni:

.....
.....

Előadásának lényege (600-800 karakter)³:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
aláírás

¹ Az űrlap rovatait kérjük nyomtatott nagy betűkkel kitölteni.

² Aki elő kíván adni mindkét négyzetbe helyezzen X-et.

³ Az itt közölt szöveget rezüméként, változtatás nélkül fogjuk feltüntetni a publikáláskor.

SZERZŐI ŰRLAP

(Az űrlapot a tanulmányok anyagával együtt kérjük eljuttatni szerkesztőségünkhöz)

Az űrlapot a tanulmányok anyagával együtt kérjük eljuttatni szerkesztőségünkhöz. A szerzői űrlap kitöltését azért kéri periodikánk szerkesztősége, hogy zökkenőmentes kapcsolatot tarthasson a szerzőkkel. A szerzők által feltüntetett rangokat fogja a periodika közölni, ha azok relevánsak a szerzői űrlapon rögzített címek típusaival. A periodikában a szerzők rangjai kizárólag a szerzőket felsoroló jegyzékben kerülnek feltüntetésre. Az űrlap kitöltése a későbbi esetleges jogviták tekintetében is fontos, hiszen periodikánk-nak nem áll módjában szerzői honorárium fizetése.

Név:

Írói álnév:

Tanulmány címe:

Lakcím:

Telefon: Fax:

Mobil: E-mail:

Munkahely neve:

Munkahely címe:

Telefon: Fax:

A nevem mellett az alábbi tudományos fokozatok, oktatói címek és tudományos közéleti tisztségek feltüntetéséhez járulok hozzá:

Tudományos fokozat:

Oktatói fokozat:

Tudományos közéletben betöltött tisztségek:

Kitüntetések:

.....

Tanulmányom közlését térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis) HU ISSN 1216-6774* számára. Engedélyem a tanulmány magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikában vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban – több ízben – is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok.

Kelt:200.....

aláírás

BELÉPÉSI NYILATKOZAT*

Felvételemet kérem a „Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság”-ba. A Társaság alapszabályzatát és programját ismerem és magamra nézve kötelezőnek tartom. Kutatói, publikációs és előadói tevékenységgel hozzá kívánok járulni a magyar rendvédelmi szervek történetének feltárásához és bemutatásához.

Kelt:200.....

Alulírott kijelentem, hogy – személyiségi jogaim fenntartása mellett – az alábbi adatokat önkéntesen bocsátottam a társaság rendelkezésére.

aláírás

* A „Belépési Nyilatkozat” csak a kitöltött „Belépési Nyilatkozat Adatlap-já”-val együtt érvényes.

BELÉPÉSI NYILATKOZAT ADATLAPJA
(KÉRJÜK NYOMTATOTT NYAGBETŰKKEL KITÖLTENI)

Név:

Anyja neve:

Születési hely:

Szül. idő:

Lakcím: ir.sz., ország:

város:

utca: házsám:

Telefon: Telefax:

E-mail: Postafiók:

Munkahely neve:

Munkahely címe: ir.sz., ország:

város:

utca: házsám:

Telefon: Telefax:

E-mail: Postafiók:

Foglalkozása, beosztása:

Iskolai végzettsége:

Tudományos fokozata(i):

Oktatói fokozata(i):

Kutatási területei:

.....

Idegen nyelvismerete:

Kérem, szíveskedjék (tudományos) önéletrajzát és publikációs jegyzékét a belépési nyilatkozathoz mellékelni.

PUBLIKÁCIÓS ADATLAP

Az űrlapot bárki eljuttathatja szerkesztőségünkhöz, aki úgy gondolja, hogy rendvédelem-történeti tartalmú írása adatainak Hírlevelünk bibliográfiájában helye van. Az információk publikálásáért közlési díjat és honoráriumot a szerkesztőség nem fizet! Szerkesztőségünk fenntartja magának a jogot arra, hogy az űrlapon érkező információt szelektálja.

Gyors és körültekintő adatszolgáltatását köszönjük.

1. Név vagy írói álnév*:

2/a. Publikáció(k) címe:**

.....

2/b. Amennyiben tanulmánykötetben vagy periodikában jelent meg, a kiadvány címe, illetve az évfolyam és a szám feltüntetése:

.....

3. A publikáció terjedelme (leütések száma); a mellékletek és a jegyzetapparátus terjedelmét is kérjük feltüntetni:

.....

Kérem ne érezze magát korlátozva az űrlap adta szűkös lehetőségek miatt. Publikációs jegyzékét külön lapon mellékelve is elküldheti.

* Írói álnév használata esetén csak abban az esetben tüntesse fel a valódi nevét is, ha azt is szerepeltetni kívánja a Hírlevél bibliográfiájában.

** Idegen nyelvű publikáció esetén írásának és a megjelenítő periodikának magyarra fordított címét is szíveskedjék közölni.

GYŰJTŐK ADATLAPJA

Az űrlapot bárki eljuttathatja szerkesztőségünkhöz, aki úgy érzi, hogy e hírlevélben kívánja a rendvédelem történetéhez kapcsolódó tárgyi emlékek beszerzésére, átadására, illetve cseréjére irányuló igényeit közzétenni.

Név:

Lakcím: ir.sz., ország:

város:

utca: házszám:

Telefon: Telefax:

E-mail: Internet:

Keresek:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kérem, ne érezze magát korlátozva az űrlap adta szűkös lehetőségek miatt. Közlendőt külön lapon mellékelve is elküldheti.

Az információk publikálásáért közlési díjat a szerkesztőség nem kér és honoráriumot sem fizet! Szerkesztőségünk fenntartja magának a jogot arra, hogy az űrlapon érkező információt szelektálja.

A Hírlevélben csak a gyűjtő nevét szerepeltetjük, az elérhetőségi adatokat nem, azokat csak az érdeklődőknek hozzuk a tudomására.

ADATPONTOSÍTÓ LAP

(Kérjük, abban az esetben szíveskedjék kitölteni ezt az oldalt, amennyiben lakcíme, munkahelye, illetve telefonszámai tekintetében változás állt be)

Név:

Lakcím: ir.sz., ország:

város:

utca: házsám:

Telefon: Telefax:

E-mail: Internet:

Munkahely neve:

Munkahely címe: ir.sz., ország:

város:

utca: házsám:

Telefon: Telefax:

E-mail: Postafiók:

Foglalkozása, beosztása:

Tudományos fokozata(i):

Oktatói fokozata(i):

Milyen témakörben levelezne, illetve cserélné:

Fontosabb publikációi:

.....

Javaslati a társaság tevékenységének fejlesztésére vonatkozóan:

.....

Kérem, ne érezze magát korlátozva a formanyomtatvány adta szükséges lehetőségek miatt. Indítványait, közlendőit külön lapon mellékelve is elküldheti.

Gyors és körültekintő válaszadását köszönjük!

PERIODIKÁINK ÉS VÁLOGATOTT MONOGRÁFIÁINK

RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI HÍRLEVÉL (NUNTIOTONES HISTORIAE PREASIDII ORDINIS)

HU ISSN 1785-3257

1995 óta évente kétszer jelenik meg. A rendvédelem-történet művelésével kapcsolatos operatív eseményekről nyújt tájékoztatást.

RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI FÜZETEK (ACTA HISTORIAE PREASIDII ORDINIS)

HU ISSN 1216-6774

1990-óta évente egy-két alkalommal jelenik meg.

A rendvédelem-történet művelése során keletkezett eredményeket ismerteti meg a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok formájában

MEGRENDELŐLAP

Alulírott: (név:)

(pontos cím:)

.....

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által publikált Rendvédelem-történeti Füzetek jelölt számait, a feltüntetett példányszámban megrendelem. Levelem mellékleteként küldöm az erre a célra az UNICREDIT BANK HUNGARY ZRt-nél. (1036 Budapest, Bécsi út 136.) vezetett 10918001 – 00000022 – 69100002 bankszámlára befizetett átutalási bizonylat fénymásolatát (IBAN COD: HU – 51 – 10918001 – 00000022 – 69100002 BANK SWIFT COD: BACXHUHB)

A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervek kapcsolata 1848-1945.

[I.évf. (1990) 1.sz.] 1990.IV.24., I. Konferenciapéldány

A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerről kérdései.

[I.évf. (1991) 2.sz.] 1990.XI., II. Konferenciapéldány

Tradíció és korszerűség

[II.évf. (1992) 3.sz.] 1991.XI.19-21., III. Konferenciapéldány

A dualista Magyarország rendvédelme

[III.évf (1992) 4.sz.] 1992.IX.29-30., IV. Konferenciapéldány

Háború, forradalom, Trianon

[IV.évf (1994) 5.sz.] 1993.IX.21-23., V. Konferenciapéldány

A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme

[V.évf. (1997) 6.sz.] 1994.X., VI. Konferenciapéldány

Háborúból diktatúrába

[VI.évf. (1996) 7.sz.] 1995. X.25-28., VII. Konferenciapéldány

A napóleoni közbiztonsági örtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig

[VII.évf. (1998) 8.sz.] 1996.IX.29.-X.01., VIII. Konferenciapéldány

Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században

[VIII.évf. (1999) 9.sz.] 1997.IX.22-26., IX. Konferenciapéldány

A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére

[IX.évf. (1999) 10.sz.] 1998.IX.22-25., X. Konferenciapéldány

Szabad mozgás a Kárpát-medencében

[X.évf. (1999) 11.sz.] 1999. IV.20-23., XI. Konferenciapéldány

A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában

[X.évf (2000) 12.sz.] 1999.X.06-07., XII. Konferenciapéldány

A közbiztonság közös európai örökségünk

[XI.évf. (2005) 13.sz.] 2000.III.19-20., XIII. Konferenciapéldány

1000 éves a magyar rendvédelem

[XI.évf (2005) 14.sz.] 2000.XI.08-10., XIV. Konferenciapéldány

Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században

[XII.évf. (2007) 15.sz.] 2001.XI.06-08., XV. Konferenciapéldány

Rendvédelem-történeti Füzetek repertórium (I-XII.szám)

[XVI.évf. (2007) Különszám]példány

SZERKESZTÉS ALATT:

A rendvédelmi szakképzés története

[XIII.évf. (2008) 16.sz.] 2002.XI.12-13., XVI. Konferencia

A rendvédelem humán viszonyainak története

[XIV.évf (2008) 17.sz.] 2003.XI.11-12., XVII. Konferencia

Karhatalmi feladatok a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX.sz-ban [XV.évf. (2008) 18.sz.] 2004.X.13-14., XVIII. Konferencia

Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntio-tones Historiae Preasidii Ordinis) XVII. évf. (2008) 28. sz.
Másfél évtized a nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának a szolgálatá-
ban

[XVI.évf. (2009) 19.sz.] 2005.X.06-07., XIX. Konferencia

Tradíció és innováció

[XVI.évf. (2009) 20.sz.] 2005.XI.30., XX. Konferencia

A Magyar Királyi Csensdörség 125 éve

[XVII.évf. (?) 21.sz.] 2006.II.14.

A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rend-
szerünkre

[XVII.évf. (?) 22.sz.] 2006.ösz, XXI. Konferencia

A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században.

[XVIII.évf. (?) 23.sz.] 2007.X.4-5.XII. Konferencia

Megjegyzés: 2.000 Ft. – vagy 8 euró – példányonként a 2000. év előtti; és
2.500 Ft. – vagy 10 euró – példányonként a 2000. év utáni kiadású periodi-
kák egységáron országon belül 500 Ft. – vagy 2 euró –, az Európai kontinen-
sen 1.000 Ft. – vagy 4 euró – más kontinensen pedig 1.500 Ft. – vagy 6 euró
– csomagonkénti expedíálási költséggel rendelhetőek meg a szerkesztőség-
nél:

Dr. SUBA János PhD.

H-1184 Budapest, Dolgozó út 20. II/7.

T.: (+36/06-1)294-2744 M.: (+36/06-30)566-7120

e-mail: suba.janos@webmail.hu

Hivatali elérhetősége:

Hadtörténeti Intézet- és Múzeum Térképtár

H-1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.

H-1250 Budapest, Pf.:7.

Tel.: (+36/06-1) 325-1673; Fax: (+36/06-1) 325-1647

e-mail: suba.janos@hm-him.hu

TUDOMÁNYOS TÁRSASÁGUNK SZELLEMI MENTORÁLÁSÁVAL AZ EZREDFORDULÓ ÓTA MEGJELENT RENDVÉDELEM-TÖRTÉNETI TÉMÁJÚ MONOGRÁFIÁK

BACSA Gábor: *A magyar–jugoszláv (S.H.S) határ megállapítása és kitézése
a trianoni szerződés szerint 1921-1924.* Budapest, 1998, Püski.

BACZONI Tamás – LÓRÁNT Csaba: *A Magyar Királyi Honvédség
egyenruhái 1926-1945.* Budapest, 2007, TÓTH László. /HUNIFORM.1/

BENCsik Péter: *A magyar utiokmányok története 1867-1945*. Budapest, 2003, Tipico Design, 179 p. /A magyar rendvédelmi szervek története./

BENCsik Péter – NAGY György: *A magyar utiokmányok története 1945-1990*. Budapest, 2005, Tipico Design. /A magyar rendvédelmi szervek története./

BERTA Gyula: *Somogyország pandurjainak története 1766-1884*. Marcali, 2000, Marcali Városi Helytörténeti Múzeum.

BERTA Gyula: *Kaposvár rendőrségének története*. Kaposvár, 2001, Kaposvár Város Közbiztonságáért Alapítvány.

BERTA Gyula: *Betyárok, hóhérok, börtönök Somogyban*. Kaposvár, 2002, Somogy Megyei Büntetésvégrehajtási Intézet.

BERTA Gyula: *Börtön, börtön, börtön*. Kaposvár, 2005, Powerpoint Kiadó.

BODROGI Péter – MOLNÁR József – ZEIDLER Sándor: *Nagy magyar kitüntetéseknévkönyv. A magyar állam rendjelei és kitüntetései. A Szent György-Rendtől a Nagy Imre-Érdemrendig*. Budapest, 2005, Rubicon, 280 p., 600 ábra.

CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999, Pro Pannónia Alapítvány.

ERNYES Mihály: *Fejezetek a rendőrség történetéből*. Pécs, 1994, Betücenter.

ERNYES Mihály: *Fejezetek a rendőrség történetéből Pécs – Baranya 1944-ig*. Pécs, 1995, Police Press.

ERNYES Mihály: *Fejezetek a rendőrség történetéből Pécs – Baranya 1952-ig*. Pécs, 1996, Police Press.

ERNYES Mihály: *Fejezetek a rendőrség történetéből Pécs – Baranya 1958-ig. Újjászervezés, megtorlás*. Pécs, 1998, Police Press.

ERNYES Mihály: *A nemzetközi és a magyar rendvédelem történetének alapjai. I. A rendőrségről*. Budapest, 1999, Prevent Contact.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége az államosításig*. Pécs, 1999, James és James Bt.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az államosítás*. Pécs, 2000, James és James Bt.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége 1956 őszéig*. Pécs, 2001, James és James Bt.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége 1963-ig*. Pécs, 2002, James és James Bt.

ERNYES Mihály: *A magyar rendőrség története*. I. köt. Budapest, 2002, BM. Kiadó.

ERNYES Mihály: *Baranyai rendőrségek*. Pécs, 2004, Teromo Bt.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége*. Pécs, 2003, Teromo Bt.

FAZAKAS László – HEGEDŰS Ernő – HENNEL Sándor: *A Szent Korona őrzése. A koronaőrég, a koronaőrök*. Budapest, 2002, Heraldika.

KABODI Csaba – LŐRINCZ József – MEZEY Barna: *Büntetési alapfogalmak*. Budapest, 2005, Rejtjel.

KABODI Csaba – LŐRINCZ József – MEZEY Barna: *Fejezetek a büntetések és végrehajtásuk történetéből*. Budapest, 2002, ELTE-ÁJK. Be. és Bv. tanszék.

KABODI Csaba – LŐRINCZ József – MEZEY Barna: *A büntéstan elmélete és történeti alapjai*. Budapest, 2003, ELTE-ÁJK. Be. és Bv. tanszék.

KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség a két világháború között*. Pécs 2002, Pro Prannónia Alapítvány.

KÖPF László: *Fejezetek a magyar vámigazgatás és pénzügyőrség történetéből*. Budapest, 2003, Tipico Design, 171 p. /A magyar rendvédelmi szervek története./

MEZEY Barna: *A magyar polgári büntetőügy kezdetei*. Budapest, 1995, Osiris, 230 p.

MEZEY Barna: A büntetőjogi intézmények története a kezdetektől a polgári átalakulásig. In. uő. *Magyar Jogtörténet*. Budapest, 1996, Osiris.

NAGY Pál: *Képes krónika a magyar útlevelek, útlevelek három évszázados múltjából (1661-2000)*. Debrecen, 2006, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. 176 p. /A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei, 29./

PARÁDI József (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1995¹, Tipico Design.

PARÁDI József (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris.

PARÁDI József: *Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században*. I. köt. *Pénzügyőrök és vámhivatalok a határőrizetben*. II. köt. *Csendőrség a határőrizetben*. III. köt. *Rendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design, 219; 186; 266 p. /A magyar rendvédelmi szervek története./

SUBA János: *Magyarország államhatárának változásai 1867-1947 között*. Budapest, 2003, Tipico Design, 229 p. /A magyar rendvédelmi szervek története./

SUBA János: *Magyarország határának kitűzése és felmérése 1921-1925 között. A határmegállapító bizottságok működése*. Budapest, 1999, Magyar Honvédség Tájékoztatói és Médiaközpont. /Honvédtudósok 39./

SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség*. Budapest, 1990, Zrínyi.

SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945. Lexikon és adattár*. Budapest, 2003², Ister.

SZAKÁLY Sándor: *Katonák csendőrök ellenállók*. Kaposvár, 2007, Kaposvár város közgyűlése. /Örökség Kaposi Kiskönyvtár 32./

ZEIDLER Sándor: *Magyar kitüntetések*. Budapest, 1996, Kossuth.

BM. Kiadó

H-1149. Budapest, Mogyoródi út 43.
1903. Budapest, Pf.:314
T.: (+36/06-1) 469-2969

Heraldika

H-1113. Budapest, Takács Menyhért u. 5.
T./F.: (+36/06-1) 209-6078; M.: (+36/06-20) 973-6120
e-mail: heraldika@elender.hu

Ister Kiadó és Kulturális Szolgáltató Iroda

Budapest, Tűzoltó u. 8. H-1094 Hungary
Tel.: +36-1-215-2249
e-mail: ister_toth@interware.hu

Osiris

H-1053. Budapest, Egyetem-tér 5. II./10-A.
T.: (+36/06-1) 619-9409

Pro Pannónia Alapítvány

H-7621. Pécs, Király u. 33.
T./F.: (+36/06-72) 213-379

Rejtjel Kiadó Kft.

H-1053. Budapest, Kecskeméti u. 10-12.
T.: (+36/06-1) 483-8014

Rubicon

H-1161. Budapest, Sándor u. 60.
T.: (+36/06-1) 402-1848 F.: (+36/06-1) 402-1849

Tipico Design

H-1149. Budapest, Egressy út 23-25.
T.: (+36/06-1) 355-3991 F.: (+36/06-1) 355-0591
e-mail: tipico.design@axelero.hu

A Betűcenter, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Büntetés-eljárási és Büntetés-végrehajtásjogi tanszéke (ELTE-ÁJK. Be. és Bv. tanszék), James és James Bt., Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, Kaposvár város közgyűlése, Kaposvár Város Közbiztonságáért Alapítvány, Kossuth, Magyar Honvédség Tájékoztatási és Médiaközpont, Marcali Városi Helytörténeti Múzeum, Police Press, Prevent Contact, Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Teromo és Zrínyi kiadók által megjelentetett, illetve természetes személy által publikált könyvekhez a szerzők segítségével lehet hozzájutni.

BERTA Gyula: (+36/06-20) 571-7046
Dr. ERNYES Mihály : (+36/06-20) 326-7193
Dr. LÓRÁNT Csaba: (+36/06-1) 325-1673
Dr. MEZEY Barna: (+36/06-1) 411-6518
NAGY Pál: (+36/06-52) 492-763
Dr. SUBA János: (+36/06-1) 325-1673
Dr. SZAKÁLY Sándor: (+36/06-20) 910-5291
ZEIDLER Sándor: (+36/06-30) 961-9148